

- 1715°
 1^a P^o, Jacobus : De clerico debitoro .
 16^{ae} Boehmmerus, Justus Henning : De clerico debitoro
 2 Sept. 1722 - 1735
 2^a P^o Boehmmerus, Justus Henning : De jure principis
 Evangelici circa Norviciam . 2 Sept. 1725 - 1737.
 3^a P^o, 6^{ae} Boehmmerus, Justus Henningius : De annis deservitis
 seu solaris promeritis . 3 Sept. 1715, 1730 - 1739.
 4^a P^o Boehmmerus, Justus Henningus : De causis arduis
 et majoribus . 2 Sept. 1715 - 1732
 4° Boehmmerus, Justus Henningius : De causis arduis
 et majoribus . Rec. 1754
 5^a P^o, 6^{ae} Boehmmerus, Justus Henningus : De involucriis
 Simoniae Detectis . 3 Sept. 1715 - 1736

13
E. G. num. 75. 49
DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA

DE

1715 10
CLERICO DE-
BITORE, 1

QVAM

DEO T. O. M. ANNVENTE,

P. 357.
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE
BRANDENBVRG. reliqua,

IN REGIA FRIDERICIANA,

EX DECRETO ET AVCTORITATE ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS,

PRO GRADU DOCTORALI,

SVMMSIQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
RITE CAPESSENDIS,

AD DIEM XXX. NOVEMBER. MDCCXV.

IN AVDITORIO MAIORI,

HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS,

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMISSIT

AVCTOR

IACOBVS

COLON. AD RHEN.

HALAE MAGDEBURGICAE. Typis JOHANN. GRUNERI, Acad. Typogr.

L. B. S.

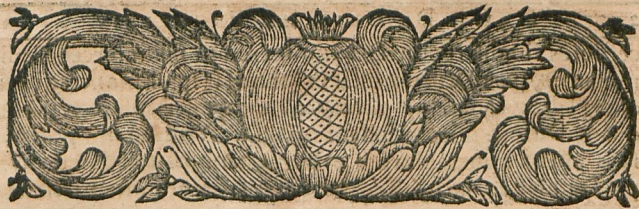
*Olue, quod debes, aequissi-
ma vox est, ipso iure gentium
commendata, recte ait SENE-
CA de benef. l. III, c. 14. Quid
mirum inde, clericis ex contractu,
alioque negotio licito debitori-*

*bus, eandem saepissime cantilenam creditores
occinuisse? Non enim in ea viuimus amplius
aetate, vbi (vbi tempore Regis SCHELO-
MONIS illud contigisse testantur Sacrae literae I.
Regum cap. 10. vs. 27.) argentum reddi-
tum est, vt lapides; cum potius, et clericos,
et laicos durissimo paupertatis iugo oppressos lu-
gere, nostrumque aeuum verissime in tempora se-
culi ferrei Poetarum incidisse, experientia, nae ni-
mium! comprobet. Aequissimum inde reuera fuit,
quod miseris debitoribus diuersimode a legibus et
doctoribus solamen praestitum sit: ne scilicet af-
flictis adderetur afflictio, auarique creditores
inde malitiae suae promouendae occasionem
arriperent. Idcirco eadem in legibus Imp. pas-
sim,*

) (2

sim, praesertim vero in *Rec. nouiss. 1654. S.*
Nachdem auch in dem Friedens-Schluss. et
Instrum. pac. Westphal. art. VIII. S. de in-
daganda repetita videntur. Sed vt ut haec in gene-
re expedita, et clericis et laicis communia sint; maxi-
ma tamen, circa iura et priuilegia *clerici debitoris*
determinanda, enascitur difficultas; adeo vt consi-
deratis mire variantibus Dd. opinionibus et eo-
rum nimio quandoque partium studio, hic merito
vetus illud dicterium applicetur; *hic Rhodus,*
hic salta. Ideo est, quod in praesenti disserta-
tione inaugurali, in veram *clerici debitoris* in-
dolem, eiusque peculiaria iura et immunitates,
(quatenus exiure, tam ciuili, quam canonico, pro-
bari queunt, ac nostrarum ecclesiarum statui con-
formia sunt) inquirere constituerim. In quo asse-
quendo, vtrum bene, an male steterim, tui erit B.
L. iudicare. Iudicium vero ab affectibus et studio
partium vacuum exopto, quo casu mihi fir-
missime polliceor fore, vt veritati assensum
praebens, mecum eandem vltcrius pro-
mouere cupias. Vale.

Q. F. F. Q. E.

DISSERTATIO JURIDICA
IN AUGURALIS

DE

CLERICO DEBITORE

Caput I. praeliminare.

De origine et progressu prærogatiuarum clericalium.

§. 1.

Quemadmodum plerisque quondam gentibus maxima cultus Diuini reuerentia: ita et *Sacerdotum*, qui huius imprimis curam gerebant, *peculiaris* inde existimatio. Quæ etiam si alibi maior, alibi minor, ubique tamen *insignis* existit. a) Quando enim **A**cer-

Authoritas sacerdotum apud Gentiles.

§. 1. a) Apud *Vandalos* tanto in honore Sacerdotes fuisse, vt Regibus aequipararentur, obseruat HELMOLD. l. 1. c. 6. § 37. et l. 2. c. 2. Apud *Aegyptios* secundum a Rege obtinebant locum. DIODORVS *Sicul.* l. 1. c. 73. *Romani* vero præcipue summa veneratione Sacerdotes suos profecuti fuere: Cuius rei locupletissimum ad

In specie apud Vandalos. Romanos.

Maximis ab-
sibus ansam
praebuit.

cerdotes fingulare cum Diis commercium sibi intercedere si-
mulantes, quae Deorum esset voluntas, saepius monerent, ru-
dior plebecula, *specioso pietatis colore* capta, ab ipsorum potius
quam Ducum nutu pendere maluit. Vnde etiam priuatas
suas altercationes illorum arbitrio, tanquam aequiori, sae-
pius submittebant. b) Eisdem denique Sacerdotibus Deos aut
fauentes, aut iratos *pro lubitu* praestantibus res illuc peruenit,
vt expediendis maxime arduis Reip. negotiis sacrificuli tan-
tum non omne momentum afferrent, nec quid ruto sine
eis agi, aut intermitteri posse, persuasum esset. c) Quamob-
rem

Hinc ipsi im-
perantes Sa-
cerdotium af-
sumserunt.

adfert testimonium *lex Auguralis*, quae extat apud CICER. l. 2,
de LL. huiusmodi: *Interpres Iovis optimi maximi, publici
Augures signis et auspiciis postea vidento; disciplinam tenento;
sacerdotes vineta, virgetaque, et salutem populi auguranto, qui-
que agent rem duelli, quique populare auspicium praemonento:
oblique obtemperanto: diuorumque iras providento, iisque paren-
to; coelique fulgura regionibus raris temperanto: urbemque, et a-
gros, et templa liberata, et effata habento: quaeque angur iniusta,
nefasta, vitiosa, dira dixerit, irrita, infectaque sango: quique non
paruerit capitale esto.* De moribus aliarum gentium vid. CLUVER.
l. 1. Antiq. German. c. 24. ALEX. ab ALEX. Gen. Dier. l. 2. c. 8. ut
et in specie de maioribus nostris ARNKIEL. Cimbrische Zey-
den Religion, cap. 32. Add. DUAREN. Comment. de Sacr. eccl. min.
l. 7. C. X. p. 336.

Apud Gallos.

b) De Gallis testatur IULIUS CAESAR de bello Gall. Lib. 6. apud eos iu-
dicia Druidibus exercita fuisse.

Pontificis a-
pad Romanos
omnia fere po-
terant.

c) Apud Romanos Pontificum auctoritas illud testatur, quae certe
maxima in plerisque, etiam ciuilibus causis cerni potuit, vid. A-
LEX. ab ALEX. alleg. l. Vnde CIC. in Orat. pro domo sua Pontifices
ita alloquitur: *Cum multa diuinitus Pontificibus a maioribus no-
stris inventa, atque instituta sunt, tum nihil praeclarium, quam
quod vos eosdem, et religionibus Deorum immortalium, et sum-
mae Reip. praesse voluerunt, vt amplissimi et clarissimi ciues Rem-
publicam bene gerendo, Pontifices Religionem sapienter admini-
stran-*

rem usitatisimum esse coepit, vt ipsi summi imperantes eminentissimo sacerdotii munere defungerentur, d) atque hoc modo, quod, vt *Principes*, obtinere non poterant, tanquam *voluntatis diuinæ interpretes* metu Numinis a populo con-
ferentur.

§. II. Si ergo apud Ethnicos Sacerdotalis dignitas tanti semper habita fuit, quid mirum, in primitiva Christianorum ecclesia verbi diuini Ministros singulari non minus veneratio-
ne exceptos fuisse? Ex quo enim ius docendi et Sacramenta administrandi *ordinis gratia* eis speciatim demandatum fuerat

Inde Clerico-
rum venera-
tio apud Chri-
stianos.

A 2

ve-

strando, Rempublicam conservarent. Quod si vlllo tempore magna causa in sacerdotum populi romani iudicio, ac potestate versata est: haec profecto tanta est, vt OMNIS REIPUBLICAE DIGNITAS, OMNIUM SALVS, VITA, LIBERTAS, ARAE, FOCI, DII PENATES, BONA FORTYNAE, DOMICILLA, VESTRAE SAPIENTIAE, FIDELI, POTESTATIQUE COMMISSA et credita esse videantur. vid. ROSIN, *Antiq. Roman.* l. III. C. 22. Non infringunt dicta, quod sacerdotes in Rep. Iudaica aequae magnam circa administrationem Reip. potestatem habuerint: quoniam hanc Rempublicam Deus peculiari prorsus ratione per sacerdotes dirigebat, qui vice sua iudicialis legis exercerent, ita vt necessario ad expedienda negotia ciuilia concurrere debuerint. vid. Excell. Dn. BOEHMER, *Orig. iur. eccl. Cap. XII, §. 1. Sc. Conf. ARNKIEL. c. l. §. 20.*

Idem

In Rep. Iudaica sed alia ex-
tatione obti-
nuir.

d) NUMA POMPILIUS eius rei apud Romanos author fuit. vid. ROSIN, *Exempla Re-*
d. l. Aliud illustre exemplum exhibet *Melchisedec* Rex Schale-
mi, qui dicitur fuisse sacerdos Deo forti, excelso. GENES. XIV. v. 18. cerdotii mu-
Augustus quoque alique infrequentes Imperatores, nec pontifi-
cium munus, recularunt vti ex numismatibus, SVETONIO, TACITO, nere quoque
alisque autoribus constat. vid. ZOSIMVS in *Gratian. et Theodos.* inclaruere.
fol. 701. SELDENVS de Synedr. l. 1. cap. 10. Aegyptios quondam non
nisi ex sacerdotibus sibi Regem, elegisse observat ex ROSSEO P. XV.
de Relig. mund. q. penult. p. 682. ARNKIEL, d. l. §. 6. Conf. Gutherus
de vet. iur. pontif. SAMVEL PITISCVS in Lexic. antiq. Roman, voc.
Pontifex maximus, et voce sacerdos.

e), veteris sacerdotii simulachrum pedetentim referre coeperunt, pristinam, si non maiorem, illius potestatem reducere anhelantes. f) Accedebat opinio pietatis, sanctitatis et integritatis morum, qua prae caeteris inclaruerunt, ut laici se lubentes illorum directioni submiserint. Unde tum lugente adhuc sub Imperatoribus ethnicis ecclesia, tum sub christiatis Imperatoribus florente ad controuersias inter priuatos exortas componendas iudicia ecclesiastica g) exercebant, quo ipso insignis accessio ad eorum autoritatem fiebat, illorumque ambitio commodiorem se exserendi occasionem nanciscebatur. h)

pietatis praesumptione captos.

Vetus sacerdotium Christianis haud conuenit.

Origo Iudiciorum Ecclesiasticorum.

Ambitio clericorum.

§. II. e.) HILARIUS in *Comment. ad Ephes. IV.* Vid. Dn. BOEHMER, *in Iur. Eccl. l. 1. tit. XXXII §. 29.*

f) Quantum opinio de continuato hoc sacerdotio Christianae ecclesiae damnum dederit, vix dici potest. Inde enim *independentia Cleri*, eiusque exorbitans dignitas, excellentiaque inprimis ductuetae. Conf. omnino ANDR. de SAUSSAY, in *panoplia sacerdotali, seu de venerando sacerdot. habitu, eorum multiplici munere ac officio in Ecclesia Dei*, Dn. BOEHMER, *Orig. iur. eccl. c. XIII. VI TRINGA. De Synagog. in prolegom. p. 69. vbi seq. p. 70. eleganter tradit, quatenus sacerdotum nomen clericis Christianis accommodari possit. Add. ZIEGLER, de Episcop. lib. 1. cap. 1. §. 5. et seq.*

g) De quibus NICEPHORVS *lib. VI. Histor. eccl. c. 40.* hunc in modum loquitur: *Cum odia et contentiones gliscerent inter eos, in quibus minime oportebat, indignumque videretur omnibus Christianis foropaterno Praesulum iudicio acquiescerent.* Idem, iam modo PAVLVS *1. Cor. VI. v. 1.* Corinthiis inculcarat, cuius rei seriem peculiari dissertatione explicuit SAM. BASNAGE *de eccl. tribunali.* Conf. etiam Dn. BOEHMER, *Orig. iur. eccl. cap. IV. §. 5--9. et eap. XX. Eiusd. Dissert. iur. eccl. antiq. tit. ad Plin. 2.* Dn. LVDVICI *Consistorial-Proceß cap. 1. §. 16. NAEVIV. Priester. Recht. cap. VI. §. 4. ZIEGL. alleg. 17. l. III. c. 30. §. XXV. -- XXXIII.*

h) Ab hoc enim inprimis tempore dignitatem suam regiam longe exlu-

§. III. Quamquam vero, CONSTANTINO M. sese fidei Christianae adiungente Ecclesia sub tutela secularis Imperii esse coepisset, ideoque clericorum status plurimum fuisset immutandus; cum nimirum nulla iam amplius adesset necessitas, Episcoporum arbitrio omnia in ecclesiasticis permittendi, ubi Principes ipsi summam ecclesiae curam gerere poterant: i) Attamen Constantinus, eiusque successores christiani, nimio Religionis fauore, aut potius rationibus politicis ad id inducti, clericorum directioni plerasque res ecclesiasticas reliquere; k) illos praeterea insignibus priuilegiis, multaue praerogatiua donantes, l) Neque animaduerebant, quan-

Imp. Christiani clericis plura concesserunt priuilegia

A 3 tum

exsuperare, clerici contenderunt. Hinc est, quod Avct. *Epist. ad Smyrnaeos*, (quae IGNATHII nomine circumfertur, sed ab humilitate huius sanctissimi viri aliena videtur) scribat, *Honora, fili Deum et Regem. Ego vero dico, honora Deum, ut omnium autorem et dominum, Episcopum autem ut principem sacerdotum, imaginem Dei referentem*; Dei quidem propter principatum; Christi vero propter sacerdotium. Et CHRISOST. *Homil. III. in cap. VI. Esaiiae* ita loquitur: *Si vis videre, quantum absit Rex a sacerdote, expende modum potestatis virique traditae, & videbis sacerdotem multo sublimius Rege sedentem; admirandus videtur thronus regius, sed rerum terrenarum administrationem sortitus est; Sacerdotis thronus in coelo collocatus, de coelestibus negotiis habet pronuntiandi auctoritatem.* Alia loca, quae huc spectant, adducit Dn. BOEHMER. in *Iur. Eccl. Protell. l. 1. tit. de Off. Iud. Ord. XXXI. §. 31.*

§. III. i) Vid. Dn. BOEHMER *alleg. l. §. 31.*

k) Primo enim *puncta fidei controversa* ecclesiasticis examinanda et decidenda commiserunt; 2) nimia praeterea *in matrimonialibus et excommunicatione* ipsis concessa potestas; 3) *Episcopalis* denique *audiencia* in vsu remansit, quae iurisdictioni ecclesiasticae deinde ansam dedit. Vid. PVEFFENDORFF. *Einleitung zur Historie. Tom. 1. Cap. XV III. §. 12. Sc.*

Quid clerici sub primis Christianis Imp. potuerint.

l) Exstant huius rei plurima in Codice repetitae praerogationis vestigia

Quibus clerici deinde in praedictum abusi fuerunt. tum aliquando Reip., imo et successoribus suis detrimentum extali conniuentia, totque cum clero communicatis iuribus et privilegiis exoriturum esset. m) Siquidem inde n) hic

gia, quae separatim consignauit CORVINVS a BELDEREN in libro, cui titulus, *Iustinianus Catholicus*. Add. ZIEGLER, *de Episcop. lib. III. cap. 30. §. XXXIV. &c.*

Constantinus M. independentiae clericorum fundamenta iecit. x

m) Inde est, quod Imperatores Christiani, inprimis vero CONSTANTINVS M. apud plurimos ob intempestiuam, et nimiam liberalitatem suam male audiant. CONSTANTINVM M. enim independentiae Clericorum fundamenta posuisse volunt, quando eos in Concilio Nicaeno ita allocutus est: *Deus constituit vos sacerdotes. Vos a nemine iudicari potestis, quia solius Dei iudicio reseruamini, Dii etenim vocati estis, et idcirco non potestis ab hominibus iudicari*. Enim vero in hoc puncto Caesarem excusationem mereri, aliis persuasum est, PUFFEND. *alleg. cap. XVII. §. 12.* Sed vid. Illustr. Dn. THOMASIVS in *Observat. ibid. Conf. c. continuas. &c. sacerdotibus 41. C. XI. Qu. 1. Item c. futurorum. 15. C. XII. Qu. 1. ZIEGLER, cit. cap. 30. §. XLI.*

Nimia clericorum beneficia Hierarchiam pepererunt.

n) Florentissimis enim rebus conuersa fuere in amplissimas dignitates ecclesiae ministeria, factique ad Hierarchiarum Imperium et honorum aueupia gradus, postquam accensa et continuata cupiditas largo vberaque prouentu ex profusionibus immodicis Principum, et prodiga credulitate fuerat. SPANHEIM de christianismo degenerere. Ea de causa Clericos, vt ingratos, accusat MONZAMBANO de Stat. Imp. Germ. Cap. III. §. 12. inquires: Enimvero, procul id genus hominum Imperii in alios auidissimum, coeterorum in se potestatem aegerime suauiter ferre; ita hoc vnum ad perfectam felicitatem deesse videbatur, quod in Imperatoris manu foret, tam luculenta beneficia distribuere, cui eam ob causam peculiariter obstricti cogebantur vivere. Ni sanctissimi ordinis reuerentia obstaret, improbissimos mortalium dicerem, qui munificentia Imperatorum, vti euentus ostendit, valde inconsultis, ad destruendum fastigium Imperatorium sunt abusi. Nec libertate dignum putauerim, qui manumissorem in Patroni locum colere.

hic occasionem arripuit, potentiae suae limites latius extendendi, ipsorumque Imperatorum, benefactorum suorum, iura collabefactandi; quamvis summa rerum nihilo minus penes Imperatores salva adhuc remanserit. o)

§. IV. Sicuti vero ambitio hominum nullis sese confringi terminis patitur; ita illud corrupta iam ecclesia, praecipue in Clero animaduertere licuit. Imperantes enim ubi iura sua admodum negligenter penitus fere dimiserant, plebs autem incauta in Clericorum partes facile secesserat, Episcopi tandem se supra Reges et Principes extollere anniti sunt. p) Inter hos post longas altercationes Episcopus Romanus prima-

Quod quidem plerique egerunt.

Imprimis vero Episcopus Romanus.

colere aspernatur. Conf. etiam Dn. BOEHMER. *Observ. sel. ad P. de Marca de C. 2. et l. lib. IV. C. 2. §. 1. p. 96.*

o) Huc pertinet elegans locus apud GEBHARD, THEODOR. MEYER. *histor. relat. de canon. collect. §. 2. ubi ita: Ex quo ecclesia sub Christianis Imperatoribus hospitari, et iam sub Constantini Imperio respirare Sc. coepit, nescio qui factum, ut luxus et superbia, vanitates et defectus alii eam infestarent, et mirum quantum vexarint. Pravi isti mores multa de rebus canonicis peperere decreta, et sanctiones, quarum magna pars a synodis auctoritatem canonicam, ab IMPERATORIBVS vim LEGVM obtinuisse legitur.*

§. IV. p) Dn. BOEHMER in *l. E. Diss. praelim. §. XVI. alibiq. passim.* De temporibus Cyrilli conquerens SOCRATES *lib. VII. Histor. eccl. c. 7.* ait; *Ex eo tempore Episcopos Alexandrinos sacerdosalem gradum atque ordinem supergressos, principatum quendam obtinere, et pro imperio agere coepisse.* ARCADIVM Imperatorem INNOCENTIVS P. R. a sacra communione commouit, quia consenserat, ut Ioannes Chrysof. a sua sede pelleretur *can. duo sunt. 10. Distinct. 96.* AMBROS. quoque Valentiniano Iun. satis audacter obicere non erubuit; *independentem iurisdictionem se tenere; imo in causis fidei Episcopos solere de Imperatoribus, non Imperatores de Episcopis iudicare, prout ex Epistol. eius ad dictum Imperatorem patet.* Quae sequioribus temporibus Imperatores a Pontificibus perpesti omnes eius aevi Historici referunt, vid. etiam *infra §. V. in no. lit. h.*

Episcopi Imperium Secularis potestatis recusant, potius ipsimet regnare cupiunt

primatum q) demum obtinuit, et vltra fines sacerdotii progressus in dominationem degenerauit. r) Qui, vt eo felicius incautis imponeret, vicariatum Dei in his terris affectans, se ipsum cum Omnipotente comparare cupiit, s) ne vllam im-

Origo et Arca-
na Primatus
Romani.

q) Arcanas artes, quibus ad illam auctoritatem, et enormem potentiam, qua nunc pollet, Episcopus Romanus peruenit, egregie detegunt MORNAEVS in *mysserio iniquitatis*. HEIDEGGERI *historia Papatus*, aliique. vid. ZIEGLER. *De Episcopis. lib. 1. Cap. VI.* Quae autem iura sibi ex hoc *suprematu vniuersali* vindicet, recenseat Dn. BOEHMER. *I. E. lib. 1. tit. XXXI. §. 13. p. 720.* Originem huius primatus tradit ONYPHRIVS PAVVINIVS *ad Platin. sub BONIFAC. VIII. fol. 86. Processu temporis*, inquit, *et praesertim post Photium Patriarcham Constantinopolitanum, vtraque parte conueniente, illud vsurpari coeptum, vt ambo Episcopi, scil. Romanus et Constantinopolitanus, oecumenici, i. e. vniuersalis appellarentur; hic quidem vniuersalis Patriarcha &c. ille vero vniuersalis PAPA. Audiuimque, vt Papae nomen solus Romanus Pontifex, cum ante commune esset omnibus Episcopis, retineret, quo vno et Papae tantum, particulari nomine potestatis eius dignitas et supra coeteras ecclesias vetus praerogativa designaretur.*

r) SOCRAT. *cit. l. cap. IX. Conf. Dn. BOEHMER; Orig. iur. eccl. C. VII. ZIEGLER. alleg. cap. VI.*

Pontificis Im-
perium vni-
uersale, et e-
minens.

s) Vid. *can. 7. et 9. Distinct. 96. Add. c. 4. 5. et 10. ead. Distinct.* Vix credibile vero est, quanta in hoc passu fuerit Pontificum Romanorum arrogancia. Non solum enim differentiam tantam inter se et Reges intercedere censuerunt, quanta inter solem et lunam conspicitur, iuxta *C. 6. X. de Maior. et Obed.* Sed et imperium in omnes creaturas sibi arrogare ausi fuere. Quorsum pertinet, quod BONIF. VIII. *in c. 1. Extravag. comm. de maior. & obed.* ait: *Subesse Rom. Pontifici omnem creaturam humanam declaramus, dicimus, desinimus, et id omnino esse de salutis necessitate pronunciamus.* Glossa autem impiissime Papam DOMINVM DEVM NOSTRVM appellare haut erubuit. Cui plura hac dere perspicere libet, add. Illustr. Dn. THOMAS. *dissert. de Cler. foro comper. C. 1. §. 13. etc. Dn. BOEHM. saep. cit. l. eccl. lib. 1. tit. XV. §. 13. etc. Dn.*

Impudentia
Glossae.

Lv-

posterum auctoritatem secularis potestas in eum exercere aude-
ret, factum hinc, vt omnes Magistratus, singulasque gentes
iuxta leges suas viuere debere edixerit, etiam si iugum im-
ponant, quod vix ferendum. t) Ad firmandam autem
Hierarchiam Pontificum quam maxime intererat, dignita-
tem clericalem u) quouis modo promouere, tantamque cle-
ricis praerogatiuam prae laicis tribuere, vt inde seculari
potestati nihil fere in ipsos auctoritatis remaneret, atque sin-
guli laici in seruitutem quandam tantum non detruderentur.
Idcirco clerum, tanquam *sortem et hereditatem Dei*, x) ab
omni potestate ciuili exemit, solisque iudicibus ecclesia-
sticis, submitit. y) Inde est, 1) quod clerici ab onere tute-
lae, aliisque muneribus personalibus sint immunes; z) 2)

Dum priuile-
gia cleri adau-
xit.

Expressa in iu-
re Canonico.

B

quod

LVDOV. *Consistorial-Process* c. 1. §. 19. NAEVII *Priester-Recht* c. 1. et
n. M. A. de *DOMINIS* lib. VI. de *repub. eccl.* cap. III. §. 59. vbi con-
tra SVARESIVM vicariatum Pontificis defendentem egregie disputat.

- t) *Can. 3. et. 4. Distinct.* XIX.
- u) Clericorum existimatio tunc praecipue maxima esse coepit, Dogma de
postquam doctrina de *Transsubstantiatione* ecclesiam inuasit. Cuius
inventionem nouitiam demonstrat CASAVB, ad *BARONII Annales Ex-*
erc. XVI. *lib. 28. p. m. 443.* Vid. *TILLOTSON, Traite contre la Trans-*
subst. et Illustr. Dn. THOMAS. *Cantel. Tom. 1. c. XIX. §. 9. et 15. Tom.*
II. cap. xv. §. 14. Conf. Cathol. veter. consensus Art. VII. cap. 2. et
3. Illuc quoque referenda, quae CASAL. de *sacris Christianorum*
ritibus P. II. c. XXVII. p. 133. habet. *Magna, inquit, est sacerdotis*
dignitas, potentia magna: dignitas supra Regiam, potentia supra
angelicam: cum ad sacerdotis verba, e pane et vino caro Christi et
sanguis statuuntur in altari: ante enim prolationem verborum
Christi erat panis et vinum; vt primum consecratoria verba sacer-
dos protulit, non iam panis et vinum, corpus Christi est. Quasi
sacerdotis voluntati obsequatur Deus, et se sistant ad imperium eius.
- x) *Can. 1. Dist. XXI. cap. 16. x. de praebend.*
- y) Vid. *infra cap. II. §. 2. et 3.*
- z) *Can. 40. C. xv. Qu. 1. Can. 4. C. XXI. Qu. 3. Add. Nov. 113. §.*
Deo autem. Auth. Presbyteros. C. de Episc. et Cler.

Transsubstan-
tiatione cleri-
auxit existima-
tionem.

quod peculium quasi castrense ipsis concessum ; a) 3) quod personae eorum in speciali praesidio et tutela legum constitutae ; b) neque 4) ciuitatum necessitatibus, etiamsi laicorum facultates haud suppetant, inconsulto Pontifice subuenire teneantur. c) Vt alia reticeam priuilegia, quae passim in corpore iuris canonici clericis indulta reperiuntur, et a canonicis ad medium aucta sunt. d) Ad enervandas vero leges ciuiles Pontificum in hoc puncto intentioni contrarias, expresse in Decretalibus e) statutum, vt omnes inutiles habeantur consuetudines, quae aliquo pacto *libertatem et immunitatem* ecclesiasticam violant, id est, quae Principibus laicis potestatem quandam in res aut personas ecclesiasticas indulgent : quia cum rerum spiritualium tractandarum habeantur incapaces, ratione destituta censetur consuetudo, quae rerum conditionem euertit : ideoque nullo tempore, etiam immemoriali, vires obtinere potest, vti docent plerique iuris canonici interpretes. f)

Et contrariae consuetudines annullatae.

S. V. Qualis ergo, introducto in fora et scholas iure Ciuili

a) *L. sacrosanctae 34. C. de Episc. et Cler. vid. GUDELIN. de iur. nouiss. lib. vi. cap. 7. §. aliud priuilegium.*

Excommunicatur, qui Clerici percussio. nem ratihabet

b) *Can. si quis suadente. 29 xvii. Qu. 4. usque adeo, vt is quoque excommunicationis reus iudicetur, qui percussorem Clericorum tantum ratihabet. cap. 23. de sentent. excomm. in 6. GUDELIN. cit. 1.*

c) *Cap. 7. de immunit. eccles.*

d) *Vid. c. 8. Distinct. xxxvii. cap. 2. X. ne Cler. vel Monach. cap. 29. de sentent. excomm. c. 8. X. de ind. c. 17. C. xi. 2. X. Conf. NICOL. de GRASSIS de effectibus clericatus.*

e) *Cit. cap. 8. X. de iud. cap. 14. de elect. c. 3. et 5. X. de elect. et el. pos. Cap. 7. de praescription.*

f) *Vid. P. de MARCA alleg. tr. de Concord. sacerdot. et Imper. lib. III. Cap. 9. p. m. 254.*

uili et canonico, status in Imperio nostro fuerit, facile ex di-
 ctis colligi potest. Magnam imprimis germanicis rebus mutati-
 onem attulit ius canonicum: quippe quod multum recessit ab anti-
 quis ecclesiasticis Legibus vsque ad secul. XIII. vsuatis, ac Pontificis
 dignitatem in immensum extulit, novum et longum iudiciorum or-
 dinem, comperendinationum et procrastinationum uberem cam-
 pun, pro simplice maiorum iuridici processus formula obrusit, mul-
 titudine, varietate et obscuritate legum et clero et aliis crucem
 fixit, superstitiosos hominum animos in remp. armavit, clerum
 ac populum perpetuo collisit, denique litibus Germaniam repleuit,
 et enuxit argento, vt verba CONRINGII g) mea faciam.
 Quamuis vero enormis illa clericorum potentia ac praero-
 gatiua pessimam Germaniae pepererit confusionem, Impe-
 ratores tamen nequidem contra hincere ausi tuere; h) cum
 Pontifex artibus variis maiorem saepius, quam Imperator, in
 Imperio exerceret potestatem. Et si dicendum, quod res est,
 imperatores ipsi demum penitus clericos a foro seculari exi-
 mere coacti sunt, vnde tandem in *causis ecclesiasticis* vix
 quidpiam potestatis ciuilibi dispositioni relictum fuit. i)

Ab ipsis etiam
 Imp. ex post
 confirmatae.

B 2

§. VI.

§. V. g) de Orig. Iur. German. Cap. XXVI, in f.

h) Miseram Germaniae hisce temporibus conditionem medi-
 aeui historia nimium comprobat. Imperatores enim maiestatem
 suam contra attentata papalia tueri volentes, mox contrarias factio-
 nes et fulgur excommunicationis sentiebant. Propterea, inquit
 ARNISAEVUS de subiect. et exempt. Cleric. Cap. VIII. §. 9. primus Hen-
 ricus IV. experius est tyrannidem pontificiam, quae vt semel viam
 sibi facere ausa fuit, instar rapidi torrentis, in successores quoscunque
 grassari perrexit, alios ad tempus saltem demergens, alios profusus
 voragine insida absorbens. Ita enim tractati et excepti sunt Fri-
 dericus I. ab Adriano IV. et Alexandro III; Henricus V. a Paschali
 II. Fridericus II. a Gregorio IX. et Innocentio IV; Conradus IV. ab eo-
 dem; Ludouicus IV. a Clemente et Ioanne XXII.

asser imperii
 hoc aeuo sta-
 tus.

i) Vid. AVTH. statumimus C. de Episc. et cler. BRUNNEM. iur. eccl. lib. Cum Clerici
 III.

Per Reformati-
onem haec
iura valde im-
minuta.

§. VI. Lugebat ita Germania sub hoc intolerabili iugo, quando Lutherus, alique reformatores, puncta fidei non solum sed et *statum ecclesiasticum* emendare, ac pristinae simplicitati restituere conabantur. Quod aliter fieri haud potuit, quin ingentibus cleri privilegiis plurimum simul detraheretur. Autoritate enim Pontificis (cuius ratio status, vt §. *praecc. IV.* vidimus, exigebat, vt ordo clericalis prae coeteris variis abundaret beneficiis) collapsa, illius conditio quoque intra limites restringi debuit. Oprandum autem quammaxime hoc ita factum fuisse, prout illud, et sacris litteris, et primitivae ecclesiae institutis conveniebat. Ast quod in quacunq; repentina mutatione contingere solet, et hic euenisse dolendum: scil. *principia* enormium abu-

Artamen plura
adhuc super-
tant.

plane exempti
essent.

De quo status
Imperii con-
questi.

Per Aug. Conf.
Principes Ius
Episcopale
summum ac-
ceperunt,
Quid iuris a-
pud Reforma-
tos.

III. Cap. I. §. 12. Add. Concordata nationis Germanicae, et SCHULTER. in not. ibid. Interim in Comitibus de tollendis huiusmodi abusibus saepius deliberatum fuit. Vnde in *Rec. Imp. de Anno 1500. §. wie man mit dem Pabst handeln soll.* 43. legatio ad Papam decreta, mit seiner Heiligkeit der concordata, und anderer Beschwörung halben / so der teutschen nation vom Stul zu Rom / mannigfaltiglich aufgeleget worden und bezeugen / ernstlich zu handeln / alles nach laut einer instruction, so unser verordnet Regiment in vollkömmlischer Form wohl wird wissen nothdürfftiglich zu stellen.

§. VI. k) Ab initio Reformationis tam formidanda Episcoporum, totiusque cleri erat potentia, ut *Principes veteri persuasione nihil auderent, sed eventum specularentur*, vt ait SECKENDORF. *Histor. Lutheran. lib. I. §. 130. et 134.* Oblata deinde Aug. confessione minus episcopale potestati civili subiectum fuit. Vid. *Aug. Conf. Art. xxviii.* Reformatae quoque ecclesiae vno ore inculcant, iura ministrorum Dei vnice in administratione verbi diuini, et sacramentorum, vt et potestate clauium; non vero in dignitate eminenti, et potestate seculari consistere. Vid. *Expositio fidei Christi. communi consensu fidelium in Helvetia, Hungaria, Scotia et Geneuae edit. cap. xvii. et xviii. Confess. Helvet. S. xv. et seq. Gallican. S. xxx. etc. Add. Acta Synod. Dordrac. §. xxii. et xxx. xxxi.*

abusuum hinc inde tantum *sublata* fuisse, pluribus inde pro-
pullantibus *conclusionibus relictis*. l) Huius rei non minima fuit
causa, quod ius canonicum etiam apud Evangelicos in viri-
di remanserit obseruantia, m) ex quo deinde plurimè Pon-
tificiorum naeniae in foris relictæ fuerunt. n) Ad naeuos illos Exempla refe-
runtur,
inter alia pertinet, quod causas ecclesiasticas *separatim* tractare
continuatum fuerit: o) quod Principi ius circa sacra tanquam
Episcopo tribuatur, cum illud *ex indole summæ potestatis* potius
desumendum sit: p) quod clerici in exercitio officii sui *inde-*
pen-

B 3

l) Illustr. Dn. THOMAS. *Cautel. iurispr. eccles. cap. xxii. §. 15. B. I. S.*
STRYK. *Dissert. de orig. iurisd. eccl. C. II. §. 1. Cont. Dn. BOEHMER.*
Dissert. praelim. SCHULT. Institut. iur. Canon. præmis. §. 11. 12.
vbi pro more erudite ostendit, qua ratione, pugnantibus inter se
principiis religionis Evangelicæ, et conclusionibus ex iure can-
non. prouenientibus, procedendum sit.

m) Illustr. Dn. THOMAS. *alleg. cap. xxii. per tot. Vid. BRUNNEM.*
1. E. lib. 1. c. 111. §. 4. ibique B. STRYK. in Addition.

n) Non desuerunt, qui ideo ius Canon. in totum abolendum censu-
ere. Vid. TITII *Probe des teutschen geistlichen Rechts. l. 1. C. 11.*
§. 63. et seq. Dn. LVDOV. Consistorial-Proceß cap. vii. §. 19. quor-
sum collineat LVTHERI iudicium de libris iuris Canon. in genere la-
tum: Quod si, inquit, in illis etiam aliquid boni inesset, quod de De-
cretis fateri cogor, totum tamen eo detortum est, ut noceat, et Papam
in sua Antichristiana et impia tyrannide confirmet, Tom. II. Opp.
Ien. lat. fol. 334. Add. ZIEGLER. Diss. de orig. et increm. iur. Canon.
§. LXVI. inf.

An ius Cano-
nicum abo-
lendum,

Lutheri iudicium.

o) Ex erroneo illo fundamento, quasi duplex esset Iurisdictio, *secula-*
ris et ecclesiastica. Vid. sæp. laudat. Dn. BOEHMER. *1. E. lib. 1. tit. iurisdictio.*
xxviii. §. 11. et mult. seq. Dn. LVDOV. alleg. l. Cap. 2. §. 3. 4. B. I.
S. STRYK. cit. dissert. cap. II. §. 2. Add. infra cap. II. §. 9. et seq.

An duplex sit
iurisdictio.

p) Communis alias fuit opinio Principes Evangelicos duplicem fu-
stinere personam, *Principis et Episcopi*, vid. REINKING. *de regim. pe.*
secul. et eccles. lib. III. class. l. c. 10. num. 1. etc. CARPZ. Iprud.

An in principi-

Cor-

pendentes haberi desiderent, Princeps ipse quoque confessorio obnoxius esse dicatur. q) etc. Mirandum certe est, tot ex Protestantibus adhuc repertos fuisse, r) qui, nescio an ex nimia cleri veneratione; an ex praeiudicio autoritatis tantam clericis asseruerint immunitatem. Cur enim laici in inferiorem ordinem reiiciendi? sumuser enim omnes tam clerici, quam laici vnus reip. membra, nec constituit clerus amplius specialem politiam, vt *Leuitarum* iura sibi adhuc adscribere queat. rr) Longissime tamen hic a me absit, vt dignitati aut specialibus priuilegijs ordini clericali a summa in rep. potestate concessiss) quid detraham, quandoquidem saltem demonstrare volui, clerum a potestate civili *dependere*, nec eius priuilegia *iuris diuini* esse, adcoque quae iura et priuile-

Confessor. lib. 1. def. xi. num. 14. 15. eamque in ipsa pace relig. in *Rec. Imp. 1557. §. damit auch.* fundatam existimant. Enimuero, cum Principes Euangelici ex *doctrina religionis suae* iurisdictionem ecclesiasticam sibi vindicauerint, illaque vt pars superioritatis territorialis excellentior ipsis in *Instrum. Pac. Westph. Art. v. §. 16.* confirmata sit, verius ad illos ex iure Maiestatico pertinet. Vid. *LVDOLPH HVG. de stat. Region. German. cap. 3. §. 28.* Dn. BOEHMER, *iur. Eccl. l. 1. tit. 31. §. 19. usque ad fin. tit.* vbi haec controuersia solidissimis argumentis plenius excutitur. Add. *Illustr. AVTOR. Mediat. ad Instr. Pac. Art. v. §. 29. p. 709. 710.*

q) Hanc sententiam fouet MYLER, *ab EHRENBACH in Gamolog. cap. VIII. §. 8.* ideo merito reprehensus a B. I. S. STRYK, *cit. Dissert. C. II. §. 5. 6.*

r) Latum eorum catalogum exhibet Dn. BOEHMER, *alleg. l. §. 19.*

rr) Conf. IOSEPH van der GRAFT, *Het. tieftaalige Aangezicht. der Bisschoppen ofte Geestelyken cap. IV.* vbi demonstrat, distinctionem inter clericos & laicos apud Protestantes reuera reliquias ex parte esse.

s) Quibus coeterum priuilegijs ac immunitatibus Clerici apud Protestantes plerosque fruuntur, exponit NAEVIUS *Priester-Recht cap. VII.*

uilegia illis a Principibus concessa, pro lubitu iterum aut ampliari, aut restringi posse, quippe a quibus illa acceperunt. t) Alias enim verbi diuini ministros, munus suum fideliter exequentes, reuera dignissimos censeo, quia quocumque omni debita reuerentia excipiantur, praemiisque afficiantur. Id quod inter nostrates saepe etiam optandum, desiderandumque est. u)

§. VII. Actum hactenus de praerogatiuis et priuilegiis clericorum in genere, illorumque origo ac vicissitudines consideratae: proprius nunc ad thema propositum accedendum. Postquam enim clericis tam insignes praerogatiuae in quibuscumque causis et iuribus attributae sunt, illis quoque, qui aere alieno obstricti sunt, varias immunitates concessas esse contenderunt. Quocirca animum induxi, ea in praesenti dissertatione inaugurali speciatim exponendi priuilegia, quae ordini clericali concessa, si aliquem *ex causa licita et ciuili obaeratum* esse contigerit. Id quod ut eo distinctius fiat, hac methodo vtendum existimavi, vt 1) de foro clericorum debitorum speciali; 2) De aliis iuribus clericis debitoribus competentibus non habitae ratione, virum soluendosint nec ne: Speciatim autem 3) de Clericis obaeratis, non soluendo existentibus dispiciam: simulque ostendam, quibus clericis, haec priuilegia competant.

Transitio;

Causae
Thematis,

CAPVT

t) Hoc egregie ostendit peculiari tractatu CELSVS ANTISTIVS CONSTANS de iure ecclesiastico, quo negat immunitates et praerogatiuas clericis iure diuino esse concessas. Ipsum Authorem quidam VELTVSENIUM esse contendunt. Quem tamen alii BENED. SP. NOZAM fuisse autumant. Vid. GRONINGI Historie der heutigen Religionen. cap. VIII. §. 20.

u) Conf. Ill. DN. THOMAS. Diss. de Officio principis in augend. salar. et honor. ministror. eccles.

§. VII. w) i. e. eiusmodi personis, quae ad sacra ministeria, seu functiones clericorum ecclesiasticas obeundas legitime sunt constitutae Vid. c. 1. Distinct. XXI. definitio.

CAPVT II.

De foro Clericorum debitorum
speciali.

§. I.

Fori specialis
definitio.
Diuerfitas.

Forum speciale siue priuilegiatum, iure singulari introductum, certae professioni, vel vitae generi indultum est, x) et in duas partes dispecsi potest. Vel enim ex speciali Principis gratia ob benemerita, aliamque ob causam peculiarem conceditur, et *κατ' ἐξοχὴν priuilegiatum* dicitur: y) vel in iure communi iam quibusdam personis concessum est, quod in oppositione ad prius, *forum priuilegiatum in corpore in-
ris clausum*, appellandum esset, z) Hoc in specie tribuitur i) Professoribus et Studiofis: a) 2) Militibus, b) 3) Senatoribus, clarissimis, illustribus; c) ac 4) demum clericis.

Quibus fori
priuilegium
competit.

Origo fori
priuilegiati.

II. Clericorum forum speciale deriuandum a iudicijs ecclesiasticis, et inde nata *audientia Episcopali*, d) Quamuis enim

Cap. II. §. I. x) Vid. STRAVCH, *dissert. de Competentia fori*.

y) Quorum pertinet B. S. STRICKII *Dissert. de foris Germaniae singularibus*.

z) Eiusd. *Dissert. de foro ministror, Principis cap. I. §. 5.*

a) *Auth. habita. C. ne fil. pro patre.*

b) *l. 6. C. de iurisd.*

c) *tot. tit. C. ubi senator. Add. alleg. dissert. de foro Ministr. C. I. §. 10. STRUV. Syntagm. Iur. Ciu. Exerc. IX. th. 59.*

§. II. d) Vid. AVGVSTIN. *lib. III. ad BONIFAC. C. 5. et sermon. 40. De diuersis. 355. ESPEN. iur. eccles. Part. III. tit. I. c. II. §. 3. et seq. et §. II. Conf. tot. tit. C. de Episcop. aud. et supra. cap. I. §. 3. in not.*

enim hæc speciem iurisdictionis ab initio vix constituerit, sed magis ex *arbitrio*, atque *compromisso* disceptantium processerit; e) paulatim tamen, f) imprimis postquam iudicia synodalia, temporibus Imperatorum Christianorum publicam auctoritatem acceperunt, æqualem, *si non maiorem*, cum iurisdictione seculari vim ac potestatem etiam in *causis civilibus* obtinuit. f) Quippe CONSTANTINVS eiusque filius CONSTANTIVS h) permiserant, a quoquam posse adiri

C

no. *lit. k.* Et ut hæc audientia postmodum fere in usu esse defuerit, quoad clericorum causas tamen continuo remansit. Dn. BOEHMER. *Orig. iur. eccl. cap. xx. §. 6.* Add. *Id. Dissert. III. ad Plin. II.*

e) Illustr. Dn. THOMAS. *Diss. de foro compet. cler. C. II. §. 8.*

f) Prævalente Episcoporum auctoritate in iudiciis ecclesiasticis illorum facies immutata fuit, adeo, ut accedente abusu iuris clauium, officium episcopale *Magistratus ecclesiasticus* dici ceperit, ut non obscure colligitur ex ORIGENE *lib. II. contr. Cels. in f. v. bi* asserit, quod recepti post factam exomologesin excludantur in posterum ab omnibus dignitatibus et magistratibus ecclesiasticis. Dn. THOMAS. *Cautel. Iprud. eccl. c. XII. §. 7. et in not. ibid. et c. XIII. §. 2.* Dn. BOEHMER. *dissert. III. ad Plin. II. §. 65. usque ad fin. fere disserti.* B. I. S. STRYK. *Dissert. de orig. iurisd. eccl. c. I. §. 10. II. 12.*

Origo iurisdictionis ecclesiasticæ.

g) Dn. LUDOVICI *Consistorial-Proces cap. I. §. 16.*

h) De Constantino M. SOZOMENVS *lib. I. Histor. c. 9. II. a.* Permissis Constantinus litigantibus, ut ad Episcoporum iudicium pronocarent, si magistratus civiles reuicere vellent: eorum autem sententia rata esset, aliorumque iudicum sententiis prævaleret, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset; virque res ab Episcopis iudicatas rectores provinciarum, eorumque officiales executioni mandarent. Postremo, ut Conciliorum decreta firma et inconcussa essent. Constitutio Constantii extat in *l. 12. C. C. Theod. de Episc.* Circumfertur etiam constitutio Constantini, qua cuius permillum, hitem, etiamsi modo coram iudice

Constitutio Constantini M. et Constantii.

adiri Episcopos loco iudicum secularium, eorundemque sententiis dederunt vim rei iudicatae. Speciatim autem patres in concilio Carthaginensi a. 397. aliisque i) sanxerunt, clericum, qui Episcopo, etiam in causis civilibus, relicto, iudicem secularem adiret, etiam si causa vinceret, aut loco suo excidere, aut eo, quod in iudicio illo fuerat adeptus. Ast quia subsequentes Imperatores praeter causas religionis clericis forum separatim vix concederent, facultate solum partibus relicta, Episcopi, si vellent, arbitrium experendi, k) ingens de Episcopali iudicio coepit esse contentio. Inde IUSTINIANVS, cui indecorum videbatur, vt iudices seculares in Monasteriis tribunalia erigerent, in gratiam monachorum et sanctimonialium A. 539. constituit, l) vt quavis monachorum causae non iudicis secularis, sed Episcopi decisioni relinquantur. Hanc constitutionem mox alia m) exceptit, quae forum privilegium ad omnes clericos extendit: constituta tamen

iudice seculari pendente, vt et altera parte obliuctante, ad Episcopum deferre. Edidit eam SIRMOND, in *append. Cod. Theod. l. 1.* Sed IACOBVS GOTHOFR, tum ex collatione cum aliis constitutionibus, tum ex variis dicendi formulis eam vt spuriam reiecit. Vid. ZIEGLER, *de Episc. lib. III. c. 30. §. XL.* Conf. THOMASSIN, *de vet. et nou. eccl. discipl. part. II. C. 102. n. 2. etc.*

i) THOMASSIN, *alleg. l. ZIEGLER. c. C. 30. §. 52.* Vid. *c. placuit. C. XI. Qu. 1.* qui canon tamen additamentum recepit, quod sine dubio a glossatore aliquo ad marginem adscriptum fuit. Add. C. 12. X. *de for. compet.* et GONZALEZ, *in not. ibid.*

k) ZIEGLER, *alleg. l. §. 46. et seq.* Vbi circa hanc materiam late ab Imperatoribus leges distincte recensentur, immixtis suo loco conciliorum decretis.

l) *Novell. LXXIX.*

m) *Novell. LXXXIII. Conf. l. 29. C. de Episc. aud. Novell. CXXXIII. c. 10. CORVIN. Iustin. cathol. tit. LII.*

tamen differentia inter causas *pecuniarias* et *criminales*, n) Variam deinceps fortunam causa haec habuit, o) donec FRIDERICVS I. sanxerit, *ne quis personam ecclesiasticam in civili quaestione ad iudicium seculare trahere praesumeret*. p) Quoniam vero reformatione exorta Episcoporum in exercenda iurisdictione potestas plurimum labefactata, atque forum clericorum varias expertum fuerit mutationes, inde diuersa hodie est praxis *Catholicorum*, et *Protestantium*.

§. III. Apud *Catholicos* clerici in vniuersum subiacent *Episcopis*, in quorum dioecesi existunt: q) ita vt lites ex causa civili ad *Metropolitanos* non nisi per viam *appellationis*, aut in casu *protractae* siue *denegatae* iustitiae deferre possint, r) Exercent hanc iurisdictionem *Episcopi* vel per se, vel quod hodie frequentius per suos *Vicarios*, seu officiales. s) Sed et aliquando praeter *Episcopum* alii inferioris

Per Reformationem immutatur.

Forum clericorum catholicorum in prima instantia.

1) Apud Episcopos.

C 2

ris

n) *Alleg. Nouell. LXXXIII. ZIEGLER. c. l. §. 72. etc.* Quid in criminalibus causis circa forum priuilegiatum obseruetur peculiari disert. exposuit HILLIGER. *Dissert. de foro clerici delinquentis.*

o) Vid. THOMASSIN. *cit. part. II. lib. III. cap. 103-114.*

p) *Auth. statuimus. C. de SS. Eccles.*

§. III. q) C. 1. 4. 13. X. de for. compet. c. 1. X. de offic. iud. ord. c. 15. 38. et 45. C. XI. q. 1. Quo ipso tamen non destructa distinctio inter forum domicilii, contractus etc. quae in foro ecclesiastico, aequae ac in foro civili viget, vid. c. 3. et f. X. de for. compet. ENGEL. *Coll. iur. canon. lib. II. tit. II. P. 1. §. 1-5. et lib. I. tit. XXXIII. §. 4. in f.*

r) C. *pastoralis* II. X. de offic. ordin. c. 7. de sent. excom. in 6. ENGEL. *alleg. tit. XXXIII. §. 31.*

s) CORVIN. *iur. canon. lib. I. tit. XVIII. §. 3. Dn. LVDOVICI Consistorial-Proces c. 1. §. 21. Vid. Dn. BOEHM. I. E. I. I. 1. 28. §. 2. BARBOS. Collectan. ad c. 1. X. de off. vicar. DESSEL. Ero-*

2) Inferiores
praelatos.

is ordinis Praelati de causis clericorum debitorum in prima instantia cognoscere possunt: vel virtute priuilegii papalis, vel consuetudinis aut praescriptionis immemorialis. Ita *Archidiaconi*, t) item *Abbat*es u) quandam exercere iurisdictionem dicuntur, quam ab initio quidem ex delegatione ab Episcopis facta obtinuerunt, sed ex postfacto tanquam *ordinariam* sibi vindicare praesumpserunt. x)

3) Apud Pontificem.

§. IV. Praeterea clerici etiam forum competens habent in *prima instantia* apud *Pontificem*, seu curiam romanam. Nam circa seculum nonum, publicatis per PSEUDO-ISIDORVM spurii ac famosis epistolis decretalibus primorum Pontificum, y) in frequentem usum deductae sunt appellationes ad Papam, et hac occasione causarum in prima instan-

Vicarij et officialis, an idem officium.

Erstem iur. can. l. i. tit. 28. Vt ut vero vicarij et officialis nomina saepissime promiscue sumantur, ea tamen probe de moribus distinguendi esse censet ESPEN. *iur. eccl. P. I. tit. XII. C. v. §. 1. et seq.* ex hac scilicet ratione, quod vicarij plerumque iurisdictionem voluntariam exercent, et negotia iudicialia officialis examini relinquere teneantur. Conf. ENGEL. *alleg. l. i. tit. XXXIII. §. 3.*

t) C. 7. X. de off. Archid. ibique PITHOEVUS in not. CORVIN. *cit. lib. I. tit. XIX. §. 13.*

Abbat

Abbat

u) GYDELIN. *de iure nouiss. lib. VI. c. X. §. reliqua.* vid. c. si diligenti X. de for. compet. ENGEL. *tr. de priuil. et iurib. monast. priuileg. XLVIII.* De modo iudicandi Abbatum in conventibus Gallicanis testatur P. de MARCA *de concord. Sacerd. et Imp. lib. VI. c. XXV. n. 4. et 5.*

x) ESPEN. *alleg. tom. I. P. III. tit. v. n. 16. 17. 18.* Add. *id. part. I. tit. XII c. 1. tit. XVIII. c. 2.* Sub medium sec. XII. iam inter iudices ecclesiasticos ordinarios relatos fuisse *Archidiaconos, Abbates*, aliosque ecclesiarum praelatos, probatur ex *synodo Remensi*, sub EYGEN. III. a. 1148. habita, e qua id refert ANT. AVGVSTIN. *tit. de iudic. c. II.*

§. IV. y) Fragmenta illorum relata C. II. Qu. VI.

stantia cognitionem curia Romana saepius quoque sibi arrogavit. 2) De quo sec. XII. patres gravissimas deposuisse querelas legimus. a) Inde LEO Pontifex in *Concil. Lateran. 1515.* celebrato remedium confusioni iurisdictionum adterre studuit, b) quod in *Concilio Tridentino* c) ulterius declaratum fuit. Et haec est ratio, cur Papa *iudex totius orbis Christiani*, et *ordinarius ordinariorum* a Doctoribus appellari, eique *con-*

C 3 *cur-*

2) Vid. c. 17. et 21. C. IX. Q. III. Add. C. 7. X. de ap-
 pellant.

a) Querelas Bernhaldi, et Hildeberri Taronensis hac de re *Causarum ad*
 exhibet ESPEN. cit. tit. IX, n. 9. Ast hos et alios quamplures *sedem Roman-*
 nunquam summae sedis Romanae iuri et potestati oblectandum *nam delatio*
 sibi existimasse, solum ab usum conserpsisse, obseruat THOMASSIN. P. *taxatur.*
 1. l. 1. c. 6. ubi §. 14. inquit: *Non licite Pontifex citra utilitatem*
et necessitatem ecclesiae, omnem ad se Episcoporum iurisdictionem
transferret. Sed quando necessitati obsecutus et utilitati,
excelleniorum quorundam ex suis membris partes explere ad-
gressus est, nemo illi unquam de potestate controversiam
fecit.

b) Vid. GONZAL. ad cap. 1. X. de off. Leg. n. 3. Hocce concilium
 commentario illustravit CHOKIER. tom. 11. p. 1. de iuris-
 dictione ordinariar. in exemptos.

c) Verba eius *Sessio. xxiv. de Reformat. cap. 20.* haec sunt: *Cau-*
sae omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, -- in *Concil. Tri-*
prima instantia coram ordinariis locorum dantaxat cognoscan- *dentini dispo-*
tur, -- atque terminentur. -- Ab his excipiantur causae, quae *sitio.*
iuxta canonicas sanctiones apud sedem Apostolicam sunt tractan-
dae; vel quas ex urgenti, rationabilique causa indicaverit sum-
mus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signaturae sancti-
tatis suae, manu propria subscribendum, committere aut
avocare.

currens cum quolibet inferiori ordinario iurisdictio attribui

4) Apud Dele-
gatos Pontifi-
cis,

soleat. d)

§. V. Ne vero nimium litigantibus afferretur incommodum, si e locis remotissimis, saepissime ex malitia actorum Romam euocati, ibidem comparere, ac causas suas agere tenerentur; a seculo inde XII. et XIII. *iudices delegati in partibus*, uti loquuntur, a Pontificibus dari consueuerunt, qui in eis locis, ubi controversia coepta, et probationes haberi possunt, vice Pontificis lites componere debent. e) Quamuis neque hoc remedio omnes statim inconuenientiae sublatae fuerint. f) Distinguantur adhuc ab his delegatis suo modo *Le-*

5) Apud Le-
gatos.

gati,

Papa index
vniuersalis,

d) ENGEL. *Coll. iur. canon. lib. 1. tit. xxxiii. §. 1. n. 2. et lib. v. tit. xxiii. §. 4. n. 34.* CORVIN. *iur. can. lib. 1. tit. iii. n. 6.* Hinc est, quod INNOCENTIVS III. PELAGIO Episcopo Albanensi *lib. XIV. Epist. 107. seq.* scribat. *Dominum IESVM CHRISTVM sedem Apostolicam instituisse totius Christianitatis caput et magistrum, a qua panis intellectus, et vitae ad alios procedat ecclesias. Pontificem Romanum portare onera graua cum plenitudine potestatis.* Vid P. de MARCA. *de C. S. et I. lib. V. C. XLVII §. 5.* Et hanc Papae potestatem quoque describit GVDOLIN. *alleg. lib. VI. cap. II. §. 4.* quando inquit: *cum Romanus Pontifex reuera sit caput et Princeps ecclesiae vniuersalis, consentaneum est, ut quaecumque potest Princeps profanus in rep. profana, eorundem omnium potestatem in ecclesia, rebusque ecclesiasticis penes illum iure esse fateamur.* Conf. M. A. de DOMINIS *de Republ. eccles. lib. II. c. v. §. 28. et seq. et lib. IV. C. VIII.* et CHOKIER *alleg. tr. P. 1. qu. XI. num. 7.* ubi omnem ordinariorum potestatem ab autoritate summi Pontificis dependere tradit.

§. V. e) DN. BOEHM. *I. E. lib. 1. tit. xxx. §. 1. et seq.* ESPEN *part. III. tit. v. C. 2. §. 4.*

Factos extra

f) Eueniebat enim quandoque, ut ad remotos iudices; partes c-

VO-

gati, g) quos communiter triplicis esse generis notant; h) coram quibus, siquidem cum iurisdictione misi sint, clerici olim in prima quoque instantia, *per simplicem querimoniam*, conueniri poterant, i) quando quidem ordinariam et concurrentem iurisdictionem exercebant, k) Quoniam vero omnem sibi hoc modo potestatem ereptum iri quererentur Episcopi, Pontifices curare coeperunt, ne ordinariorum iurisdictioni amplius a Legatis detraheretur: l) donec in *Concilio Tridentino* eorum potestas magnopere restricta fuerit, m) Adeo ut hodie de clericorum causis ciuilibus cognoscere nequeant, nisi ad illas examinandas et definiendas se *speciatim delegatos* esse ostendere possint.

§. VI. Atque haec obtinent, nisi rei conuenti a iurisdictione ordinariorum *exempti fuerint*. n) Inualuit nimirum, Forum exemptorum.

vocarentur. Cui abusui INNOCENTIVS III. in *C. 28. X. de re. script.* hanc attulit medelam, ut nemo *ultra duas diaetas extra suam dioecesim* ad iudicium trahi possit. Conf. GONZALEZ. ad *cit. c. 28.* Imo BONIFAC. VIII. in *C. statutum. de rescript. in 6.* euocandi licentiam ad *vnam diaetam* restrinxit. Quid in Gallia et Belgio in casu factae extra dioecesim euocationis moris sit, pluribus exponit ESPEN. *alleg. tit. v. C. 3.*

g) Vid. CORVIN. *L. 1. tit. xxx. n. 3.*

h) Fundata est haec diuisio in *C. 1. de off. Leg. in 6.*

i) *C. 1. X. de offic. leg.*

k) Per *C. 2. de off. leg. in 6. ibi: ordinarios reputantes.* (ESPEN. *alleg. l. P. 1. tit. XXI. C. II. §. 13*)

l) Espen *alleg. P. 1. tit. XXI. c. III. §. 2.*

m) *Sessio, XXIV. C. 20. de reformat.* ENGEL. *Coll. iur. canon. tit. de legat. n. 10. II.*

§. VI. n) De materia exemptionum integri a pluribus editi tractatus, ut a IO. LOMEPE *intr. de exemptionibus ecclesiasticis*, ERASMO a Scriptoribus de exemptionibus. CHOBUS.

rum, vt summus Pontifex *collegia* quaedam; o) imo et alios quandoque *priuos* p) Episcoporum potestati subtraxerit, sibi que immediate subiecerit. Inde est, quod exempti *regulariter* in prima, aut secunda instantia coram Pontifice, eiusque delegatis in partibus solum conueniri possint. q) Notanter vero dixi, *in prima aut secunda instantia*, cum in prima instantia clerici exempti *regulares* et nonnulli *seculares* v. c. Canon-

CHOKIER in tr. de iurisdictione ordinarii in exemptos, quem tertio tomo auxit I. P. VERHORST Ictus Colon. Nouissime Parisiis prodiit *Traite des droits des Eueques* par M. BLISSON. vid. *Journal des Scauans*. Iuillet 1715. p. 38. &c. Huc quoque spectant REN. CHOPPIN, *Monast.* et quae BARONIVS *Tom. 8. Annal. eccles. ad a. 676.* habet. Add. ESPEN. I. E. tom. 11. in repagulo canonico aduersus nimiam exemptionum a iurisdictione episcopati extensionem. et tom. I. P. III. III. XII. P. de MARCA de conc. sacerdot. et imp. lib. III. c. 16. ibique BALVZIVS in addition.

quando exemptiones inualuerint.

o) Ante secula XI. et XII. distinctio inter *collegia exempta* et *non-exempta* vix audita fuit. ESPEN. cit. P. III. tom. I. T. XII. C. IV. §. 21. Priuilegia enim monachis antea indulta non fuisse exemptiones. Id cit. tit. XII. c. III. §. fin. et seq. cit. 4. §. 1. Demum sec. XIII. plura *monasteria*, *capitula*. atque *vniversitates* eximi contigit. id. cit. cap. IV. §. 41. 51. et seqq. De Louanienſi Academia in specie testatur CHOKIER. de iurisd. ordin. in exempt. tom. I. P. I. qu. 27. p. 76.

p) Vid. ESPEN. C. IV. §. fin. et *Concil. Trident. session. XXIV. c. XI. de Reformat.*

Papa dioecesanus exemptorum,

q) Quippe Pontifex est dioecesanus et superior exemptorum CHOKIER. cit. tom. I. P. I. q. 5. n. 8. Attamen in Gallia, Hispania, vt et Belgio neminem exemptorum quoad primam instantiam Romam euectari posse, ex CHOPPINO adfert CHOKIER tom. II. P. I. §. 13. n. 5. et 6. Cur Legatus iurisdictione in exemptos competat, vid. id. cit. t. I. P. II. q. 2. n. 7. seq. et P. IV.

nonici, Praelatorum et Capituli respectiue iurisdictioni sub-
sint, r) integra autem monasteria et capitula, si debitores
existant, absque dubio, coram solo Pontifice, eiusque dele-
gatis forum sortiantur. Interim tamen in fauorem ordina-
riae iurisdictionis receptum, vt Episcopus, (ratione distinctio-
nis inter exemptos, qui sunt *in dioecesi*, et qui nullius sunt
dioecesos, habita, s) aduersus exemptos in pluribus casibus,
partim ex *ordinaria*, partim ex *delegata* potestate, t) pro-
cedere, eorumque iudex competens esse possit.) Ceterum

D

qua-

IV. Qu. XXV. n. 2. vbi Legatis assatere dicta iurisdictione asseritur.

r) De iurisdictione Praelatorum in monasteriis agit ENGEL. *tr. de Regularibus in*
privil. et iur. monaster. privil. 48. CHOKIER. *tom. II. P. II. qu.* causis ciuili-
110. pag. 283. Neque hanc impedit dispositio Concil. Trident. bus subiacent
sessio. VII. c. 14. scilicet quod non reuocat iurisdictionem aliorum praelatis,
ordinariorum, licet Episcopis inferiorum, quales sunt Praelati
exempti. vid. supra §. 3. *lit. X.* et CHOKIER *tom. I. P. IV. q.*
LXVII. n. 3. 4. et tom. II. P. I. §. 2. n. 14. p. 27. In secularibus *Quid in secularibus*
reshaud adeo expedita, cum aliqui Dd. requirant, vt Capitulum
iurisdictionem affectans specialem titulum aut praescriptio-
nem producere valeat, vid. ESPEN. *tom. I. P. I. tit. XI. §. 7.*
alii econtra Capitulo, imo Decanis iurisdictionem ordinariam
simpliciter concedant. CHOKIER *T. I. P. I. q. 47.* Vid.
tamen *id. P. V. q. 71. et tom. II. P. II. qu. 64. 66.*

s) Explicat hanc distinctionem FAGNAN. *ad c. 19. X. de off. Quid sit, nullus*
iud. ord. num. 10. hoc modo: *Itaque status nullius dioecesos* us dioecesos
liberat non modo a subiectione, sed etiam a situatione et deno- esse etc.
minatione, exemptio vero tantum a subiectione. et ENGEL.
Coll. iur. can. lib. V. tit. XXXIII. §. 4. n. 23.

t) Ita enim in exemptione *locali* clerici exempti ratione con-
tractus initi, vel rei sitae in loco non exempto coram ordinario *Contrahentes*
conueniri queunt C. I. *de privil. in 6.* quod innouatum a syno- *in loco exem-*
do trident. *sess. VII. c. 14. de reform.* Add. ESPEN. *cit. p. I. tit.* *pto coram or-*
XU. c. v. §. 45. Quando vero Episcopi ex ordinaria, et quando *dinarius com-*
ex *parere debent*

qualis *Conseruatorum*, in cognoscendis exemptorum causis ciuilibus passiuus, fuerit potestas, lubens praetermitto, quoniam illa, vt et integra exemptionum materia in *Concilio Tridentino*, ad instantiam ordinariorum, valde imminuta et circumscripta fuit. u)

Forum Episcoporum,

§. VII. Si vero ex causis debiti *Episcopus* conueniendus, coram Metropolitano actio moueri debet, x) qui vel solus,

De conseruatoribus exemptorum,

ex delegata potestate agant, distincte tradit ENGEL. *tit. l. n.*, 31. et alleg. ESPEN. *tom. II. l. E. in repagul. canon. P. II. cap. I. §.* CHOKIER. *tom. II. P. II. q. 45. n. 6.*

u) Vid. P. SARPIVS *Histor. concil. Trident. lib. II. pag. 370. 371. Journal des Scauans. Iuillet. 1715. pag. 35.* Quibus autem finibus conseruatorum iurisdicchio et exemptiones per hanc synodum conclusae, patet ex diuersis eius locis, vti ex *session. VI. c. 3. et 4. de reformat. session. VII. c. 5. 6. 7. et 14. session. XIV. proem. et c. 4. 5. session. XXI. c. 8. session. XXIV. c. 11. et 20. session. XXV. de regular. c. 8. et 13. ead. session. de reform. c. 6. 8.* Add. Excell. Dn. BOEHMER. *I. E. tit. de off. iud. del. §. IX.* Ita vt ea, quae olim circa conseruatores obrinuere, in quibusdam monasteriis adhuc notare liceat. vid. CHOKIER. *tom. II. p. II. qu. 54. n. II. et qu. 56. n. 12. qu. 107. n. 2.* Alibi tamen exoluere, quod de Belgio testatur ESPEN. *alleg. tit. XII. cap. ult. §. 18.* In Belgio iam pridem per *Edictum Caroli V. sublatae fuere omnes fere conseruatoriae, neque hodie vllus est in Belgio conseruator excepto Vniuersitatis Louaniensis conseruatore, quare in Belgio exempti in ciuilibus coram ordinariis conueniendi sunt.*

Vbi Episcopi in Imperio conueniuntur.

§. VII. x) *Arg. c. 6. C. 10. qu. 3. cap. XI. X. de off. ord. c. v. eod. in 6. cap. 57. X. de appellat.* De praclatis imperii immediatis, ex causa debiti conuenientis, aliud dicendum videtur vid. VFFENBACH *de consil. Caes. aul. c. v. sect. 2. p. 14.* In prima enim instantia foro Austregarum aequae vt seculares fruuntur. *ord. Camer. 1495. tit. Wie Churfürsten. et tit. Wie Praelaren. O. C. 1555. part. 2. §. 2. 3. 4. 5.* A quibus ad Cameram prouocatur. *O. C. 1555. d. p. 2. §. 28. Add. GAIL. lib. I. obs. 30. et Dn. COCCEL. diss. de Austregis.*

solus, vel pro grauitate causarum in concilio prouinciali de eisdem cognoscit. y) Et si *hic* actione pulsandus, lis ad Primatem deuoluitur z); nisi Pontifex causas aduersus Episcopos aut Archiepiscopos intentatas suae decisioni relinquat. a) Denique quoniam plerosque Archiepiscopos, nec non Episcopos *exemptionis* priuilegio donatos b) cernere licet, actorem ius suum contra hosce coram Pontifice immediate persequi oportet. c) Attamen alicubi quoque occurrit, ut Episcopi in causis debiti in foro seculari conueniantur,

D 2

antur,

y) c. 46. C. xl. qu. 1. c. 1. C. vi. qu. 2. Vid. ESPEN. cit. p. 1. tit.

xx. c. 2. et ZIEGL. de Episcop. cap. xi. §. 26. sq.

z) C. 23. X. de priuil. et excess. CORVIN. cit. l. §. 21. Quia uero plerique Archiepiscoporum.

Patriarchatus Graeci, de quibus alleg. cap. specificè loquitur; expirarunt, hodiernorum Primatum et Patriarcharum iura ex specialibus priuilegiis et consuetudine locorum petenda. ENGEL.

cit. l. tit. de maior. et obed. §. iv. n. 24. Sed et in Concilio prouinciali causae Metropolitanorum terminari possunt, uti ex FAGNANO probat ESPEN. cit. c. 2. §. 3.

a) In causis criminalibus grauioribus Episcoporum etc. illud necessario fieri debere, statuit Concil. Trident. *sessio. xxiv. c. 5. de reformat. et sessio. xli. c. 8. de reformat.* Nullatenus uero hoc dicendum de causis ciuilibus, scilicet quae regulariter decisionem Archiepiscoporum, tanquam ordinariorum, expectant.

Quamuis enim concilii Tridentini dispositionem a congregatione Cardinalium ad omnes causas ciuiles extensam fuisse, referat BARBOSA iur. eccl. l. 1. c. 7. attamen 1) eiusmodi constitutio nunquam in forma Authentica fuit exhibitae; neque 2) Cardinales concilii decreta ultra proprietatem uerborum extendere poterunt, uti recte argumentatur laudat, ENGEL. tit. de maior. et obed. §. iv. n. 28.

b) c. 52. C. xvi. qu. 1. Vid. rament. c. 7. C. iii. qu. 6. CHOKIER, tom. 1. p. 1. qu. 41.

c) Conf. praec. §. vi.

antur, prout illud, allata praxi Belgii comprobatur. **ESPEN.** d.)

Forum Cleri-
corum debito-
rum in secun-
da instantia.

1) Apud Mes-
tropolitanos.

§. VIII. Eodem privilegio (scilicet, fori privilegiati) quoque gaudent clerici debitorum in *secunda instantia*. Quod si enim sententia contra clericum debitorem lata, huic ab illa ad superiorem appellare licet, modo appellatio ex alia causa non denegetur. e) Et siquidem lis ab Officiali decisa, non ad Episcopum, qui idem cum Vicario tribunal exercere censetur; f) sed ad Archiepiscopum mittenda. g) Seculis primaevis quidem ab Episcopali iudicio ad synodos, et inde ad imperatores appellatum fuisse, ex historia illorum temporum, h) et iuris civilis constitutionibus i) abunde

d) *Alleg. tit. XIX. c. III. §. 13.* Add. **ZYPAEVS** ad *tit. de foro compet.*

§. VIII. e) Vid. **ENGEL.** *tit. de Appellat. n. 18.*

Appellatur ab
officiali ad
Episcopum;

f) *Cap. 3. de appellat. in 6. c. 2. de consuet. in 6. Concil. Trident. session. XXII. c. 7. de reformat. CHOKIER. tom. II. P. II. qu. 16. n. 22. ESPEN. P. I. tit. XII. C. V. n. 8.* Recte vero ad Episcopum appellatur, si sententia fuerit interlocutoria. **DN. BOEHMER.** *tit. de appellat. §. XII.* sine ratione dissentente **GONZALEZIO** ad *c. 7. X. de appellat. §. 5.* aut si appelleretur in iis casibus, ubi officialis est Episcopi delegatus specialis. **CORVIN.** *lib. I. tit. XXV. n. 25.*

Archiepisco-
pus ubi iudi-
cat.

g) *c. 2. C. VI. qu. 3. c. 7. 8. C. IX. qu. 3. cap. XI. X. de off. iud. ordin. cap. 54. 56. 66. X. de appellat. c. 40. X. de sent. excomm. c. 1. de for. compet. in 6. c. 3. de appell. in 6.* Norandum tamen, quod Archiepiscopus pro recipiendis appellationibus iudicem in dioecesi suffraganeorum habere nequeat, sed in propria ciuitate iudicare teneatur. *c. 1. et 5. de off. ordin. in 6. GONZALEZ. l. cit. n. 6. et seq.*

Ordo appella-
tionum anti-
quus.

h) Vid. **THOMASSAN.** *de vet. et nou. eccl. discipl. tom. II. l. 1. c. XV. n. 13. C. XVI. n. 9. C. XVII. n. 4. ESPEN. P. III. tit. IX. c. 1. §. 1. - 4.* Testatur illud in specie **ZIEGL.** *de Episcop. lib. III. c. XXXI.*

§. 7.

i) abunde patescit. Postquam vero Episcopus Romanus primatum adeptus, et Monarchia ecclesiastica ad summum culmen perducta fuisset, in occidente ab Episcopis ad Metropolitanos, ab his ad Primates, et denique ad curiam Romanam appellationes coeperunt dirigi. k) Imo eo usque res peruenit, ut causae,

2) Apud Pontificem

D 3

omisso

§. 7. quando ait: *Causas Episcoporum in synodis disceptatas et decisas fuisse; istas autem synodos ab Imperatore convocatas coisse; tum si per sententiam synodalem grauatus quis fuisset, eaque acquiescere nollet, appellare licuisse ad Imperatorem; hunc vero vel ipsum de causa controuersa cognouisse, vel iudices alios delegasse; porro etiam Pontifici Romano causam delegari ab Imperatore potuisse; et ab huius sententia appellari nihilominus potuisse ad Imperatorem.* Etiam si vero prouocatio ab vno Episcopo ad alium illicita esset, sedes Romana nihilominus ius consultationis sibi adscribere non dubitauit. Quorsum spectant, quae INNOC. I. *Epist. ad Vitric. c. 3.* scribit, si quae autem causae, vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris ordinis fuerint exortae, vt secundum synodum Nicaenam, congregatis eiusdem prouinciae Episcopis, iurgium terminetur. Nec alicui liceat (sine praecedendo tamen Romanae ecclesiae, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias.

i) Nou. 123. C. 10. Add. l. 29. C. de Episc. aud. §. 4. et Nou. 79. et 83. etc.

k) Rationes, cur ad sedem Romanam appellandum, suppeditant Ratio et origo
Epistolae SIXTI I. c. 4. C. II. qu. 6. et ZEPHERINI c. 3. C. ead. appellatio-
 Scilicet, quoniam illa mater est, cuius uerbis omnes nutrirī debent; num ad Pon-
 quia non potest obliuisci mater filium suum. Sensim alias ad tificem.
 Pontificem prouocatio introducta fuit. Primo enim autoritate Concilii Sardicenis factum videtur, vt Episcopus Romanus facultatem reformandi latam ab aliis sententiam acceperit. Vid. F. de MARCA C. S. et l. lib. VIII. c. 3. et ZIEGLER alleg. l. §. 23.
 Enim vero cum huius concilii decreta per longum tempus nul- lum

omisso omni medio, *immediate* ad Pontificem delatae fuerint, l) idque in fauorem clericorum appellantium non tantum verbis, sed *facto* etiam fieri posset, m) Ab illo vero, tanquam *infallibili*, et *supremo iudice* in his terris, omnis vltior appellatio sub poena excommunicationis prohibita, n) quanquam non pauci prouocationem a Papa ad *Concilium* oecumenicum iure optimo et ratione subnixam asserue-

lum vigorem haberent, Dn. BOEHMER, *I. E. tit. de appellat. §. 1.* post receptam PSEUDO-ISIDORI collectionem appellationes ad Papam in uniuersum demum admittae fuerunt. P. de MARCA, *d. l. c. 22.*

l) C. fin. X. de for. compet. c. 7. 54. X. de appell. Dn. BOEHMER, *I. E. tit. de off. et pot. ind. deleg. §. 3. 4.* CORVIN. *d. l. lib. 1. tit. III. n. 13. in f.*

Appellatione factio interposita nihil in nouandum.

m) Quando nempe *grauati clerici* intra decendum iter ad Papam suscipiunt, adeo vt iudex inferior amplius in causa procedere, aut sententiam priorem executioni mandare nequeat. c. *ux. X. de cler. peregr. c. 9. et 30. X. de appellat.* Nisi speciali statuto aliud dispositum, vt in *ordinatione curiarum eccles. prouinciae Mechlin. tit. 10. art. 7.* praeceptum, vt *sententiae, quae non excedunt quingenta florenos, sub fideiussoria cautione executioni mandentur, non obstante appellatione et sine illius praedictio.* Conf. ESPEN, *P. 111. tit. X. c. 3.*

A Papa appellari nequit.

n) In Bulla *Coena domini. casu 11.* omnes excommunicantur, qui ad futurum Concilium generale appellare praesumunt. Hinc est, quod ENGEL, *lib. 1. coll. iur. can. tit. xxxiii. §. 1. n. 6.* non vereatur dicere: *Summus Pontifex a nemine indicatur, sed tota ipsius causa Deo reseruatur. Vnde in iudiciis, nec vt suspectus recusari, nec ab eo appellari potest, quia Papa vicarius Christi in terris tribunal habere creditur; ideoque ab eo ad Christum NB. appellari non potest, sicut nec a Vicario Episcopi ad Episcopum.* Vid. ANDREAS de VAL. *de Suprema Rom. pontificis in ecclesia potestate.*

feruerint. o) Si quando tamen partes sententia papali se grauatatas existiment, ne de illato sibi praediuicio conqueri possent, id a quibusdam, quamuis contra rationem iuris, excogitatum, vt a Papa male informato, ad melius informandum, siue vt CHOKIER p) loquiamat, a Philippo dormitante ad excitatum prouocaretur: soletque hoc casu nouum rescriptum a Pontifice, aut eius in partibus residente Nuncio vel Pronuncio impetrari, quo alius iudex in partibus delegetur.

q) Alius adhuc superest appellandi modus, qui *ab abusu* dicitur, in Gallia praesertim vsitatus, quo non prouocatur a iudice ecclesiastico inferiore ad superiorem; sed ab illo ad Parlamentum regium, tanquam abutente sua iurisdictione

3) Apud Iudices seculares.

o) Sensit id inter alios quamplures Cardinalis Lotharingius, Quod a nonnullis in dubium vocatur. dum in Concilio Trident. ex sententia ecclesiae Gallicanae affirmavit, quod Concilium sit supra Papam, adiciens, ita desiniunt a Concilio Constantiensi et Basileensi, non requirere se aliam ab illo Concilio declarationem: attamen, si cum Gallis consentire velint, necesse esse, vt decretis iam conficiendis nulla verba inferantur, quae ipsorum sententiae praediuicent. P. SARPVS Histor. concil. trident. l. VIII. p. 1236. edit. Lipsiens. lib. VII. p. 1179. 1188. et 1183. et lib. VI. pag. 920. 977. 981. Add. P. de ALLIACO lib. de potest. eccles. part. III. cap. vlt. et SECKEND. histor. Lutheran. lib. I. §. 43. pag. 58.

p) De iurisd. in exemptos rom. II. part. II. qu. 40. num 15. 16.

q) ESPEN, Part. III. l. E. tit. X. C. 2. §. II. seq. et CHOKIER. d. l. Appellatio non vbi monet, hanc appellationem potius restitutionem dicendam esse, si quidem controuersia apud eundem Pontificem denuo agatur. Papam melius informandum. Notabile huiuscemodi appellationis exemplum in historia Reformationis praebet B. LUTHERVS, qui cum apud cardinalem Caietanum nihil efficere potuisset, a Pontifice male informato ad melius informandum appellauit; quoniam iudices sibi suspectos habebat, et ipse commissionem aliam ad viros doctos, probos et honestos in partibus petierat. Vid. SECKEND. histor. Lutheran. lib. I. sect. 18. §. 38. pag. 49. vbi grauamina illius latius recenset.

ne contra iura, quorum *tuitio* et *defensio* Regi incumbit. r) Cum hoc suo modo praxis conuenit, quae, vti CORVINVS s) testatur, iudicibus secularibus de iniquitate iudicis ecclesiastici, nolentis deferre appellationi ad sedem Apostolicam interpositae, cognoscere permittit, quod de iure alias fieri non potest. t)

Forum clerico-
rum debi-
torum apud
Protestantes.

§. IX. Pergo ad fora *Protestantium*, penes quos quidem *exemptio clericorum*, vtpote iure humano *) introducta, ad minimum in *causis civilibus* (vbi non vt clerici, sed vt *ciues* et membra reipublicae et *debitores* considerantur) cessare, eorumque causae in vno, ac eodem cum laicis iudicio expediri debuissent. Ast in honorem ministerii u) *forum priuilegiatum*

q) De qua specie prolixè agit P. de MARCA. *cit. tr. de C. S. et I. lib. IV. C. 19. et seq. et ESPEN. alleg. l. cap. IV. num. 22. usque ad fin. cap.*

s) *lib. III. tit. XXII. n. 29. p. 673.*

t) Vid. *C. qualiter. 17. X. de iud. et STEPH. GRATIAN. discipulat. forens. C. 238. num. 47.*

§. IX. *) Conf. GIBBERT. VOETIVS *Politicae eccles. part. I. lib. IV. tract. I. C. 2. et supra cap. I. §. 6. in fin.*

Quae ratio
constitutorum
Consistorio-
rum.

u) Ideo illud egisse Principes censet AVTOR *medit. ad instrum. pac. Westphal. art. v. §. 31. pag. 549. Ne clerici cogantur de personis suis et praerogatiuis coram quouis iudice litigare. Quod eorum existimationi officeret, cum tamen omnis eorum autoritas et honos apud populum habitus et titulis a vulgo distinctis consistet, quibus reuerentia quaedam eis est concilianda, quos humilitate, pietate, donisque coeteris Spiritus S., quae hunc ordinem ornare ante alios deberent, plerumque carere videmus.* Opinio quoque canonistarum eius temporis, quasi Princeps clericis fori priuilegium in totum auferre non posset, Consistoriorum institutionem promouisse videtur. Quo spectant verba ZIEGLERI *de iurib. Maest. lib. I. C. 19. §. VI. vbi ita: Vt maxime enim imperio suo exemptos prorsus ministros ecclesiae (Principes) noluerint sinulare*

privilegiatum in causis clericorum debitorum confirmatum
E

singulare tamen ipsis, in territoriis suis constituerunt forum, ne scilicet de iure earum quicquam remitteretur, nec personis ecclesiasticis implicare se negotiis secularibus permitteretur. Enimvero singula, quae de iure clericorum circa forum privilegiatum quaesita, et necessitate constituendorum Consistoriorum afferuntur, principia iuris canonici sapiunt, duplicemque in Principe personam supponunt, quam opinionem iam supra cap. 1. §. 6. in not. lit. p. vt erroneam reiecit. Vnde Ill. Dn. THOMAS, im Recht eines Evangelischen Fürsten in theologischen Streitigkeiten V. Sag. §. XI, pag. 54. eleganter ait: Alle Rechte/inquit, die ein Fürst hat in Regierung seiner Unterthanen/hat er als Fürst/und hangen dieselbe unauflöslich zusammen/so/das/wenn man einige davon nehmen wolte/eine unvollkommene und zur Regierung der Unterthanen nicht zulängliche Majestät daraus entstehen müste. Vor der reformation waren freylich die iura Episcopalia von den iuribus Principum unterschieden/weil man im Pabstthum es für eine Todtsünde hielte/wann ein Fürst sich die iura Episcopalia, die doch in der That auff weltliche Sachen giengen/anmassen wolte. Nach der reformation aber ist es om besten/das man diesen Unterscheid weglasset/weil er zu einigen falschen conclusionibus Anlaß giebt. Als das es allerdings nöthig sey/das ein Fürst in seinem territorio ein Consistorium auffrichte/ und die so genannte consistorial. Sachen davor debattiren lasse. Neque ferendum est, posse politiae alicui ab alterius cuiuscunque politiae liberalitate atque indulgentia praedjudicari, exemptionesque et immunitates clericis conferendas illi praescribi, quae ob instantem necessitatem, aut ob alias rationes bonum et statum reip. concernentes, idem nec potest, nec vult praestare, vti loquitur VOETIVS d.l. probl. 2. Aliud vero est, annon consultius fuerit, causis clericorum, vt aliis causis arduis, forum speciale assignare; quod utriusque pro diuersis tamen cuiusque reip. affectionibus et statu, affirmandum, MEVIUS part. 3. dec. 45. n. 9. et Dn. BOEHMER, I. E. tit. de off. vicar. §. 17. sqq. Add. SECKENDORF, histor. Lutheran, lib. III. sect. 19. §. 82. n. 7. et sect. 27. §. 110. in addition.

In Confistoriis.

Quae confistoria a summa potestate, civilibus Imperatoribus.

Clerici debitorum in Confistoriis forum forciuntur.

Confistoria apud exteros.

Quae causae confistoriales sint.

fuit, x) quod communiter *Confistorium*, das geistliche Gericht/ appellari consuevit, y) et in locum *iudiciorum Officialatus* apud Catholicos successit, z)

§. X. Constituuntur vero Confistoria regulariter ab eis, quibus *ius circa sacra* competit. Equidem hoc non solum *summam in republica potestati*, tanquam pars eminens iuris *Majestatici* inhaeret: a) sed ad *Status Imperii* protestantes vigore *superioritatis*

x) Factum illud in Saxonia per *ordinat. polit. de anno 1612. tit. von Confistorial-Sachen. num. 1. verb.* Und weil vors andere vermöge der anno 1580. publicirten Kirchen-Ordnung *sub tit. von immunitäten* &c. die Schul- und Kirchen-Diener alleine in real-Klagen/ und hohen Frevel- und malefiz-Sachen/ nicht aber in Schuld-Händelen/ und anderen *actionibus personalibus* vor der weltlichen Obrigkeit belanget werden können; Immassen denn solches bishero in unseren Confistoriis gehalten/ als lassen wir es bey erwehnten Verordnungen &c. billich bewenden. *Freund-Verdiert. Haupt-Vergleich de anno 1637. ibi: Die Vortmässigkeit* &c. De eo quoque disponit *Magdeburgische erklärte und verbesserte Proceß-Ordnung cap. 1. §. 6.* Die Prediger/ so wohl derer Wittben und Erben- haben in allen *actionibus personalibus* außer dem Confistorio kein ander forum zu erkennen. Et §. 23. Vor dem Confistorio nun haben ihr forum alle Prediger/ so viel ihr Ampt/ oder andere *personal-Sachen* betrifft. *Conf. BRVNNEM. I. E. lib. III. C. 1. §. 1.*

y) In Anglia Confistoria dicuntur *curiae christianitatis*, et in Heluetia das Chor- und Ehe-Gerichte. *NAEVII Priester, Recht cap. IV. §. 16. FRITSCH. ad ANT, FABRI. tract. de religion. in rep. regenda. pag. 346. et 379. 384.*

z) inde est, quod a quibusdam regula conficiatur, *omnes illas causas ad cognitionem Confistorii pertinere; quae apud vicarios catholicorum peraguntur.* Vid. *DN. BODIN. dissert. de illicita a Principibus protestantibus pronocatione in caus. eccles. §. 13.* Sed vid. *B. TRITII Probe des teutschen geistlichen Rechts. lib. 1. cap. 6. §. 12. §. 99. §. X. a)* Vid. *HUGO GROTIUS de imperio summarum potestatum circa sacra. III. DN. THOMAS. dissert. de vindictis iuris Majestatici cir-*

rioritatis territorialis quoque pertinet, b) quibus illud per pacificationem religiosam, c) et deinde per pacem Westphalicam d) plenissime restitutum fuit. Ex huius dispositione sibi *Nobiles immediati* ius Consistorii non minus recte vindicant: e) nisi illud ius vel expressa conventionione et consensu,

Et Nobilibus
immediatis.

E 2

ca. sacra. CONRING. de mai. civil. autoritate et officio circa sacra. Add. ZIEGLER. de iurib. Maiest. lib. 1. c. xiii. §. 22. et sq. B. S. STRYK. de iure papali Princ. euangel. c. 1. §. 1.

Habent status
Imperio ius
circa sacra.

b) Fac enim, inquit AVTOR meditt. ad §. 30. art. v. pac. Westphal. lit. f. pag. 516. ecclesiasticam cleri potestatem contra Protestantes suspensam vel abolitam esse, sane statim reuincet supremum Principis ius circa sacra, quod hactenus ecclesiastici ordinis ambitu et importunitate suppressum erat, et ideo, cum res in naturalem suum statum redierit, quo fuit, antequam clerus se erigeret et vendicaret, non opus esse iure vicario: sed Principem suo iure sacrorum curam gerere, cum nemo sit, qui impediatur, amoto semel clero pontificio. CONF. RHETII dissert. de iure statuum imp. circa sacra. MYLER ab EHRENBACH de statib. imp. p. II. cap. 32. 33. 34. LVDOLPH. HVG. de statu region. Germ. C. III. §. 28.

c) Rec. Imp. 15 15. §. damit auch 20.

Quod antea
Metropolitani
nis competi-
it.

d) Art. v. instrum. pac. Caesar. Suec. passim, et §. 48. Quam grauius antea Catholici tulerint, quod Principes euangelici iurisdictionem ecclesiasticam Metropolitanorum amplius nollent agnoscere vid. AVTOR. meditt. ad alleg. §. 48. lit. u. CONF. etiam B. STRYK. cit. diff. cap. 11.

e) cit. §. 48. ibi: comprehensa libera Imperii Nobilitate. Ex quo patet Nobiles immediatos talia certe iura possidere, quae superiorit. territoriali proxima sunt, vid. Ill. Dn. COCCEI. iuris publ. prud. cap. XXI. §. 14. et CHRISTOPH. MINGIUS dissert. de super. terr. cap. 1. concl. 47. iunct. concl. 62. quamuis illi ex mente quorundam ipsum superioritatis territorialis ius sibi adscribere nequeant. LVDOLPH. HVG. d. l. cap. v. §. 5. 6. STRAVCH. dissert. Exoter. IX. 16. 22. Vid. SCHVVEDER. Introd. ad ius publ. p. spec. sect. II. cap. 10. §. 12.

Nobiles im-
mediati, an
superior. terri-
tor. gaude-
ant.

fu, vel longa possessione et moribus, a vicinis Principibus, vel inferioribus suis diminutum sit. f)

§. XI. Neque tamen Status Imperii, et Nobiles immediati sibi vnice ius Consistorii et iurisdictionis in clericos adscribere possunt: siquidem *ciuitates quaedam municipales, g)* ac *Nobiles mediati h)* vel ex concessione Principis, vel immemoriali praescriptione obtinuerunt, quo clerici debitores coram iudicio

f) FRITSCH. *exerc. iur. publ.* viii. §. 37. et KNICHEN. *de subl. et reg. terr. iur.* cap. iv. num. 6. *sqq.*

g) Exemplum illud in Lusatia in denen *Sechs-Städten*/ quae iurisdictionem in clericos huiusque exercere, teste Dn. BOEHM. *I. E. lib. I. tit. 28. p. 623.* Eodem privilegio possent Magdeburgum, Luneburgum, ciuitas Stadenfis in ducatu Brementis, et Mindenensis urbs. Vid. Dn. LYDVICI *Consistorial-Proces* cap. iii. §. 19. et. B. STRYK. *in addition, ad BRVNNEM, lib. II. I. E. c. 8. §. 25. pag. 450.* Inprimis vero ciuitatis Stralsundensis privilegium in hoc passu notandum, quod Rex Sueciae ad conferuandum illud instrumento pacis Westphalicae se expresse obligare debuerit. Vid. *d. instrum. pac. art. X. §. 16.* ibique AVTOR *mediat. lit. 9. Conf. MEVIVS quaest. praelim. ad ius Lubec.* iii. §. 20. *sqq.*

h) Exemplum praebere possunt Comites et Nobiles mediati in ducatu Gothano, quibus clerici in prima instantia subiacent. Vid. *Gothaische Lands-Ordnung part. I. c. 2. tit. 5.* In summis quoque Imperii tribunalibus Nobilibus mediatis saepius iurisdictione ecclesiastica asserta fuit. KLOCK. *Vol. I. conf. 20. num. 352. sq.* MEVIVS *p. II. dec. 305. n. 10. et p. III. dec. 14.* Ut vero eo melius de hac controuersia iudicium ferri possit, hic inserere placuit responsum ab Illustri facult. iuridica *mens. Octobr. anno 1715.* conceptum:

Hat Graff Heinrich von Schwarzburg. A. 1458. die Herrschafft Wieha welsche in Ebur-Sächsschen territorio gelegen/ mit aller Herrlichkeit/ wie solche bemeldter Graff Heinrich selbst besessen/ an die Herren von Werthern verkauffet/ und als hernach die reformatio religionis erfolget/ haben die Herren von Werthern die geistliche Gerichte in solcher Herrschafft zu exerciren angefangen/ auch beständig damit continiret

Aliquando etiam a mediatis.

Exempla ciuitatum quae ius Consistorii possident.

Ius Nobilium mediatorum circa iurisdictionem eccles.

Quod responso illustratur.

nüret/ es ist auch niemahlen deshalb ein Streit entstanden/ als daß A. 1376. eine Kirchen-Visitation vorgenommen werden sollen/ da dann die Grafen von Schwarzburg sich zwar solcher Visitation angemasset/ die Chur-Sächsische ihnen aber disfalls widersprochen/ und die Schwarzburgische Visitation bey 500. Fl. Straff anzunehmen verbotzen/ worauff aus der Visitation gar nichts geworden/ sondern die Herren von Werthern nach/ wie vor/ bey dem exercitio der geistlichen Gerichte verblieben/ bis A. 1680. und hernach A. 1711. disfalls einiger Zweifel erregt worden.

Ob nun wohl die Herrschaft Wieha im Chur-Sächsischen territorio Rat. dubitandi. gelegen/ und es dannhero das Ansehen gewinnen möchte/ daß propter ius Episcopale serenissimae electorali domui Saxonicae competens/ die Herren von Werthern der geistlichen Gerichte sich anzumassen nicht berechtiget/ zumahlen der religions-Frieden und die hernach erfolgte sanctiones pragmaticae nur inter Status imperii/ nicht aber inter eos/ quia Statibus feuda possident/ et sic mediati sunt/ per modum conventionis publicae auffgerichtet worden/ ferner die praescription contra leges imperii publicas dem Ansehen nach nicht statt findet/ und selbige über dem/ wann sie auch sonst statt hätten/ per mandatum poenale de A. 1576. interrumpiret werden.

Dennoch aber und dieneil (1) bey dieser Frage ein guter Unterscheid Rat. decidendi. inter ius circa sacra/ wohin das ius condendi leges ecclesiasticas/ ius indicendi dies festos/ ius dispensandi/ und dergleichen gehören/ et inter iurisdictionem ecclesiasticam/ siue potestatem cognoscendi de controversiis ecclesiasticis/ easque decidendi/ gemacht werden muß/ (2) die Herren von Werthern das ius circa sacra/ welches zu der superioritate territoriali gehöret/ gar nicht/ sondern nur bloß iurisdictionem ecclesiasticam praetendiren/ (3) auch diejenige/ welche nicht ad classen Statuum imperii gehören/ dieser geistlichen iurisdiction nicht unfähig sind/ wie solches die Exempel vieler municipal. Städte/ als Stralsund/ Magdeburg/ und dergleichen bewähren/ und solches von bewährten Rechts-Lehrern deutlich gezeigt worden/

COTHMANN. vol. 4. res. 33. num. 39. seq.

MEYIUS part. 11. decis. 365. in not.

nec enim suspensio iurisdictionis ecclesiasticae eam in tantum Statibus

dicio ecclesiastico, ab eis *subordinate* constituto, conueniri debeant. Quod non minus verum est in illis, qui inuestiti sunt mit denen geistlichen und weltlichen Gerichten. i)

§. XII.

bus imperii adpropriauit, vt mediati eiusdem plane incapaces sint, sed tantum effecit, vt Catholici eandem non amplius exercerent,

LINCK. *de iur. Episcop. c. 4. num. 104. sq.*

woraus (4) das dubium, ac si praescriptio iurisdictionis ecclesiasticae contra leges imperii publicas impingat, zugleich hinwegfallet/ (5) die Herren von Werthern seit der Reformation die iurisdictionem ecclesiasticam per tempus immemorabile beständig exerceret haben/ (6) das mandatum poenale de A. 1576. diese praescription derer Herren von Werthern ratione dictae iurisdictionis ecclesiasticae auff keinerley Weise interrumpiren können/ weil der Streit zwischen Chur-Sachsen und denen Graffen von Schwartzburg gewesen/ selbiger aber die Herren von Werthern keines weges angegangen/ und es also bey der bekanten Rechts-Regel verbleibet/ quod quae vis inter alios acta aliis non nocent,

PÉREZ. *ad tit. Cod. inter alios acta etc.*

(7) die iurisdiction ecclesiastica per modum praescriptionis de iure acquirere werden kan/

LINCK. *d. cap. 4. n. 104. et cap. 3. num. 32.*

Es erscheinet daraus allenthalben so viel, daß die Herren von Werthern die geistliche iurisdiction bey der Herrschafft Wieha rechtmäßig acquiriret/ und Sie dammenhero dabey nicht zu beeinträchtigen/ sondern vielmehr zu schützen. V. N. W.

Patroni de libris clericorum non cognoscunt.

i Dissentit hic cum WEBERO *tr. de iure Consistor. c. 41. inter alios BRVNEM. I. E. lib. II. C. 1. §. 4. exinde, quod nihil aliud his verbis, quam ius patronatus concessum existimet, patronis vero in causis Pastorum iudicare prohibitum sit, BRVNEM. cons. 142. adeo vt nec Magistratus, cuius sumptibus clerici aluntur, illos a Consistoriis eximere valeat. B. STRYK. de foro ministr. Princ. cap. I. §. 9. Verum enimvero aliud est, quem inuestitum esse, mit allen und jeden Gerichten/ sub quibus ius Consistorii, vtpote speciale, haud contineri concedo: et aliud rursus est inuestitum esse mit denen geistlichen Gerichten.*

§. XII. Praeterea notatu inprimis dignum est, quod si *subditi protestantes* in ditionibus Dominorum catholicorum existentes, quacunq[ue] anni 1624, parte proprium Consistorium cum *cognitione de causis clericorum obaeratorum* habeant, illud in posterum retineant, neque officialibus Episcoporum quid iuris in eiusmodi clericos competat. k) Sin autem subditi illud docere nequeant, clerici in causis debiti coram ordinariis iudicibus iuxta obseruantiam anni decretorii 1624. conueniri poterunt. l)

A subditis protestantibus in terris Catholicorum,

§ XIII.

richten/ quae verba certe latius, quam *us patronatus* patent. Vid.

Dn. BOEHMER, d. l. §. 28.

§. XII. k) *Instrum. pac. Caesar. Suec. art. v. §. 31.* Notissima est *Exempla ad hoc*, §. nata controuersia, inter Episcopum Hildesensem, eiusque *ducuntur.* subditos protestantes, cuius fata enarrat *AVTOR medii. ad d. §. 31. cit. l. pag. 543. seq.* quae anno 1711. ita composita, vt Statibus provincialibus peculiare Consistorium confirmatum fuerit, de quo in *Recessu §. 17.* ita cautum: *vor diesem Consistorio sollen nicht allein ea, quae sunt ordinis et iurisdictionis ecclesiasticae, -- sondern auch alle partes huius iurisdictionis, so wol über ichtbesagte Personen im größern und kleineren Stiff/ tam quoad praedictas causas et negotia mere ecclesiastica et spiritualia, quam quoad causas matrimoniales, item personales, so die Prediger / Schul und Kirchen-Diener / deren Wittwen und Kindern/ so lange sie in der Eltern Brodt stehen/ angehören/ tractiret/ gerechtfertiget und exequiret werden.* *FABRI Staats-Canzley. tom. xvii. cap. 13.* Erfurtenensis etiam ciuitas speciali Consistorio gaudet, quod Ministerio collatum est, vnde *iudicium Ministeriale* vocatur. Dn. *LYBOVICI cit. l. cap. iii. §. 19. in f.* Memorabilis adhuc est conuentio inter inuictissimum IMPERATOREM nostrum et Regem Sueciae Rastadii anno 1706, inita, qua Consistoria, quae in Principatibus Silesiae tempore pacis Westphalicæ fuerunt, denuo confirmantur. Vid. *IOSEPHI Leben und Thaten part. ii. pag. 248. et Executions-Recess. de 1709. art. 13. et 14. d. l. pag. 271. 399.*

l) *per §. 48. art. v. Instrum. pac. Osabr. vbi Protestantes iurisdictione* Deficiente

ni

Quidam clerici
ei alibi conueni
nigi debent.

Consistorio
clerici prote-
stantes in iudi-
cio ordinario
conueniuntur.

Canonici cap-
itulo subiacent.

§. XIII. In tantum vero fundata est Consistorii, ubi id erectum iurisdictio, ut illum singuli clerici agnoscere teneantur, quod limitandum ratione *Canonico-rum* in pluribus Protestantium capitulis, qui si a creditoribus suis conueniantur, in prima instantia *coram capitulo* forum sortiantur. m) Quotiescunque vero ipsa *capitula* aut *Praelati*, qui inter

ni ecclesiasticae ad normam a. 1624. vterius quoque subiiciuntur, in singulis casibus, *qui A. C. non concernunt, modo ipsis ratione processus nihil iniungatur A. C. vel conscientiae repugnans.* Iam vero neque A. C. concernit, nec conscientiae repugnat, causas clericorum obaeratorum coram alio iudice, quam proprio Consistorio ventilari. Quamobrem decisio ad dominum territorii iudices, que ab illo positos spectabit. Quid Hildesiae ante *Rec. nouiss.* iuris fuerit, vid. *eiusd. art. vi.* Add. B. STRYK *de foro ministr. Princ. cap. 1. §. 10.*

§. XIII. m) Hoc in Episcopatu Merseburgensi obtinere probatur ex *CARPZ. lib. II. respons. 35. vbi num. 14.* adducit capitulationem 1603. initam huius tenoris: Daß S. Fürstl. Gnaden gegen die Prälaten/Domherrn und andere Stifts-Personen/und derselben Gesinde/eingiger Gerichtsbarkeit/ anders dann von Alters herkommen/ sich nicht anmaßsen/ deßgleichen auch dem Capitul an ihren Gerichten/welches sie niedermerts bis an das Creuz/und in den Häusern und Höfen der Prälaten/Domherrn und Vicarien/ so weit sich die Freyheit erstreckt/ auch in der Pfarre S. Maximi, Cämmerey und Beckerey/ und hinauffwärts bis an das Thor/da man nach St. Peters Kloster gehet/ und an das Schloß-Thor/ deßgleichen auff dem Lande in ihren Dörffern/ Stuhren und anders wo/wie sie solche bisanhero gehabt und gebraucht/ keinen Eintrag noch Gewalt thun oder lassen wolten. De civitate H. (forte Halberstadtensis) idem allato responso testatur ZIEGLER. *de iurib. maiest. lib. 1. C. 19. §. 10.* Seynd in der Stadt H. 2wo unterschiedene iurisdictiones, da jedes sein eigen absonderlich iudicium, so wohl in bürgerlichen Sachen/ als auch in peinlichen; als das Thum-Capitul über die Thum-Herrn/Vicarien/und deren angehörige Diener/der Rath aber

inter Status provinciales referuntur, aes alienum contraxerint, non nisi *in summis dicasteriis* Principum actio institui potest. n) Sed et hoc tenendum, quod clerici debitores, qui simul *membra* aut *ciues Academiae* sunt, *in senatu academico* quoque compellari queant, cum idem hoc casu concurrentem cum Consistorio iurisdictionem exercent. o)

§. XIV. Quamvis autem clericos in Consistoriis ob debita civilia quotidie conueniri videamus, illud nihilofecius unice ab arbitrio constituentium dependet. Sicuti enim ex beneplacito p) eorum Consistoria erecta; ita illis aut omnis rursus iurisdictione, aut pro parte adimi potest, et decisio causarum clericalium aliis collegiis politicis demandari: q) nisi pacta cum subditis, aliisque inita adsint, quae abrogationem prohibent.

Consistoria
dependent ab
arbitrio con-
stituentium,

Vbi capitula
et praelati
conueniantur

Quantum pos-
sint Consisto-
ria.

aber über ihre Bürger hat. 2c. Quae ratio instantiae in capitulo cathedrali Magdeburgico sit, de eo disponit *Erklär. u. Verhess. der a. 1086. publicirten Magdeburgischen Proces. Ordn. cap. 1. §. 10.* Unfere Dom. capitularen zu Magdeburg aber behalten die erste instanz bey dem Capitul, jedoch salua appellatione an unsere Regierung.

n) *Erklärung 2c. der Proces. Ordnung. d. l.* Es werden unter denen privilegirten Personen/ das Dom Capitul/ und die Praelaten von Clösteren und Collegiat. Eustern/ welche Stände des Landes sind/ nicht verstanden: sondern/ wenn dieselbe entweder als Collegia, oder einige ihres Mittels und deren Erben in personalibus oder realibus in Anspruch genommen werden/ soll solches nirgend anders/ als vor der Regierung/ welche das Regiment an unserer Statt im Lande führet/ geschehen.

o) Vid. *TITIVS* Probe des teutschen geistlichen Rechts *lib. 1. cap. VI. §. 33.*

§. XIV. p) Vid. *supra §. IX. lit. u. in not. h. C.*

q) *Tantum enim Consistorio iuris competit, quantum a Principe ipsi concessum.* *TEXTOR. dissert. de iur. Episc. in territ. stat. prot. 1b. 86.* *CONF. SCHRADER. de caus. for. eccles. cap. 3. §. 2. lit. b. in not.*

habeant. r) Vnde constat, quam male de iuribus Principum illi sentiant, qui causas clericorum a Consistorio, quantumvis ex iusta causa, auocari, s) aut commissariis a Principe delegari posse t) negant.

Quamobrem alicubi contra clericos debitores iniudicio ciuili agitur.

§. XV. Et haec ipsa quoque praxis non destituit. Noribergae enim u) et Hamburgi x) Consistoria peculiaria deficiunt, ibique *clerici debitores* coram senatu aut eius deputatis conueniuntur. y) Quod de ciuitate Francofurtensi quoq; testatur VFFENBACH. yy) Alicubi etiam in Cancellariis consistorialia expediri solent. z) Praecipue autem de Hassiae Landgrauiatu

Sunt necessitatis.

Causae a Consistorio auocari possunt.

Consistorialia a regimine expediuntur.

- r) Vid. Ill. Dn. THOMAS. *de iure Princ. euang. circa solem. sepult.* §. 18. Itaque Consistoria necessitatis sunt in terris catholicorum Principum iuxta statum a. 1624. Dn. BOEHMER. *I. E. l. 1. t. 28. §. 25.*
 s) Praecipuus inter eos est HENR. GERHARDVS *de potest. et regim. eccl.* §. 223. ideo, quod, vt inquit, *iudicia huiusmodi ecclesiastica totum Presbyterium ecclesiae repraesentent, nec absolute ad Principem spectent, vt curiae mere seculares.* Vid. Ill. Dn. THOMAS. *Evangelischer Fürsten Recht part. 1. th. 5. §. 14. in f.* Ast 1) falso haec nituntur supposito, quasi Consistoria repraesentent Presbyteria, quod modo impugnavit Dn. BOEHMER. *I. E. tit. de off. archi presbyt.* §. 34. 35. 2) Consistorium ad Principem omnino spectat, omnemque vim iudicandi ab eo accepit. Vid. B. STRYK. *addition ad BRVNEM. I. E. lib. 1. cap. 6. §. 6. verb. per sua Consistoria.* Auocatio tamen fieri non potest in Consistoriis euangelicis territoriorum catholicorum. Vid. *recess. Hildesf. seq. §. 16. alleg.* Add. MEVIVS p. II. dec. 134. et p. I. dec. 217. num. 5.
 t) Conf. Dn. LVDOVIC. *d. l. cap. v. §. 36.*
 §. XV. u) HENR. LINCK. *dissert. de ind. reip. Norib. cap. 11. §. II. 12. 13.* et WAGENSEEL. *de ciuit. Norib. in addend. pag. 376.*
 x) B. BEYER *in position. ad ff. tit. de iurisd. posit. 52.*
 y) BRVNEM. *iur. eccl.* lib. III. cap. I. §. 2. 3. ibique STRYK. *in addition. yy) de iudicio. Caes. aul. cap. V. sect. 2. p. 15.*
 z) Ill. Dn. LYNCKER. *de granam. extraiud. C. III. part. 2. sect. 2. §. 8. n. 25.* Ita Cellis quoque et alibi, Consistorium partem quandam

tu tenendum, ibi causas clericorum civiles, siue ex debito oriundas, in ordinario et civili iudicio ventilari, a) quod in Regia Berolinensi non minus moris est. b) Praeterea clerici militares, die **Feld-Prediger**/non in Consistoriis, sed in foro militari ob contractum aes alienum conuenti respondere tenentur; c) nisi in eorum fauorem speciale Consistorium, quod *militare* dicitur, erectum sit, quod de causis clericorum ciuilibus cognoscit. d)

Et militari;

F 2

§. XVI.

et appendicem Regiminis saltem constituere, notat SCHRADER. *de caus. fori eccles. c. 1. tit. 1. §. 1. lit. f. in not.* Et tunc subscribi solet **Fürstl. zu denen Consistorial-Sachen verordnere** ex LAUR. OHM. *de 1. Episc. 1h. 16. lit. a.*

- a) *per ordinat. Consistor. Casselan. cap. 8.* Daß in andern civil- und po-
litischen Schuld-Schaden/und dergleichen Sachen und Forderungen/
die mit ihrem geistlichen Stand und Amt keine Gemeinschaft haben/
sie bey ihrer ordentlichen und weltlichen instanz und Gerichts-Zwang
gelassen werden sollen. Ordinat. Casselanica.
- b) Cammergerichts-Ordnung 1700. tit. 10. §. 12. Was die geist-
liche Personen betrifft/ soll in ciuilibus causis, gleich wie dem Magistra-
tui inferiori, also auch unserem Cammer-Gericht die iurisdiction ge-
lassen worden. *Add. Rec. Marchic. 1653. §. 17. verb. Sol in ciuilibus
causis etc.* Inde Ill. Dn. Coccei. *de differ. iur. civil. et Marchic.
cent. 1. tit. 4. §. 3.* clericos in Marchia iudici laico in causis debiti
subiectos allerit: quos coram patronis conueniri *ex eodem Rec.
existimat* STRYK. *ad LAUTERB. tit. de iudic. p. 104. v. clericus.* Marchica.
- c) **SPITZ** *Auditor scilicet. 1. cap. 6. §. 4. 199. pag. 228.* vbi illud in clericis catholicis fallere tradit.
- d) Factum illud a potentissimo Rege Borussiae, in gratiam suorum
exercituum. *Vid. Reglement des Militar-Consistorii de anno 1711.*
Es sehen auch unter solchem Consistorio castrensi alle und jede Guar-
nison- und Feld-Prediger/ welche sich desselben iurisdiction und cogni-
tion unterwerfen müssen. Es sey denn/ daß dieselbe wegen einiger ir-
rigen Lehren beschuldiget würden/ welchenfalls das Consistorium ca-
strense, Consistorium
militare Bo-
rusium.

Forum clericorum in secunda instantia,

An ad Camera appellari possit.

Consistoria inferiora,

A Consistorio appellatur ad Principem.

Et summa dicasteria.

§. XVI. Denique, utcumque contra clericos debitores in Consistorio pronunciatum fuerit, sententia absque dubio appellationi obnoxia est. Equidem in quibusdam locis instituta reperiuntur Consistoria inferiora, *geistliche Unter-Gerichte* e) ubi appellationes ad Consistorium superius diriguntur, f) Sed ubi haec deficiunt, recursus datur ad Principem, g) aut summa territorii dicasteria. h) Enim vero ad summa

strense, dergleichen Sachen an die Consistoria ordinaria zu verweisen hat. Add. Königl. Schwedischer Kriegs-Artickels-Briefs tit. 3. n. 16. etc. Königl. Dänische Kriegs-instruction cap. 5. Von den Consistorial- oder geistlichen Kriegs-Gerichten, num. 24. etc. Zurichisches Kriegs-Recht tit. III. art. 15. §. 4.

§. XVI. e) Vti in ducatu Gothano et adiacentibus locis, Gothaische Landes-Ordnung part. 1. c. 2. tit. 6. et in terris Comitum a Neuf. Dn. LVDOVICI d. l. C. 15. §. 4. DeHolsatia testatur FUCHS *intr. ad prax. lib. 1. cap. 22. et 23.* ibidem praeter Consistorium generale, plura specialia, tam in districtu Regio, quam Ducali constituta esse. Add. *supra* §. 11. h. cap.

f) CASP. LEIPOLD. *de concurr. iurisd. qu. vlt. III. Dn. LYNKER. alleg. tr. cap. 6. §. 26. num. 7. 1.* Conf. omnino B. SECKENDORF. *teutscher Fürsten-Staat part. 2. cap. 12. §. 3. vers. 2.*

g) Quippe Princeps, uti inquit AVTOR *medit. ad §. 31. art. V. instrum. pac. lit. 9. procul dubio non concurrentem saltem, sed longe maiorem etiam atque superiorem habet iurisdictionem*, (quam Consistorium) quibus locis id ipsum non specialibus pactis, vel lege imperii circumscriptum est. Conf. BRUNNEM. *I. E. lib. III. c. 10. §. 1.*

h) Huc spectat, III. Dn. THOMAS, *de iure Princ. enang. circa solem. sepult. §. 11. in f. Sanctius*, inquit, *consilium Principis personam magis immediate sustinet, quam Consistoria eidem inferiora, evidens est, eadem, quae de iure Principis in oppositione ad consistorium suum afferuntur, adferenda quoque esse de consilio eiusdem intimiori politico.* Confirmat illud Churfürstl. Braunschweig. Lüneb. ober appellations-Gerichts-Ordnung p. II. tit. 1. §. 3. Wenn in ciui-

summa Imperii tribunalia prouocari nequit, i) nisi ex opinio-
ne quorundam, si sententia nullitate laboret. k) Cui adden-
dum existimo, tunc iurisdictionem Camerae fundatam dici
posse, quando causae clericorum in iudicio ciuili ventilatae
sint, cum enim ita non amplius vt ecclesiasticae, sed vt *mere ci-
uiles* confiderentur, nihil oberit, eas cum coeteris causis laico-
rum ciuilibus per appellationem ad Cameraam deferri. kk)

§. XVII. Notandum adhuc est, quod si Consistoria euan-
gelica in terris Catholicorum formata sint, ad dominum ter-
ritorii appellari haud possunt, l) et illo tantum casu prouocatio

F 3

admit-

Quid iuris in
terris catho-
licorum

ciuilibus eine action gegen eine zu dem clero gehörige Person angestel-
let worden/und dergleichen jemand durch die Erkänntnissen unseres Con-
sistorii sich beschweret achten sollte / mögen nicht weniger solche Sachen
durch ordentliche appellaciones an unser ober appellations-Gericht ge-
bracht und angenommen werden. Add. Sächsisch. Kirchen-Ordn.
tit. vom Ober-Consistorio. §. Es soll. 2c. Kön. Preuss. gemeiner Be-
scheidt. de a. 1708. §. 1x. Magdeb. verbeß. Proces-Ordnung c.
43. §. 9. LINCK. de iur. Episc. c. 12. n. 59. MEVIUS p. 11. dec. 364. §99.
part. 111. d. 415. p. 1v. dec. 1.

i) HORNIVS *iur. publ. prud. cap. 59. §. 8.*

k) Quam in rem H. SCHWARZKOPFII Cancellarii Brunsvic. monita ad-
ducit SCHRADER. *cit. l. tit. 1. §. 8. lit. b. in not.* Sed hanc opinionem,
vt erroneam oppugnat Dn. BODINVS *cit. dissert. de illicita a Princ.
protest. prouocat. in caus. eccles. §. 18. 19. 50 et 51.*

kk) Eiusdem opinionis esse videtur VFFENBACH. *d. l.*

§. XXI. l) Deductum illud in *Anteuindiciis Statuum Episc. Hil-
des. euang. p. 38. §9. p. 63. §99. et 238. §99.* et confirmatum per *Rec.
nouiss. 1711. §. 18. verb.* Noch (sollen) die für das Consistorium ge-
hörige/oderfallsda rechtshängige Sachen/von dannen auociret/nach vor
den Landes-Hürsten/Thum-Capitul/oder ein ander Gericht/es sey unter
dem Rahmen von appellation, recurs, oder unter was vor einem prae-
textes sonst seyn möchte/gezogen werden. Erfurti a Consistorio ad se-
natum quoque, non ad Electorem Moguntiae, prouocatur, qui cau-
sam iterum Consistorio delegare solet, teste Dn. LVDVICI *Consisto-
rial-Proces c. 18. §. 9.*

Quid iuris in
terris catho-
licorum

A Consistorio
quando ad
Principem
non appelle-
tur.

admittatur, si totum Consistorium, vt suspectum, recusatum fuerit. m) Modo non ad sint pacta contraria, vti in principatus Silesiae, vbi IMPERATOR noster inuictissimus appellationem a Consistoriis Euangelicorum sibi expressè referuauit. n)

In quibus debitis fori priuilegium clericis competat De bitores ordinari nequeunt.

§. XVIII. Satis iam actum de foro priuilegiato clericorum debitorum apud Catholicos et Protestantés: speciatim in præsens videndum de qualitate debitorum, simulque inquirendum, an quibuscunque debitis hoc forum debeatur. Praemitto autem ante omnia, veteribus canonibus o) prohibito esse debitores, maxime ad ratiocinia obligatos ex administratione, tum *publica*, tum *priuata*, p) ordinare, quod tendere hoc videretur in præiudicium creditorum. q) §. XIX.

m) SCHRADER. *alleg. l. §. 7. et lit. a. in not.*

n) Vid. *Schlesischer Executions. Reces. 1709. art. 13. et 14. ibi: salua semper appellatione immediata an ihre Käyserl. und Köni. gliehe Maieest.*

Dispositio concil. Carthagin.

§. XVIII. o) In *Concilio Carthag. a. 348. celebrato cap. 8. disertis legitur verbis, vt diaconi non ordinentur, qui procuratores et tutores et actores et curatores pupillorum fuerunt, nisi post deposita et reddita ratiocinia.*

An debitores ex priuata administratione excepti? Debitores ordinari nocet creditoribus.

p) Debitores ex priuata administratione excludit Ill. Dn. LYNKER. in *anal. ad DESSEL. eptem. tit. de oblig. ad ratiocin. non ordin.*, sed vt ex adducto canone liquet, inuito iure canonico, eiusque ratione. q) Praeiuudicium creditorum in conuersari creditur, tum quod magis *fori declinandi gratia* id debitores fecisse praesumantur, tum etiam, quod rigore iuris contra eos, qua clericos vt prohibitum sit, ob beneficium competentiae, quod eis indulgere solent, de quo *cap. seq. vid. WIESTNER. in insitut. iur. canon. cit. tit. n. 1.* An autem hoc praieiuudicium creditoribus reuera creetur, §. seq. indicabo. Sane si vel maxime hoc praieiuudicium non sit creditoribus metuendum, constat tamen, quod clerici vt plurimum ex variis aliis causis difficilioris conuentionis sint, et quod praeterea canones noluerint asyllum praebere pessimis quibuscunque debitoribus. Sed eadem ratio

§. XIX. Si tamen talis debitor *de facto* ad ordines admittus est, non satis definiunt canones, an clericatu assumpto, pro debitis antea contractis mutet forum? an etiam in his privilegiis clericalibus gaudeat? Et quidem clericum qui administrator fuit, a iurisdictione seculari hoc ipso non eximi, sed conveniri posse in foro *gestae administrationis*, censent: quod tunc maxime admittunt, si alibi, quam ubi clericus est, administrationem gesit, quia creditori ex ipsa administratione ratione fori ius est quaesitum, r) Sed eadem ratio suadet, vt etiam forum *gestae administrationis* non mutet, si vel maxime in eodem loco clericus fiat, s)

De facto ordinari an priuilegiis fori amittuntur? In specie ad monstratores?

§. XX. Imo quia *gesta administratio* foro gestorem subicit, vel ex *contractu*, vel *quasi contractu*; ideo idem quoque dicendum est de debitis extra forum domicilii contractis, si solutionem ibidem facere promisit, vel alia de causa ibidem consistere ad aliquod temporis spatium solet, t)

Extra locum domicilii contractantes?

§. XXI.

ratio facit, vt etiam ex aliis causis debitores non debebant admitti ad ordines, quia rationes adductae ad hos quoque quadrant, quod etiam admittit BARBOSA *in iur. eccles. lib. i. c. 33. num. 135.* eo in casu, si aere alieno grauatus in bonis non habeat, vnde creditoribus satisfacere possit.

§. XIX. r) Inter Pontificios ita censent MYNNOZ, *de ESCOBAR. de ratiocin. admin. c. 7. n. 25.* et ESPEN, *P. III. iur. eccl. tit. i. c. 4. §. 26.* et 27. qui quidem loquuntur de casu, si pendente clericatu se administrationi seculari immiscerent, multo magis tamen idem dicendum erit, si antequam ad ordines admissi fuerint, administratores rerum alienarum fuerint, vt recte censet ZIEGLER, *ad Lancell. lib. I. tit. 25. §. 14.*

Forum clericorum et administratores seculare.

s) Nam dum administrauit, se obligauit ad rationes reddendas sub foro seculari, in quo eo tempore constitutus fuit, a quo se eximere vix potuit per assumptionem ordinis clericalis.

§. XX. t) *l. 21. de O. et A. l. 19. §. 2. de iudic.* Veluti si tempore nundinarum rerum suarum gratia ibi adesse soleat, quae ibi adhuc habet,

Dicta declarantur.

Idem si post
ordinationem
administratio-
nem rerum
etc. suscipiant.

§. XXI. Id quod vt euidenti-
us fiat, statim hic subiungen-
da est quaestio, an clerici gaudeant fori priuilegiis, si postquam
clerici iam sunt facti, administrationem rerum secularium u)
in se susceperint, vel alibi contraxerint? Equidem si in eo lo-
co, quo officio pastorali praesunt, contrahunt, vel admini-
strant, fori priuilegio eos gaudere existimo, quoniam in eo lo-
co ab omni alia iurisdictione exempti sunt, et forum contractus
quem in eo loco inierunt, eos non alii foro subicere potest,
quam quod ibi ex priuilegio habent, cui in hoc contractu se
subiecisse existimandi sunt, veluti si mutuum acceperunt
pecu-

bet. Absentes enim hodie et inuitos ad forum contractus trahi
non amplius posse, colligunt ex *c. 1. §. contrabentes X. de foro com-
pet. nisi bona ibi sita habeant, quia sic ad comparationem compelli
possunt. Vnde forsitan est, quod hodie vt plurimum propter quae-
cunquae debita in Consistoriis conueniri soleant, cum ita plures
difficultates euitentur, quae actor subire debet, si in foro con-
tractus vel quasi eodem conuenire velit.*

An negotiati-
ones clericis
interdictae.

§. XXI. u) Equidem negotiationes et administrationes rerum secula-
rium clericis esse prohibitas, patet ex *tit. de uita et honest. cler.
et tit. de cler. vel monachi secul. negot. se immisceant. Quod
pluribus illustrat RENATVS a VALLE in Hysarcho de religioso ne-
gotiatore, et Dn. GRASS. Ictus Tubingensis dissert. de clericor. ne-
gotiat. prohibita. Ast plures communiter traduntur limitationes,
quas Dn. GRASS. *cit. l. c. 5.* refert. Quin etiam saepe contra deco-
rem sui ordinis administrationem rerum suscipiunt, vt quaestio
haec de fori competentia facile emergere queat: Quin quod Ill.
Dn. LYNCKER *decis. 257.* existimet inter Protestantes prohibicio-
nem hanc cessare, inquit: Die Evangelische Pfarrer auch mit
negotii secularibus und honestis comercii verhältnisslich wohl um-
gehen können/ inmassen der clericatus bey ihnen eine solche Beschaffen-
heit nicht mehr/ wie in dem Pabsthum hat. Quod admitti potest,
vt ex tali *negotiatione* obligentur, non vero vt simpliciter haec
illis concessa sit, Cont. HILLIGER. *de foro cler. delinqu. §. 3.**

pecuniam etc: quia vix alius adesset casus in ciuilibus, quo fori priuilegio gaudere possent. Ast si alibi x) gesserunt administrationem, si alibi contraxerunt, ibique solutionem facere promissere, puto eosdem ibidem etiam conueniri posse.

§. XXII. Imo si etiam domi, vbi pastoralis officio praesunt, communem cum coeteris ciuibus negotiationem exercent, wenn sie bürgerliche Nahrung treiben/ et ex tali negotiatione debitores existunt, intuitu eius debiti quoque illos magistratui oppidano subesse existimarem. Quo pertinet, si clerici aedes braxatorias possident, et earum intuitu commercium braxatorium exercent, cum eius commercii intuitu magistratui oppidano quoque sub sint, y)

Aut communem cum conciliibus negotiationem exercent.

§. XXIII. Praeterea si domi a magistratu seculari tutelam, aliamue administrationem, veluti bonorum absentis, sub cautione,

Si ob rationes reddendas conueniantur.

G

cautione,

x) In Gallia haec obtinere docet et defendit ESPIN. P. III. iur. eccl. tit. 1. c. 4. §. 27 sq. Idem asserit MYNNOZ ab ESCOBAR. de rationibus admin. c. VII. §. 38. sqq. ex ea ratione, quod clerici mercimoniis et secularibus administrationibus sese immiscentes pro secularibus, quoad illam administrationem habeantur. Quam rationem etiam repetit KLOCK. de contribut. cap. XII. n. 254. Ad huc potest, clericos alibi administrantes, ex quali vel vero contractu, se ipso obligasse factis, ad rationes ibidem reddendas, id quod in nostris foris licite fieri potest. Huc etiam quodammodo collineat c. f. X. de vit. et honest. cler. ex quo colligitur, quod clericus, si non abstinerit a negotiationibus secularibus, priuilegiis clericalibus amplius frui non possit. Conf. SPERELLVS de cir. for. eccles. 125. num. 7. GONZALEZ. ad cit. c. fin. inf. GARR. MASTRILLVS. decis. 159. n. 12. sqq.

Clerici negotiis secularibus se immiscentes, fori priuilegium amittunt.

§. XXII. y) Conf. CARPZ. P. II. c. 6. def. 6. GRASS. cit. dissert. c. V. p. 39. Nam etiam Professores, qui negotiationem saluariam exercent, eius intuitu non gaudent foro academico. Et quid si clerici quaestui metalli fodinarum operam darent, an in hoc negotio fruere fori priuilegio?

Illustratur exemplo de Professoribus alato.

cautione, vel sequestrationem accepissent, et eo nomine rationibus reddendis et reliquo soluendo obnoxii essent, admodum probabile est, in huiusmodi debito clericis nullo fori privilegio gaudere; z) quamvis Dd. hac de quaestione admodum litigent. a)

Si debitum e-
uentualiter
solum, re-
petatur.

§. XXIV. Ex eadem ratione, si in concursu creditorum formato coram iudice laico, creditori cuidam clerico solvatur *eventualiter* debitum, sub obligatione de restituendo, si forsan contra se iudicatum, vel in locum remotiorem collocatus fue-
rit,

Administra-
tionem suscipi-
entes forum
prorogasse
censentur.

§. XXIII. z) Ita censet CORTIADA *decis. 10. n. 114.* vbi multos alios, idem defendentes, addidit. In nostris foris, vbi *prorogatio* clericis non est prohibita, hoc eo magis concedi potest, quia *ipso facto* censentur in ea causa sese submisisse foro seculari, dum vel tutores a magistratu seculari *volentes* constituuntur et confirmantur, vel si forsan absentis cognati bonorum administrationem subeunt *sub cautione*, ipso facto promittunt, se in eo foro rationes absentis esse reddituros, cum talem administrationem nemo subire possit sine magistratus autoritate, CAREZ. *P. II. C. 15. def. 48. in f.* Vnde si plures essent tutores constituti, inter quos esset clericus, et hi a magistratu oppidano confirmati, quod fieri facile potest, omnes tutores etiam cum clerico coram magistratu hocce conveniri possent. Equidem in omnia alia iuit BERLICH. *decis. 273. n. 9.* et cum eo HEESER. *de ration. loc. v. n. 29.* qui existimant, ad iudicem ecclesiasticum propter continentiam causae eundum esse: sed ex falsa hypothesi ita opinantur, quasi hoc iudicium sit nobilius et superius, quod foris nostris applicari nequit, vid. supra §. 9. et 14. ne dicam clericum ipso facto huic iudicio se submisisse.

Neque necesse
est distingue-
re.

a) Quidam enim distinguunt, vtrum talem administrationem susceperint in statu laicali, an post susceptum clericatum. Alii simpliciter fori privilegium hic locum habere asserunt, quibus accedit CARDINALIS DE LYCA *in theatro verit. et iustit. tom. viii. de iurisd. disc. 94. n. 4. sq.* sed nullam aliam rationem adducit, quam quod in dubio regulae standum sit, a qua tamen merito recedendum esse, antea declaravi.

rit, ut ipsi ex massa communi satisfieri nequeat, dicendum esse existimo, ipsura ab eis, quorum interest, coram magistratu seculari moti concursus conveniri posse, ad repetendum id, quod data magistratui fide solutum est. b)

§. XXV. Nec aliud dicendum esse existimarem, si clericus a iudice laico immisus esset in bona debitoris, de quibus postmodum rationes reddere constringeretur, si vel debitor solvere paratus esset, vel creditores adfint, qui ex iure prioritatis illa reuocare niterentur, cum haec rationum redditio sit prioris iudicii sequela, et praeterea *ipso facto* se huic iudicio eo ipso, quoad rationes reddendas submitnisse videatur, dum immisionem ab eo obtinuit. c)

Aut ob factam immisionem ad rationes teneatur.

§. XXVI. Alios adhuc casus proponit FABER, quibus clericus debitor coram iudice laico conveniri queat: (1) Si creditor agat ad nudam chirographi recognitionem; (2) si

Alia referuntur exempla.

G 2

non

§. XXIV. b) Prorsus id non admittit *Lvca cit. l. n. 7.* quod hic agatur de cogendo clerico ad restituendam pecuniam consumptam, quod nihil aliud esset, quam exercere directam et personalem actionem cum ipso clerico non subiecto, *per viam formalis et integrae conventionis in persona et bonis propriis.* Sed regei potest, Pontificios quidem hanc objectionem ferre, qui nullam agnoscent, admittuntque prorogationem per *c. 12. X. de for. compet.*, nullo tamen modo Protestantibus, quos nulla iuris ratio excludit a prorogatione, quae hic ipso facto fit, dum iudici fidem dat de restituendo, et *litteras reuerfales*, quibus se adstringit ad restituendum, iudicio seculari offert.

Quod in forte Catholico- rum vix procedit.

§. XXV. c) Creditorem talem teneri, ad rationes reddendas de fructibus perceptis et percipiendis, expediti iuris est. *Mevius p. III. dec. 320. n. 5.* Ceterum in ipsa decisione quaestionis principalis mirifice pro more titubatur *Lvca cit. l. num. 8. sqq.*, cuius rationes non adeo cohaerent.

Creditor immisus ad rationes obligatus est.

§. XXVI. d) Putat FABER in *C. lib. III. tit. 12. def. 7. n. 2.* hodie nos An clerici a laico citari possint

An clerici a laico citari possint

non opposita praescriptione fori se passus est condemnari a iudice laico ad soluendum; e) (3) Si tantum ad hoc agitur, vt se declaret, vtrum transactioni stare velit, nec ne; f) (4) si iudicio

sint 1) ad recognitionem?

eo iure vti, vt ex sola chirographi agnitione vel denegatione inducatur *ius tacitae hypothecae*, et quoad hunc effectum, clericum debitorem citari posse coram iudice laico, vt chirographum recognoscat, cum ea interpellatione non id agatur, vt *debitor clericus* condemnatur, sed vt creditori magis cautum sit; *sola* autem *condemnationem* iudici laico esse prohibitam. Verum (1) ipse FABER in *cit. lib. viii. tit. 7. def. 8.* latius refellit hunc errorem, docuitque per talem recognitionem non induci hypothecam tacitam, cum nulla lege id cautum sit: nec (2) praxis, quam allegat, tam certa est, vt iudex huius sententiae in decidendo stare debeat. Vid. B. HARRPRECHT. in *trut. pign. tac. spur. §. 17.* quin etiam si (3) certa esset, dubitarem, an hic actus coram laico fieri posset? Quamuis enim haec recognitio suscipiatur non ad effectum *condemnationis*, sed tantum *acquisitionis noui iuris*, petitio tamen principii est, vtrum tantum tunc clerici ad secularem iudicem citari nequeant, si ad eos condemnandos agitur: nam clerici testes nec ad iudicem laicum euocari possunt, quamuis illis nulla imminet condemnatio, cum ad eam omnem iurisdictionem laicis in clericos denegent, vt nullus actus iurisdictionis in eos suscipi queat.

2) Si exceptio fori non opposita.

e) Ita censet *lib. iii. tit. 12. def. 8.* quae conclusio in nostris ecclesiis facile admitti potest, quia prorogationem expressam admittimus, et sic etiam tacita admittenda est: sed in foris Catholicorum haec sententia nullum inueniet applausum. Vnde etiam FABER valde restringit hanc sententiam, in primis ad eum casum, de quo probabiliter dubitari posset, an clericus sit nec ne? *Nam si exploratum, notoriumque esset, ait, non posset videri taciturnitate ipsius actor deceptus, qui clericum esse non ignorasset.*

3) In declaratione, an transactioni stare velit.

f) Hanc quoque conclusionem deducit ex ratione in *notabil. d.* examinata, et quidem *cit. l. def. 9.* ait, hoc casu non agi ad condemnationem, ergo admitrendum esse forum seculare; sed hoc non sufficere iam antea monui.

dicio reali victus est, in expensas coram seculari condemnari potest. g)

CAPVT III.

De aliis iuribus clerici debitoris generatim.

§. 1.

Quemadmodum ius ciuile determinat personas, quae se obligare et debitores constituere possunt, ita ius canonicum admodum sollicitum fuit, vt determinaret, quousque clerici se obligare queant? Et si se debitores aliis constituerint, quomodo cum iis procedi debeat? Quibus beneficiis gaudeant, si non sint soluendo? quae omnia et plura alia hoc et seq. capitibus examinanda erunt. h)

G 3

§. 11.

g) Ita censet *cit. l. def. 15.* quamuis hoc tantum fiat in consequenti-
am. Dubium enim vel inde desumi poterat, quod iudex secularis
debitorem clericum de nullo debito condemnare possit: sed facile
constat, hoc tantum intelligendum de casu, si principaliter *de debi-*
to conuenitur, non si in propositae actionis consequentiam, quam
clericus temere suscipit, in expensas condemnetur, quippe quae
exiguntur maxime a fideiussore, quem vt plurimum clerici
litigantes dare debent.

Cap. III. §. I. h) Non coeco impetu semper assumenda. Plura iu-
ra singularia clericorum a Dd. coaceruari solent, quae vt plurimum
numerum tantum faciunt, sed probari nequeunt. In eo imprimis
peccarunt antiqui interpretes, quod cum *VIDERENT*, clericos esse
priuilegiatos, et insigni fauore iuris munitos, vbique iis immuni-
tates concesserint contra iuris rationem, quae non admittit, vt iu-
ra singularia, deficiente lege expressa alicui tribuantur. *l. 4. de LL.*
Exemplo esse poterit *REBVSVS* Ictus antiquissimus, qui in tr. de
pri-

4) Denique
si in expensas
condemnat.

Cauete in iuri-
bus cleri de-
terminandis
procedendum

Debitores
sunt soluendo,
vel non
soluendo.

§. II. Cum vero singularia nonnulla clericis indulgere soleant, *qui non soluendo existunt*, commodius visum fuit, haec ad cap. sequens reicere, et hoc capite illa referre iura, quae clericis applicari possunt, *vt ut vel maxime soluendo sint*. Deinceps cum debitores variis ex causis constituentur, etiam ex delicto et quasi delicto, i) hic tamen, vti modo praecedenti cap. I. §. vlt. innui, non alios intelligo, quam qui tales sunt ex *negotio licito*, qui etiam *principaliter* vsu fori tales dici solent. k)

An x) clerici
ex cambio obligari
possunt?

§. III. Primum vero in eo habent priuilegium, quod quaedam debita in eorum persona vim suam et vigorem amittant. Nam (x) de *debito cambiali* dubitant, an clerici quoque literas cambii aliis dare possint; et si dederint, an inde valide obligentur, vt per modum *arresti* contra eos procedi queat? Sane, qui literas cambii super debito alicui tradit, se obligat *per indirectum* ad carceres, et beneficio *competentiae* et *cessionis* reuincere videtur; l) talis autem renunciatio et obligatio clericis

pruilegiis scholarium numerum priuilegiorum, quae studiosis competunt, mirum in modum adauxit, cum tamen pauca admodum sint eorum priuilegia. Nec enim consuluit fontes, vnde priuilegia debebant peti, sed sine examine aliorum tradita excerptit, et in vnum congeffit. Add. *supra* Cap. I. §. vlt.

§. II i) per l. 14. §. de *hered. petis.*

Clerici obligari
possunt.

k) Quod peti scilicet et exigi etiam ab inuito potest l. 108. de *V. S.* ergo etiam in clericis praesupponitur obligatio valida, cuius etiam alii ciues capaces sunt, quamdiu non probata fuit exceptio.

Rigor processus
cambialis.

§. III. l) Docet hoc natura processus cambialis, quae tam amara et stricta est, vt qui statim tempore non soluit, statim post recognitionem carceribus mancipetur. Dn. LvDovici in *proc. cambiali* cap. 14. Praeterea in debitis cambialibus beneficium *competentiae* non habere locum, hinc inde statutum est, vt in *ordin. camb. Magdeb.* art. 38. multo minus vero *cessionis* beneficium in eo locum obtinebit, cum huius commodum in eo consistat, vt carceris squalore quis

clericis interdicta videtur, m) ex quo colligi posset, cambia in persona clericorum vigorem suum amittere.

§. IV. Enimvero nec Pontificii negant, clericos ex cambio se obligare posse, et quamvis non leue incommodum inde iis immineat, vt consultius fit, eis cambii vsum plane interdicere; o) nihilo minus tamen, vbi talis prohibitio cessat, ex

Quod affirmatur.

quis liberetur, cum tamen obligatio ad carceres reuera insit debitis cambialibus.

m) De hac quaestione grauitur disputant interpretes iuris ecclesiastici, et non obstante, quod regulariter quilibet iuri suo renunciare possit, beneficio tamen competentiae, quod clericis per c. 3. X. de solution. indulgent, eos renunciare non posse asserunt, quod fultius ostendit GONZALEZ, ad cit. c. n. 7. De quo infra cap. 4. §. 6. §. 99. ex professo agendum.

Clerici beneficio competentiae renunciare nequeunt.

§. IV. n) Eius opinionis est LVCIA in theat. verit. et iustit. tom. X. de cambiis disc. 18. n. 8. et tom. XV. de consuet. leg. obs. 178. quamuis dubia, antea mota, haud tangat, et tantum illud remoueat dubium, an cambium prohibitam clericis negotiationem contineat. Conf. B. SRYK, de acceptat. literar. cambial. C. II. n. 21.

Cambium non est negotiatio clericia prohibita.

o) Hoc Rex Poloniae in rescripto de anno 1711. d. 22. Martii apud KONTIGVM in not. ad ius cambiale Lips. in append. pag. 32. optime obseruauit rescribens: Denmach uns unser Ober. Consistorium als serunterthänigst zu erkennen gegeben/ das bisanhero unterschiedene geistliche Persohnen sich unterstanden/ Wechsel. Brieffe von sich zu sielen/ und dadurch verursacht/ das wenn sie mit der Zahlung nicht innegehalten/ bedachtes Ober. Consistorium, auf der creditorum ansuchen/ wieder sie nach Wechsel. Rechte zuverfahren/ anordnung zu thun/ sich gemüssiger befunden/ weilten das vormalen den 21. Jul. 1660, ergangene Rescript klare Maasse gebe/ das keiner/ er habe Mahmen wie er wolle/ wenn er sich zum Wechsel. Rechte verbindet/ darvon ausgenommen werden solle/ sondern solches wider sich gelten lassen müsse/ von welcher generalitacet die clerici nirgend ausgenommen werden. Dadurch aber nicht nur allerhand Ergerniß verursacht/ sondern auch denen benach.

In Saxonia clericis vsum cambiorum prohibitus.

Nisi vbi aliud
statutum.

Quae ad camb-
ia ante cler-
icatum data
quoque perti-
nent.

residua
cognita non
cognita obli-
gatio

An habeant
benef. compe-
tentiae, ces-
sionis? remis-
sive.

In Elector.
Saxoniae
cambium a
clericis datum,
valet tantum,
vt chirogra-
phum.

ex cambio obligantur, et quidem eodem modo vt laici, cum infra ostendendum erit, eos beneficio competentiae renunciare, et se ad carceres obligare posse. p) In nonnullis tamen locis cambia eorum vim simplicis chirographi habent, nec sine ratione, cum obligatio cambialis in detrimentum ecclesiae cedere possit. q)

§. V. Quemadmodum vero tale priuilegium clericis, quatalibus, competit, ita idem iis attribui debet, si ante susceptum officium sacrum cambiale debirum contraxerint, et terminus soluendi incidat, vbi iam officio sacro funguntur,

benachbarten Pfarrern eine Last durch die einseitige Verschung des Amtes aufgebildet worden/ anderer daher entstehenden inconuenientien zu geschweigen: allermassen wir nun die disfalls geschene Vorstellung gar erheblich gefunden/ und durch arrectirung derer geistlichen Persohnen/ sonderlich derer Pfarrer/ an der Seelen-pflege der anvertrauten Gemeinde/ bey Patienten oder anderen geschwinden Fälden/ viel verabsäunet werden kan/ also haben wir wohlbedächtigt resoluiret/ daß künfftig kein Pfarrer/ Schulmeister oder Küster/ bey Straffe der Suspension, oder auch wohl gar der Remotion, sich unterziehen soll Wechsel-Brieffe von sich zustellen.

p) Adhuc enim maxime dubium est, an gaudeant beneficio *competentiae*? prout *cap. seq. §. 6. sqq.* demonstrabo, nec a carceribus semper liberi sunt, etiam in debitis, vt docet *BARBOSA ad. c. 3. X. de Solut. n. 3. sq.* quin etiam beneficio cessionis eosdem renunciare posse, infra itidem ostendam.

q) In Electoratu Saxoniae hoc obtinet vigore rescripti regii antea adducti, vbi cautum, vt poena modo relata quidem in clericum, literis cambii se obligantem, statui debeat, hingegen aber der Wechsel-Brieff mehr nicht als Wechsel-Brieff gelten solle. Hoc sapienter constitutum esse, rationes antea ex rescripto excerptae docent; interim deficiente tali statuto vigor cambii, etiam quoad clericos manet, nec in iis quid remitti potest, cum iure cambiali regulariter non sint excepti.

DEBITORIS GENERATIM.

tur; r) non vero, si ab officio remoti sunt, vel illud sponte deposuere. s)

§. VI. In *fideiussione* quoque (II) clericis hunc tribuunt honorem, vt ex ea tanquam debitores conueniri non possint; sed ipso iure tuti sint, et ad instar foeminarum: u) quo posito ex aliis intercessionum speciebus clericos non obligari quoque dicendum est. Nec tantum iure *ciuili*, sed *canonico* x)

An 2) clerici ex fideiussione conueniri queant

H

quo-

§. V. r) Poena quidem *suspensionis* et *remotionis* eo casu cessat, quia eo tempore, quo literas eambii dederunt, in legem prohibitum non peccarunt, ceterum eadem decisio hic quoque locum habebit: quantum enim priuilegia non sunt extendenda de casu ad casum *l. 44. de LL.* magis tamen illa, in gratiam ecclesiae, cui praesunt, quam fauorem clericorum introducta videtur, quae utroque casu eadem est, vt ita intentio legislatoris ad vtrumque casum quoque respexisse videatur

Quod constitutum in fauorem ecclesiae.

s) Quippe depositus aut resignans clericus non potest amplius illis gaudere priuilegiis, quae ei intuitu officii sacri, quod gerit et administrat, indulta sunt, arg. §. 1. *l. de excus. tut. et curat.* ibi: *quamdiu administrat.*

Depositus etc non gaudet priuilegiis.

§. VI. t) Id ipsum colligunt interpretes ex *Nov. CXXIII. c. 6.* ubi expressè dicitur, quod contra fideiussores clericos creditoribus nulla sit danda actio, quod etiam repetitum videtur in *Nov. Leonis 86.* ex communi Dd. sententia, quam tuetur *HERING. de fideiuss. cap. VII. n. 239. seqq.* *BRVNEM. lib. II. de iur. eccl. c. 15. §. 32.* *FRANCISCUS NIGER CYRIACVS contr. for. 212. n. 9. seqq.* *LANTERB. ad tit. de fideiuss. §. 13.*

Iure ciu. contra clericos fideiussores agi nequit.

u) Itaratiocinatur *HARMENOPVLVS in promtuar. lib. III tit. 6. §. de muliere. vers. nec clericus,* ubi contendit, indistincte clericos comparari foeminis in hoc, vt fideiubere nequeant, quo ipso *SCITOTIUS* vigor eis applicandus erit. Alias etiam in pluribus aliis articulis clericis paria cum foeminis iura habent. Sic cum foeminis geradam capiunt iure Saxonico; eodem ritu iurant; in feudis oim non succedebant, et quae sunt his similia.

Clericis tribuuntur iura foeminarum.

x) In *can. Apoll. 19.* quem alii 20, dicunt, legitur: *clericus, qui fidei-* ubi clericis fideiussiones

ubi clericis fideiussiones

quoque idem statutum esse asserunt, praesertim cum inter
vrumque ius non sit statuenda differentia, et probabile non sit,
iure canonico privilegia clericorum diminuta fuisse; proinde
inter Protestantes etiam hoc privilegium clericis, ex fideius-
sione debitoribus, denegandum non videtur. y)

Affirmant id
plures sub-
iunctis excep-
tionibus.

§. VII. Huic regulae tamen varias limitationes subiun-
git HERINGIVS, z) quae fere regulam destruunt: videlicet, (1)
si clericus fideiussert et contra eius personam postea nihil ex-
ceptum sit, quod tamen IDEM in dubium vocat: (2) si ne-
cessitatis et pietatis causa fideiussionem suaserit: a) (3) si cle-
ricus pro vilitate suae ecclesiae fideiubeat: (4) si clerici
pro se inuicem fideiubeant: b) (5) si maior pars capituli
licentiam

interdictae?

iusforem dat, deponitor. In c. 29. C. n. qu. 1. inter alias qualitates, quae
in Episcopo desiderantur, haec quoque ponitur: *ne fideiussor
existat.* In c. 1. X. de fideiuss. hic occurrit canon: *clericus fideiussio-
nibus inferniens abiiciatur.* Ex quo quidam generalem prohibiti-
onem, alii vero tantum particularem colligunt. Vid. BARBOSA ad cit.
c. 1. n. 2. GONZALEZ. ad d. c. 1. n. 3.

y) Ita putat B. STRYK. in *vs. mod. ad tit. de fideiuss.* §. 3.

§. VII. z) cap. 7. de fideiuss. n. 249. sqq.

a) BRYNNEM. cit. l.

Clerici pro
aliis clericis fi-
deiubere pos-
sunt.

b) In c. 2. et 3. X. de fideiuss. referuntur casus, ex quibus apparet, cle-
ricos ex fideiussione ad solvendum condemnatos esse, quod ideo
factum fuisse ait HERING. cit. l. num. 252. quod clericus pro aliis cle-
ricis fideiusserit. Ergo erga se inuicem opus misericordiae exer-
cere non prohibentur; bene tamen erga laicos, quae philosophia
ICto et interprete certe indigna est. Sed tamen praesidium pro
hac sententia praeterea petunt ex l. 33. §. 2. C. de Episc. et cler. ubi
clerici conventi non alios, quam ecclesiae propriae defensores, seu
quos oeconomos appellant, fideiussores praebere debent, *ne dum
executoris pertinax et auara proteruitas, extraneos et idoneos fide-
iussores flagitat, multiplex innocuae paupertati instigatur incom-
modum.* Verba haec docent in beneficium singulare hoc clericis
da-

licentiam fideiubendi faciat; (6) si in rem suam fideiubeant: (7) excipiendos censent Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Praepositos, Decanos, Commendatores, Canonicos regulares, et milites sacrae militiae, quod hi multum differant a veteribus clericis, insuperque administrationem rerum secularium habeant; imo nonnunquam pro Statibus Imperii reputentur.

§. VIII. Verum nullam immunitatem clericis ex his, quae allata sunt, tribui posse arbitror. Nam *Nouell. 123. cap. 6.* non omnem clericorum, sed illam tantum damnat fideiussionem, quae pro exactionibus fiscalium functionum, aut conductione publicarum et alienarum possessionum, aut curatione domus, aut procuratore litis suscipitur; e) a quo particulari casu generale argumentum strui nequit. d)

Alit in genere hoc statui nequit.

H 2

§. IX.

datum fuisse, ne forsan clerici, quibus alii fideiussores defunt, ab aduersariis suis nimium vexentur.

§. VIII. c) Id docent verba *cit. Nouell. Sed neque fieri susceptorem aut exactorem fiscalium functionum, aut conductorem publicarum aut alienarum possessionum, aut curatorem domus, aut procuratorem litis, aut fideiussorem PRO TALIBVS CAVSIS Episcopum etc. finimus, et in fin. c. 6. aut fideiussores pro MEMORATIS CAVSIS suscipiantur.* Cum enim administratio secularium negotiorum illis interdicta sit, congruum quoque visum fuit Imperatori, fideiussionem illam nullam declarare, quam clerici pro *memoratis causis* suscipiunt, ne *per indirectum* ex his causis, ex quibus obligari nequeunt, obligentur. Cum ergo hic adsit *exceptio*, regula in contrarium formanda est, quod regulariter clerici ex fideiussionibus obligentur. In *Not. LEONIS 86.* sponsores clericis prohibentur, quae sane fideiussiones non sunt, nec tamen ibi nullae dicuntur; quamvis huius, si vel maxime fideiussiones clericorum annullaret, ratio habenda non esset, cum *LEONIS Nouellae* vim iuris hodie non habeant.

Non vero pro rebus secularibus.

d) Veruntamen dissentientes se recte philosophari iudicant, ob generalem

Ratio dissentientium refuta.

Neque de iure canonico.

§. IX. Nec ius canonicum fideiussiones clericorum prohibuit, quin potius easdem esse obligatorias supponit. e) Et qui in contrarium afferuntur textus, vel spurii sunt, nec annullant fideiussiones, f) vel plane de fideiussionibus clericorum non loquuntur, g) Vnde multo minus clericos

COS

catur.

neralitatem rationis, quae in *Nov. 123. cap. 6.* repetitur, *ut non per hanc occasionem et sanctis domibus damnum fiat, et sacra ministeria impediantur.* Sed haec ratio tantum respicit administrationem rerum secularium principaliter ibidem prohibitam, ad quam omnino applicari potest. Alias vero per simplicem fideiussionem nec sacra ministeria impediuntur, nec ecclesiis damnum inferitur, quia ita etiam ab aliis contractibus clerici essent excludendi.

Fideiussio clericorum non est ipso iure nulla.

§. IX. e In c. 2. X. de fideiuss. expresse supponitur, clericos fideiussores coactos fuisse, soluere debitum fideiussorum, quam sententiam Pontifex non reuocat, reuocaturus sine dubio, si fideiussio eorum nulla fuisset, quod etiam in *cap. seq. 3. ead.* supponitur. Nec vlla ratione euinci potest, ideo fideiussioni robur adscriptum fuisse, quod clericus pro clerico intercessisset, quia haec interpretatio in erroneo principio se fundat, quasi generatim fideiussio clericorum vinculo iuris omni destituta esset, quod tamen ex iure canonico demonstrari nequit.

Etiā iuxta canones Apostolicos. Et decretum.

d) Canones ipsi Apostolici, ut vocantur, sunt sublestae fidei, nullumque idoneum inde argumentum strui potest; quin quod in *cir. can. 19.* nequidem fideiussio annulletur. Alter textus ex *c. 29. C. 11. qu. 1.* desumptus est ex quisquiliis ISIDORI, ut docet BLONDELLVS in *Pseudo-Isidoro p. 4.* nec tamen fideiussiones annullat, sed tantum monet, ne fideiussor existat. Monita vero non sunt leges annullantes.

Interpretatio c. 1. X. de app. pel.

g) Huc refer *c. 1. X. de fideiuss.* vbi ita: *clericus fideiussoribus inseruiens abiiciatur.* Ex concilio Cantuariensi desumptus dicitur, ut rubrica indicat, sed ut plerique interpretes iudicant, videtur ipse *canon 19. vel. 20.* Apostolicus esse, vel si alius est, de *clerico fideiussoribus* vix videtur loqui. Adhuc ipsa lectio dubia et anceps est.

Alia

cos inter Proteſtantes h) hoc priuilegio gaudere aſſeri poteſt.

H 3

§. X.

Alii legunt *fideiuſſoribus inſeruiens*; alii *fideiuſſionibus inſeruiens*.

Vid. PITHOEVS *in not. ad h. cap. lit. d.* In priori et poſteriori ſignificatu ſermo eſſe videtur de iis clericis, qui fideiuſſiones procurant, conciliant, et inſtar proxenetarum ſunt. Poterant clerici variis ſub perſuaſionibus allicere laicos ad fideiubendum, ſi vel pretio a debitoribus corrupti erant, quo ipſo ordini ſuo turpitudinis quandam inurebant notam, cum fideiuſſores ab ipſis inducti, et ad ſolutionem poſtea coacti, grauiffimas contra iſtos querelas gererent. Proxima eſt huic interpretatio, quam aſſert GRAN ANIETTO *Cum qua conferuntur aliorum explicaciones.* in *catena iur. ad cit. cap. i.* qua cenſet, eos reprobari clericos, qui *principaliter ſpe lucri fideiuſſores ſe praeberent, et ſic quaſi fideiuſſionibus inſeruientes, ſeu debitorum proxenetae*, quod illicitum clericis et animaduerſione dignum erat. Minus probabilis vero eſt GONZALEZII *ad cap. alleg. num. 4.* adducta ſententia, qua credit in *cit. can. agi de frequentiore uſu fideiuſſionum.* Quicquid uero fit, in eo conueniunt, non tradi in *d. cap. regulam, ſed exceptionem*, ut in *Novell. 123. c. 6.* adeoque inconueniens admodum fuit, regulam ab exceptione petere,

h) Mouet hanc quaefitionem HERING. *cit. c. 7. n. 269*, putatque clericos, aug. conf. addictos, a clericis Romanae eccleſiae ſciungendos eſſe, quod ſecularibus negotiis iis non ſit interdictum, et quod alia ſit illorum, ac quidem ueterum conditio, quod etiam admittit Ill. Dn. LYNCKER. *decif. 257.* Conf. RITTERSHUISI. *de differ. iur. ciu. et canon. lib. 7. c. 13.* Vid. ſupra *cap. 2. §. 21. lit. v.* Ut ad rationes HERINGII accedam, non eſt neceſſe; ſufficit enim nullam a deſſe prohibitionem *regulariter*, quod etiam Catholicos concedere dictum eſt. Ex quo nec clericum pontificium a nexu fideiuſſionis in praxi regulariter immunitatem eſſe concludi poteſt. Imo ſi uel maxime inter Catholicos praxim obtineret diuerſa, inde tamen ad praxin Proteſtantium argumentum ſimpliciter trahi non poſſet, quoniam apud nos nulla lege prohibentur ſe obligare ex quoocunque contractu, et quamuis commercia et negotiationes illis non ſint ſimpliciter conſeſſa, ut oſten-

Cum qua conferuntur aliorum explicaciones.

Clerici regulariter a nexu fideiuſſionis non liberantur.

Potiſimum apud Proteſtantes.

Dissentienti-
bus respon-
detur.

§. X. Denique nonnulli ex dissentientibus confundere videntur duas quaestiones: (1) vtrum clerici sint fideiussores habiles an inhabiles? h. e. an ex sua fideiussione obligentur? (2) vtrum vbique sint idonei, ita vt creditori, cui cautio est praestanda, possint idoneam praestare cautionem? quod quandoque i) negandum. Interim hi in nexu sunt, et firmiter

Quod probatur rationibus.

offendit Dn. GRASS, in *dissert.* supra e. 2. §. 21. cit. l. laudata, fideiussor tamen proprie ad *negotiationes* referri nequit, quia alioquin ab omnibus aliis contractibus excluderentur, quod falsum esse experientia docet. Quin quod si negotiationes exerceant, obligatio tamen inde contracta vigorem suum non amittat. Nec vllam vim probandi habet ratio STEPHANI ad *Nov.* 123. c. 6. adducta, qua generatim fideiussiones clericis esse interdictas contendit, quod, quia clerici diuersis officiis vacare continenter debeant, *inidonei* fideiussores fiant in diuerso genere occupationis. Nam (1) non omnis fideiussor inidoneus est statim inhabilis; (2) haec ratio si quid roboris haberet, faceret, vt nequidem pecuniam mutuum dare aut accipere possent; (3) perit hanc rationem ex *Nov.* 123. cap. 6. quae tamen tantum dirigitur ad *negotiationem publicam*, quae non aequae cum officio clericali subsistere potest; ad fideiussiones autem, quae tales, applicari nequit. Inde quoque patet, limitationes supra ab HERINGIO adductas vanas esse, et praesupponere prohibitionem legis, quam finxit, non vero probauit.

Sunt tamen fideiussores idonei,

Propter privilegium fori.

§. X. i) Quaestio haec imprimistunc emergit, quando de iudicio facti aut iudicatum solui cauere volunt in foro seculari, annon ab actore possint recusari, tanquam inidonei et foro alieno subiecti? Quod omnino affirmatur, quoniam in genere actores tales fideiussores recusare possunt, qui gaudent praescriptione fori. *l. 7. pr. D. qui satisd. cog.* Neque enim asseri potest, clericum, qui pro laico iudicatum solui cautionem, in foro seculari, praestitit, eius debiti intuitu in eodem conueniri posse, quia hac fideiussione sibi non praedudicat in foro: adeo vt quamuis fideiussor beat etiam pro clerico coram alio iudice ecclesiastico, coram eo con-

ter obligantur, licet ob quaedam impedimenta creditori non semper satis cautum sit.

§. XI. Similiter (III) clericis interdicta est conductio *publicarum* 3) Clerici ex conductione

conueniri nequeat, sed tantum coram suo competente iudice. SVR-
DVS *consil.* 396. GRATIAN. *disceptat. forens. tom. 1. c. 8. num. 29.*
30. Hoc satis liquidum est ex *cit. l. 7.*, ubi non aliter extraneus fidei-
iussor idoneus esse dicitur, nisi sese declarauerit, *se non usurum*
privilegio, si conueniatur. Idem confirmatur in *l. 1. D. si quis in*
ius vocat. ubi dicitur, quod fideiussor, qui cauit de iudicio fisci, non
tamen suppositus est iurisdictioni illius, qui de causa principali
cognoscit, pro non dato haberi debeat, *nisi suo privilegio speciali-*
ter renunciauerit. Quod si itaque praescriptioni fori renuncia-
uerint, etiam idonei fideiussores dicendi erunt, saltem inter Pro-
testantes. Nam de iure canonico nequidem cum iuramento fo-
rum prorogare possunt, quod non iuri priuatorum, sed *publico* ita
renunciatur, et quod hoc privilegium non singulis, sed toti ordini
datum sit, cui tali renunciatione praeiudicaretur. Sed haec ratio-
nes sunt admodum imbecilles, nec inter Protestantes admitti de-
bent. IUSTINIANVS olim in *l. 51. C. de Episc. et cler.* hanc proroga-
tionem omnino admittit, *si quis*, inquit, *in conscribendo instru-*
mento sese confessus fuerit, non usurum fori praescriptione prop-
ter sacerdotii praerogativam: sancimus, non licere ei aduersus sua
paeta venire, et contrahentes decipere, cum regula sit iuris anti-
qui, omnes licentiam habere his, quae pro se indulta sunt, renuncia-
re. Pontificis philosophia, huic dispositioni contraria, non con-
cludit, quia fori privilegium, quod collegiis, et sic singulis de colle-
gio concessum est, hanc renunciationem non excludit, quod vel
ex collegio ministrorum Principis evidens est. Huic concessum
est privilegium fori, et tamen singulis non est interdictum, privi-
legio suo renunciare, praesertim cum haec renunciatio non ver-
gat in praeiudicium totius collegii. Conf. STEPHANI *de iurisd. lib.*
1. c. 22. n. 35. B. STRYK. *de cautel. contr. sect. 1. C. 5. §. 19. inf.* ZIE-
GLER. *ad LANGELLOT. lib. III. tit. 1. §. 4. verb. paetionibus.* LINCK. *ad*
tit. X. de foro compet. §. 3.

Cui inter Pro-
testantes re-
nunciare pos-
sunt.

Non vero a-
pud Catholi-
cos.

alienarum
possessionum
obligari ne-
queunt.

rum, aut alienarum possessionum, k) quod tamen quidam re-
stringunt ad res seculares, et quatenus negotiationem quan-
dam quaestuariam continet. l) Adeo vero iis interdicta esse
dicitur, vt nequidem inde tanquam debitores conueniri
queant, sed locatores repellantur a limine iudicii, m)

§. XII.

§. XI. k) Per *Nov. 123. C. 6. ibi: conductores publicarum aut aliena-
rum possessionum, et in fin. dict. c. cum etiam conductionem teloni-
orum aut cuiuslibet possessionis etc.*

Clerici ob
conduccio-
nem possessio-
num seculari-
um inerepati.

l) Ita existimat PEREZ. in *Cod. tit. loc. cond. num. 6.* his verbis; *qui-
bus tamen ea sola rerum conductio prohibetur, quae ad negotiatio-
nem pertinet, non quae ad subsidia vitae est necessaria.* Similiter
LAVTERBACH. ad *tit. locati §. 6.* restringit hanc prohibitionem ad
conductionem rerum secularium, quo posito res ecclesiasticas con-
ducere non prohiberentur. Vtrum vero haec interpretatio men-
ti Imperatoris conueniens sit, subdubito. Quarumlibet possessi-
onum et sic etiam ecclesiasticarum rerum conductio clericis his
verbis prohibetur, cum eo tempore inualuerit, vt Episcopi res ec-
clesiasticas, aliasque possessiones conducerent, quod patribus rigi-
dioribus offendiculo fuit. CHRYSOSTOMVS *homil. LXXXVI. in
Matth. XXVII. pag. 893. edit. Paris.* hunc morem sequentibus re-
probat verbis: *Modo autem in procuratores, dispensatores, cau-
pones redacti Episcopi sunt ob istarum rerum curam et sollicitu-
dinem, cumque ipsos oporteat animarum habere curam vestra-
rum, hoc praetermissis, illa sollicitate curant, quae publicanis, quae-
storibus atque villicis curanda sunt, de his quotidie cogitant et
peruigilant.* Subiungit in sequentibus, quae officia loco villarum
et domorum presbyteris curae esse debeant, simulque conqueatur
de *latis ecclesiarum possessionibus*, quae his villicationibus clericos im-
mergerent. Ad hunc morem clericorum refrenandum constitu-
isse videtur IUSTINIANVS, ne *possessionum* quarumcunque con-
ductionem susciperent

Locatores
vero nullam

m) Inducant hoc verba *Nov. cit. 123. c. 6. f.* vbi dispositum, vt *condu-
ctionem teloniorum, aut cuiuslibet possessionis eis credentes nullam
contra*

§. XII. Quamuis vero negari nequeat, conductiones fun-
 dorum, maxime magnorum redituum, non adeo congruere
 cum vita et officio clericorum, vtpote quibus a munere suo
 faepissime auocantur, dubito tamen, an haec IUSTINIANI pro-
 hibitio in eo rigore hodie recepta sit, vt si clerici de facto con-
 ditionem villarum latissimarum susceperint, inde haud obligentur
 locatoribus, maxime ad pensionem praeteritorum iam anno-
 rum soluendam. n) Alia forsitan quaestio est, an clerici con-
 ducto-

Quod hodie
 fecus.

I

ducto-

CONTRA ILLAS PERSONAS, QUIBUS CREDIDERINT, habe-
 ant actionem. Ex quibus liquet, quod clerici ex conductione
 debitores plane non obligentur.

§. XII. n) Harum quoque nomine IUSTINIANVM actionem denegasse, Etiam ob pen-
 docent verba cit. Nouel. 123. c. 6. vbi dicitur, quod qui conductionem anno-
 nem crediderint clericis, si quod publico damnum contingat, hoc sionem anno-
 ex propriis facultatibus restituere compellantur. Quibus verbis rum praeteri-
 illud potissimum intelligi videtur damnum, quod ex residuis pen-
 sionibus, quarum nomine in poenam creditoribus denegatur
 actio, publico quandoque euenire potest. Hunc rigorem hodie
 cessare statuit GROENEWEGEN ad cit. Nouel. quod modernorum
 clericorum sit diuersa conditio. Similis ratio est militum, quibus
 itidem in l. 31. C. locat. cond. interdicta est locatio praediorum,
 quae prohibitio tamen hodie cessat, obseruante HAMNIO ad
 Wesenbec. tit. locati n. 2. ob diuersam nostrorum militum statum.
 Quamuis vero adhuc hodie etiam expediat, clericos sacro potius
 officio, quam conductionibus praediorum inuigilare, tam stricte
 tamen a negotiationibus, commerciiisque haud arcantur, vt loca-
 tori omnis denegari debeat actio, praesertim cum ius canonicum
 in tales negotiatores poenam variam ecclesiasticam statuerit, di-
 cente DN. GRASS. cit. dissert. in f. non vero locatoribus actionem
 denegauerit, prout IUSTINIANVS disposuit. Imo iura clericorum
 magis ex iure canonico, et ordinat. ecclesiasticis, quam iure Iusti-
 niano in praxi colligimus, vt proinde eo minus ad Nou. 123. c. 6. re-
 spiciendum esse videatur. In iure canonico autem conductiones praediorum
 Quod hodie
 tam stricte
 non obserua-
 tar.
 Cum iura cle-
 ri ex ordin. ec-
 cles. petenda
 Et iure cano-
 nico, vbi

ductores huiusmodi fundorum, si in plures annos contractum prorogauerint, locationi huic stare, et ni steterint, ad interesse locatoribus teneantur? quod vix ausim affirmare, cum locatori impurandum sit, quod clerico tam amplissimas possessiones locauerit. o) Imo si locator omni culpa vacaret, vt pote

locatoribus
actio non de-
negatur.

Sed conducto-
ribus tantum
poena dicta-
tur.

Clerici medi-
ocres fundos
conducere
possunt.

Ab ampliori
conducti-
one vero ab-
solvuntur;

diorum prohibentur clericis, sed non denegatur actio locatoribus ratione pensionum residuarum. Simplex prohibitio occurrit in *c. 1. 2. Distinct. 88. c. 3. C. XXI. qu. 3.* Ita quoque in *concil. Arelat. II. c. 14.* non locatoribus, sed conductoribus clericis poena dicitur: *si quis clericus pecuniam dederit ad usuram, aut conductor alienae rei esse voluerit, aut turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exerceuerit, depositus a clero a communione habeatur alienus.* Similiter in *c. 6. ne cler. vel monach. secul. negot. se immisceant.* simpliciter clerici prohibentur a laicis firmas habere *h. e.* sub annuo censu vel pensione praedia conducta habere, sed locatori ius suum iam quaesitum non denegatur. Durum enim admodum est, denegare locatoribus actionem ratione residuarum pensionum, eum clerici potissimum delinquant, quod praedia aliena contra canones conducant, ne dicam, non absolute hodie clericos negotiationibus honestis intercludi, obseruante LYNCKERO, *decif. 257. Conf. supra, cap. II. §. 21. lit. v. in not.*

o) Non loquor de conductionibus praediorum, quae non adeo magnam curam exigunt, quale lucrum nec clericis inuidendum; neque enim talis res agraria cum statu clericali pugnat, multominus *negotiationem* inuoluit. Colunt hodie clerici fundos parochiales, qui loco salarii ipsis assignantur, et ita cultura agrorum non simpliciter abhorret a vita clericorum. Diuersa est ratio, si conducunt praedia amplissima magnorum reddituum, id quod non potest non eos ab officio, cui praefesti sunt, auocare, et omnino etiam a clericis nostris alienum esse debet. Accedit haec conductioni propius quoque ad conductiones quaestuaras, clericis nostris prohibitas, adeoque, meo quidem iudicio, Consistorio integrum erit, talem contractum rescindere, etiam ex officio, vel si ipse con-
ductor

pote si clericus conductori, qui in octo annos praedium infigne conduxerat, succedit, aequum tamen est, et rationi iuris p) ecclesiastici conforme, vt ab illa conductione liberetur.

§. XIII. Quidam (IV) hoc quoque priuilegium clericis debitoribus indulgent, quod si vel maxime hereditatem absque beneficio inuentarii adeant, non tamen vltra vires hereditatis teneantur, tum quod in lege generaliter disponente non comprehendantur clerici, eorumque bona; q) tum quod expediat, vt clerici in omnibus beneficio exemptionis ac libertatis fruantur, et in dubio pro illa respondendum sit. r) Verum quamuis immunitas clericis debitoribus nullo modo inuidenda, sed magis defendenda sit, nullibi tamen ab hac necessitate

I 2

exem-

etor ad mentem redeat, eum a contractu absoluere, vt prohibitio iuris ecclesiastici eo plenior habeat effectum, quod salus ecclesiae, quae suprema lex esse debet, postulat. Quod si locator eo ipso damnaliquid sentiat, gratis illud ei deuorandum est, cum non debuisset talia praedia clerico locare. In contractibus enim ob-

Nec locator
interesse
praestatur?

tinet regula, quod qui cum aliquo contrahit, non debeat esse ignarus conditionis eius, cum quo contrahit. l. 19. D. de iureiur. et cum ita et locator et conductor in aequali culpa sint, culpa cum culpa compensari debet, vt locator interesse petere non possit, praesertim cum iudiciali sententia vterque a locatione absoluatur.

Clericus sic
cedens con-
ductioni stare
non tenetur.

p) Etiam hic applicari potest vulgatum illud: salus ecclesiae suprema lex esto; quippe non leue ecclesiae acciperet damnum, si heres clericus stare teneretur conductioni a defuncto contractae. Accedit, quod lege ab hoc contractu absoluatur, qui quamuis in heredes transeat, tales tamen praesupponit, qui saluo statu suo ex lege permissione illos continuare possunt, quod de conductione magnorum praediorum, v. e. praefectarum, dici non potest.

§. XII. q) Hoc late defendit GERMAN, de sacror. immunit. lib. III. cap. 15. n. 100. §99.

r) Vti philosophat ALEXANDER SPERELLVS decis. for. eccles. 175. num. 122.

extenti sunt, nequidem ipsa ecclesia heres instituta: s) praefertim cum clerici etiam iure communi in bonis patrimonialibus ligentur, nec ulterius eorum immunitas extendi debeat, quam quatenus haec per legem eis est iudultra et determinata. t)

s) Num libri mercatorum, contra illos, semiple ne probent?

Affirmatur.

Ecclesia an gaudeat privilegio fisci?

Sperellus sibi ipsi contrarius.

Cur libris mercatorum nulla contra clericos adhibenda fides?

§. XIV. Vtcrius (V) non desunt, qui clericis debitoribus hanc tribuunt praenogatiuam, ut libri mercatorum, quibus ex consuetudine vel constitutione provinciali semiple ne fides tribuitur, u) non probent contra clericos, quod variis argumentis defendit FRANCISCVS NIGER CYRIACVS. x)

Sed

s) Recte ita censent veluti a TIRAQUELLO *de priuil. piar. caus. priuileg. et* quamvis SPERELLVS *cit. l. num. 20.* contrarium inde defendat, quod ecclesia gaudeat privilegio fisci: id tamen tantum *in quibusdam*, neutiquam vero *generaliter*, admitti potest, cum privilegia de casu ad casum non sint extendenda, et nequidem ipse fiscus quoad beneficium inventarii privilegio peculiari gaudeat, ut vel ex *l. 2 Cod. Theod. de bon. vacant.* liquet, quae in codice Iustinian. nullibi abrogata est, et praeterea fiscus in dubio iure priuationum gaudet.

t) Hanc sententiam ipse SPERELLVS *l. cit. n. 21.* recepit, ex hac ratione, quod clerici in hac causa non reperiuntur specialiter privilegiati, verum si rationes eius, quas *per tot. decisionem* pro immunitate clericorum adducit, accurato ponderentur examine, vix est, ut in hac sententia subsistere queat, quam tamen tot alii ab eo allegari defendunt, ni summam velit contradictionem committere. Inter Prorestantes haec res eo minus dubia esse potest, quod *di. significatio iurata* in plerisque locis surrogetur solenni iuramento, et inde sufficiat, si vel hanc edere queat. Vid. *infra cap. 16. §. 20. in not. num. 7.*

§. XIV. w) Quod late ostendit DN. KLEIN, *dissert. de probat. semiple ne, quae sit per libros mercat.*

x) In *controuers. sunt 130.* cuius fundamenta haec: (1) quod nulla sit secularis potestatis iurisdictio in personas ecclesiasticas, adeoque illius dispositio non valeat, quatenus clericos quoque stringere

Sed vel ex ipso iure canonico haec sententia refelli potest, y) et praeterea omnes eius rationes petunt, id quod erat quaestionis, et principium, quare ab ipsiſ Dd. ecclesiae Romanae non admittuntur. z)

I 3

§. XV.

gere debeat: (2) quod ita cogentur iudices ecclesiastici iudicare secundum leges seculares, quod non licet: quin potius (3) causae clericorum decidi debeant iure canonico, maxime in foro ecclesiastico; adeo ut nec consuetudo loci attendi debeat: cum (4) leges de effectu probationum disponentes, tantum stringant subditos, quorum numero exempti sunt clerici: (5) quod denique ALEXANDER vol. 11. *conf.* 211. n. 5. et MASCARDVS *sub voce statuta*. CAPRA. *concl.* 15. n. 61. et 66. aliique hanc sententiam teneant.

y) Pontifex in c. 9. X. *de ffd. instrum in f.* euidenter offendit, quod scripturis etiam fides aliqua conciliari possit, ex consuetudine patriae, et quod illa etiam contra clericos valeat.

Scripturae ex consuetudine probant.

z) Equidem de clericis Protestantium nullum superest dubium, quin legibus Principum teneantur, eorum sint subditi, et secundum legeseorum, quae in clericorum personam quadrant, iudicari debent; sed tamen, ut etiam CYRACO satisfiat, falsa eius supposita paucis examinanda sunt. Omnia illius argumenta huc praecipue redeunt, quod clerici in omnibus a potestate exempti sint seculares. Ast haec merito negat PETRVS DE MARCA *lib. 11. de Conc. 5. et l. c. 7.* vbi ita §. 1. ratiocinatur: *aut de Titio mouetur quaestio sub euatione, qua clericus est, aut sub ea, qua inter ciues recensetur. Si de clericorum gradibus, ordinibus, muneribus etc.* eas disceptationes legibus Principum non subiacere putat, et illustrat, quod secundum principia, quibus imbutus fuit, adstruere debuit. Enim vero, pergit §. 8. *quin clerici non tantum qua clerici, sed etiam qua ciues sunt, spectantur in republica, legibus Principum tenentur*, quam sententiam etiam hodie saniores Catholici amplectuntur: Sane *in debitis*, ut laici, ut ciues, considerantur, et ita cum reliquis ciuibus aequali iure frui debent. Add. supra *cap. 4. §. 9. et in. not. lit. v.*

Clerici qua ciues legibus Principum tenentur.

6) An exceptio non numeratae pecuniae illis perpetuo competit?

§. XV. Simili ex errore (VI) indulgent Dd. a) clericis debitoribus hanc praerogatiuam, vt exceptionem non numeratae pecuniae possint in perpetuum opponere, b) si vel maxime

§. XV. a) Inter hos praecipuus est BLASIVS ALTIMARVS *de nullit. sentent. part. 1. qu. 156. n. 7. sqq.*

Ius Canonicum leges civiles praesupponit.

b) De eo casu, si clericus debitor coram iudice ecclesiastico conuenitur, minus dubitat ALTIMARVS, ex hac forsitan ratione, quod iudicia ecclesiastica non ligentur legibus secularibus. Et tamen ipsi Pontifices in suis decretalibus vbiq; prouocant ad ius commune, decisiones suas inde petunt, leges civiles allegant, controuersias glossatorum, quamuis infelici plerumque conatu, decidunt, et vt binis verbis dicam, ius Romanum *ipso facto* approbant, agnoscuntque: quod si verum est, vti omnino est, reliqua iudicia ecclesiastica inferiora, in *causis clericorum civilibus* eodem iure vti tenentur. Ipse Pontifex in *c. 8. X. de fid. instrum.* notanter ait: *Autoritate praesentium duximus statuendum, vt cum decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem IVRI COMMVNI sit consona, secundum eam non metuat iudicare, cum nan tam ipsius, quam iuris communis autoritate procedere videatur. Verum si IVRI COMMVNI sit dissona, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.* Quin quod multis aliis locis Pontifex constituat, vt secundum legum vel canonum statuta negotia clericofiant decidenda, *c. 1. X. de nou. oper. nunciat.* quia *ecclesia legum secularium non respuat famulatum c. 28. X. de priuil.* Cum ergo haec exceptio iuris communis sit, non dubium est, quin etiam ipsi Pontificii eam contra clericos, nullibi exceptos, admittere teneantur. Illud tantummodo superest dubium, an iure canonico circa hanc exceptionem mutatum sit ius civile? quod affirmat Dn. ZOLL. *tr. de except. non numer. pecun. lib. 11. §. 1.* hoc effectu, vt si elapso biennio debitor contrarium ostendere queat, audiendus sit, quod etiam admittere videretur ALTIMARVS *cit. l. n. 8.* Fundamentum mutationis vnicum petunt ex *c. fin. X. de praescript.* quod nulla praescriptio sine *bona fide* procedat, quae tamē in creditore, clerico hac exceptione vtente, deficere videretur, praesertim si debitor ostendere queat,

Et ius civile etiam contra clericos valet.

An in exceptione non numeratae pecuniae ius civile mutatum?

queat, sibi pecuniam non esse numeratam. Id quod si verum est, etiam inter Protestantes, et quibuscunque foris hoc obseruandum erit, quia iuxta *c. f. cit.* praescriptiones hodie ordinantur, quo ipso tamen clerici debitores nullo privilegio amplius gaudent, quia eodem quoque iure utentur *laici debitores*. Cardio controuersiae vnice in eo consistit, vtrum decisio *c. f. X. de praescription.* etiam pertineat ad actiones personales, illas scilicet, quibus quis non *rem alienam* acquirere satagit, sed *de suo* tantum debet? quod plurimi affirmant, plurimi negant, quos cateruatim in aciem produxit Dn. MENCKE *disp. an requiratur bona fides in praescript. act. personal.* *th. 18. lit. a.* Ego negantium opinioni subscribo, cum *textus cit.* Quod negatur euidenter loquatur de praescriptione, quae *possessione rerum* innicitur, cum quo etiam alii *textus iuris canonici* conueniunt, vt *cap. 4. 17. 19. in f. X. de praescri. c. 1. eod. in 6. e. 15. et 16. C. xvi. qu. 3.* In *c. 2. de reg. iur. in 6.* dicitur, *possessor. m. f. vlllo tempore non praescribit*, quia possessor sciens se rem alienam possidere, quam sibi retinere intendit, non potest non in peccato haerere; quod secus est in creditore, qui ante interpellationem non est in mora soluendi, adeoque si debitor ipsum non interpellat, si non petit debitum, creditor in *m. f.* dici nequit, quod pluribus ostendunt Dn. MENCKE *cit. l.* Dn. COCCER *diff. de finib. b. f. in praescript. de iur. canon. sect. 2.* aliique. Similis est ratio huius exceptionis, cui biennium praefinitum est, intra quod si debitor pecuniam non petit, iure suo cadit: reuera enim debitor hoc casu est instar *creditoris*, qui ab altero pecuniam, ex causa *mutui* promissam, secundum chirographum petere potest; alter autem, qui pecuniam soluere debet, nihil alieni possidet, sed *de suo* aliquid debet, de quo casu ius canonicum non disponit. De cetero, si praxin canonicam hodiernam intueor, haec sententia, quam haecenus adstruxi, non adeo praecudicabit clerico debitori, qui si vel maxime ob praescriptionem hanc biennem exceptionem hac praeccluditur, & soluere forsan cogitur: facili tamen negotio pecuniam vel condicere, vel executionem impendere potest. Paratius est remedium *denunciationis Evangelicae*, quod licet Protestantes agnoscere non possint, in foris tamen Catholicorum vsitatum est, nec deerunt rationes, quibus hoc modo fructu victoriae suae carere creditor cogatur, maxime quia cum

Superest vero denunciatio euangelica.

clerico

xime per modum reconventionis in foro seculari respondere cogantur; c) et vt in genere possint opponere contra leges et statuta

clerico debitore ipsi res est, cuius iura vel patrimonium qui claudit, quasi sacrilegium committere dicitur, autore SPERELLO *decis. n. 94.* cum ipse dicatur *res spiritualis & in sorte Dei electus*, vt IDEM *decis. 123. n. 9.* cum LEVRENIO *de for. benef. p. 111. qu. 176. n. 2.* censet, ex quibus patet, quod quaecumque demum sententia eligatur, clerici tamen debitores in foris Pontificiorum semper sint superiores.

Clerici ad materialia processus in foro ciuili obligantur.

c) De eo magis dubitatum fuit inter canonistas, cum animaduertent, clericos per modum reconventionis ad forum seculare tractos, non posse fori illius leges declinare. ALTIVARVS *cit. l. rem acu tetigisse existimans*, distinxit inter *ordinatoria litis et decisoria*, vel clarius inter *formalia processus*, et *materialia seu merita causae*. Illis quidem subiectos esse clericos concessit, nec negare potuit, cum aperti iuris sit, quemlibet litigatorem se componere debere ad ordinem et fatalia processus, in eo foro, vbi lis agitur, vltata, quod etiam SPERELLYS *dec. for. eccl. 10. n. 22.* agnoscit. His vero solutos esse clericos arbitratur, et quidem *generaliter*, adeo vt nequidem ius commune iis applicari queat, quod tamen falsissimum esse, ex ipso iure canonico antea demonstratum fuit. Nec mutandam esse sententiam existimo, si vel maxime constitutiones speciales Principum supponamus, cum etiam his ligentur clerici, qua subditi et ciues, in causis secularibus, vt MARCA fatetur, et saniores Pontificii cum ipso, quod et GRATIANVS agnouisse videtur adducendo textus, qui huic sententiae fauent in *c. 41. 45. C. 11. qu. 1. c. 9. et 15. Dist. 63.* iam suo tempore contra hanc exemptionem clericorum scripsit PETRVS DE FERRARIUS, qui anno 1400. *vixit, in pract. pap. in form. libell. pro act. confess. s. plenam et omnimodam.* In tantum, aieus, excreuit appetitus iurisdictionum, quod nedum laici, sed et sacerdotes et clerici sint tali morbo ac vitio penitus infecti: Vides enim, quod ipse Papa, qui deberet, tanquam verus vicarius vestigia sequi Iesu Christi, possidere et armata manu detinere nititur iurisdictionem in terris, ciuitatibus, et villis, et locis quas

Etiamsi illa per constitutiones speciales introducta.

statuta locorum; d) adeo ut si per legem provincialem exceptio nullitatis breviori termino esset inclusa, illud clericis debitoribus non praeiudicaret, quin possint intra 30. annos hanc exceptionem adhuc opponere. e) Quae omnia tamen ex antea dictis facili negotio dilui possunt, nec de his inter Protestantes vllum superest dubium. f)

Quod negatur
in primis inter
Protestantes.

§. XVI. Forsan etiam (VII) in eo clericis debitoribus praerogativa concedenda, ut quando se sub *Obstagio* g) adde-

7) An sub ob-
stagio clerici
debitores se

K

bitum

quae sunt naturaliter et a mundi creatione et Christi ordinatione Imperii Romani. Imo ipse Papa in ipso Imperatore nititur superioritatem habere, quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire. Loquor de constitutionibus provincialibus, quibus etiam clerici in causis civilibus, tanquam subditi Principum, quam catholicorum, quam protestantium, subsunt. Alia forsitan est ratio, *statutorum oppidanorum*, quae tantum stringunt ciues illius loci, non alios, ut ministros Principum, clericos &c. etiam inter Protestantes, quia non subsunt iurisdictioni statuentium, KLOCK. de contrib. C. 12. n. 90. ROSENTHAL. de feud. c. 7. concl. 47. n. 4. Adeoque potius secundum ius provinciale sunt diiudicandi, veluti si statutum circa successionem deuiaret a iure provinciali. Conf. DN. LYNCKER de statut. civit. provinc. §. 16. p. 46.

Cum his cleri-
ci etiam ligen-
tur.

d) ALTIMARVS cit. l. n. 9. ex principio antea reprobato, quod tamen frivolum est.

e) Idem ALTIMARVS cit. l. n. 10. hanc conclusionem propugnat, sed parum cautus est dicendo, quod ita tollantur, quae iuris communis sunt, quo ipso concedit, clericos subesse iuri communi, quod antea incaute in quaestione de exceptione non numeratae pecuniae negauerat.

Altimaruo
sibi contradic-
cit.

f) Nam Consistoria nostra dependent a Principe, eius leges sequuntur, nec alia iura clericis in causis civilibus applicanda esse sciunt, quam quae laicos stringunt. Vnde moto concursu clerici pari iure cum laicis fruuntur, quod praxis quotidiana docet. Add. supra cap. 11. §. 14.

Consistoria le-
ges civiles de-
bent sequi.

§. XVI. g) Germanice vocatur das Einsager / estque nihil aliud, quam

Obstaggi defi-
nitio.

paetum

Quomodo dif-
fer a dacio-
ne obfidis.
Origo obsta-
gii.

Et formulae.

Disploma de
anno 1212, ad-
ducitur.

paetum moribus introductum, quo debitor promittit, si ad tem-
pus constitutum non soluat, de se in certo loco sistendo, et inde non
recedendo, donec conventioni satisfactum fuerit. TABOR de ob-
stagio c. 11. in f. Est itaque paetum obstagii instar obligationis,
qua quis semetipsum obfidem constituit, notante CANGIO in
glossar. voce obstagium, cum obstagium in antiquis monumentis ob-
fidem denotet, vt nec diffitetur SCHILTER, de iure obfidum, cap.
XI. §. 2. Reperta est haec ratio se obligandi sub obstagio tempori-
bus imperii turbidis, quibus quilibet sibi manu ius dicebat, et li-
beri homines se obstringebant, vt vtar verbis SCHILTERI cit. loc.
§. 3. non tantum pro se, sed et pro aliis, ad certum locum, et qui-
dem in diuersorium publicum stato die se sistere, nec prius recede-
re, quam esset solutum, cui rei sua quaedam solennia adiecta. Sed
et haec ritu magis militari, vel potius barbaro, vt necesse esset
magnos fieri sumtus, et obstagii ad commestationes et continuas hel-
luationes paeto obligarentur, et obstagii in obstagio decedentes se-
pultura tamdiu priuarentur, donec solutum. Formulas antiquas
obstagiorum IDEM adducit cit. l. in not. n. 6. Aliam consimilem
habet SCHATEN, lib. XI. annal. Paderbornens. ad ann. 1230. vbi fide-
iussores ita cauerunt: Item praenotato Abbati XII. dedimus fide-
iussores subnotatos, qui fide data promiserunt, quod si aliquis ho-
minum nostrorum ipsum vel homines suos ad summam 20. marca-
rum vel infra laeserit, hoc commoniti infra 4. septimanas facie-
mus emendari, alioquin fideiussores nostri facta sibi commonitio-
ne Merseberg intrabunt, inde ante satisfactionem non exituri. Et
ad ann. 1247. talem habet: quod si eadem compositio fuerit viola-
ta, nisi hoc infra mensem emendetur; ipsi moniti infra mensem
sufatum intrabunt, inde non recessuri, donec de vio-
latione fuerit satisfactum. Antiquius adhuc exemplum occurrit
apud MADERVM in antiquitt. Brunsvicens. p. 125. vbi verba diploma-
tis haec sunt. Haec est forma conventionis inter Dom. Ottonem
inuidiss. Imper. et Theodoricum Marchionem Misencensem et Orien-
tis. Praedictus Marchio Misniae fide data promisit et iuravit, quod
domino Imperatori adisset, et eum iurabit, contra Papam Inno-
centium, contra Odagrium Regem Bohemiae, et Hermannum Land-
grauium

granium Thuringiae, et generaliter contra omnem hominem viuentem, et quod nunquam eum deseret. Vt autem haec conuentio firmitus obseruetur, pro eo et cum ipso et de sua voluntate et mandato, similiter data fide promiserunt, iurauerunt nobiles et homines sui Geuehardus de Quernorde Comes, Burchardus de Mannsfelt Comes, et alii nobiles infendati ac ministeriales XXIV., quod, si aliquo modo, quod absit, Marchio Misniae, secundum quod promissum est, iuratum est, non obseruaret, omnes intrabunt Brunsuwick, et inde nunquam recedent sine Domini Imperatoris licentia et voluntate. Insuper ad maiorem securitatem praedictae conuentionis obseruandae filios Ministerialium suorum tredecim Marchio Misniae Domino Imperatori pro obsidibus dabit, scil. filium Geuehardi de Zigibecke Sc. et paucis interiectis: Ex alia parte Dominus Imperator Otto promissit fide data Theodor. Marchioni, quod sibi bonus et propitijs Dominus abhinc in antea erit, et quod ei adisset contra omnem hominem, et nunquam eum deserat Sc. Et hoc pro eo et de eius voluntate et mandato promiserunt data fide iurauerunt, frater eius Henricus Palatinus Comes Rheni et Dapifer, et alii viii. si forte, quod absit, ex parte Imperatoris non obseruaretur conuenientia, omnes isti, qui iurauerunt, ciuitatem Misniam intrabunt, nec inde recedent sine licentia Marchionis, excepto solo Dapifero, qui in hoc casu Goslarium intrabit, inde nunquam recessurus, sine voluntate et licentia Marchionis. Actum apud Franckenfort. A. MCCXII.

Formulam aliam ex actis Brunsvicensibus adducit TABOR *cit. l. v. in f.* es soll auch dem creditor frey stehen / da er vermeynete seine Zahlung dadurch zu erzwingen / uns Bürgen in die Einleitung zu fordern / alsdenn wollen wir selbstschuldige Bürgen / so bald wir dessen angemahnet werden / uns darauf von Stund an ungesäumet nach der ersten Anmahnung / ohne einige Ausflucht und Behelf / ein ieder selbst Leibs mit zweyen reißigen Pferden / und einem reißigen Knechte allhier in der Stadt Minden / in eine öffentliche / ehrliche / gemeine Herberge / dahin wir gefordert oder geweisset werden / zur Leistung begeben und einstellen / leisten und halten / dabelbst ein recht adeliches ehrliches Einlager / so lieb uns unsere adeliche Ehre / Glimpf und Leummuth ist / scheiden oder weichen da nicht aus / Tages oder Nachtes / es seyn denn die Gebrechen oder Mangel / dar-

Alia formula,

obligare que
ant?

Affirmatur,
vbi obstagia
adhuc in vsu.

Cur obstagium per Rec.
Imp. sublatum?

Obstagio affinis est obligatio ad carceres.

An illa admitti queat?

bitum soluendum obligarint, quale pactum adhuc hodie in Holfatia toleratur, h) rigor eius contra hos fit suspendendus, et ita effectu careat, cum obstagia sint familia carceribus, a quibus clerici debitores sunt liberi: i) adeo vt nequidem iis integrum esse videatur ad eos se obligare. k) Verum quanquam plures

um wir zum Einlager kommen / zu vorhin durch grausame und völsommene Bezahlung / Hauptsumma und Zinsen ganz und gar abgethan. Add. FALCKNER, *diff. de Obstagio. cap. VII.*

h) Ipsam constitutionem Holfaticam explicat TABOR *cit. l. c. 4. 199.* Alias tam per *Rec. Imp. de anno 1577.* quam per speciales constitutiones Imperii hoc ius sublatum esse, exploratum est, nec sine ratione, cum ius *hoc manuale*, turbidis temporibus natum, statui reip. non satis accommodatum sit, vt mirandum certe sit, fuisse, qui illud iuri communi non refragari existimauerint, quos refellit SCHILTER *cit. l.*

i) Obligationem *sub Obstagio* respondere obligationi ad *arrestum*, vel *carceres*, plerique fatentur, cum *obsidum* ea sit conditio et ratio, vt eorum *detentio corporalis* in alium transferatur. Ita opinatur GAIL *l. 2. de pac. publ. c. 2. n. 7. et 11.* FABER, *in C. lib. 8. tit. 6. def. 7.* CARPZ. *p. 2. C. 21. def. 1. n. 7.* TABOR, *cit. l. c. 6. §. 8.* STRAVCH. *de obstagio, et affinis iuribus cap. vlt.* Vltcrius procedit SCHILTER *cit. l.* et quasi *in pignoris* in obstagium transferri putat. Hoc euidentius est, debitorem, se sistere teneri in loco certo, vnde recedere nequeat, antequam soluerit, id quod a personali arresto parum differt. Inde ratio dubitandi praegians contra obstagia clericorum quamuis maior inde redundet dubitatio, an se ad carceres obligare queant? de quo in *not. seq.*

k) Obligationem ad *carceres* plane non admittit BACHOV, *ad Trentl. vol. II. disp. 28. th. 4. lit. f.* Eam vero defendit MTSINGER *centur. VI. obs. 51.* cuius sententiam quoque recepit, B. STRYK, *de cant. contr. sect. II. c. 1. §. 30.* neque enim vlla potest ostendi turpitudinis moralis, quae tali pacto inest, quod vel ex obligatione cambiali liquet, quae in effectu est obligatio ad carceres, quod fusius ostendit COLER, *in process. executin. P. I. C. 6. n. 48. seqq.* An autem clerici

plures rationes suadeant, tale privilegium concedendum esse clericis debitoribus, h) erubescimus tamen merito sine expressa lege hanc immunitatem iis concedere, cum tamdiu regulae insistendum sit, donec exceptio probetur, nec privilegia fingenda, sed demonstranda. Accedit, quod nullibi clerici prohibeantur, *sub obstagio* se obligare, adeoque pactum hoc illos etiam stringere debeat. m)

K 3

§. XVII.

rici se obligare ad carceres queant, vel inde dubium esse posset, quod tali obligatione iuri publico praeiudicium inferatur, quod non posset non perniciosum esse.

l) Nam (1) obstagia publico clericorum ministerio praeiudicant, quod interim omittere debent, quando se sistere tenentur; (2) famam quodammodo fugillant; vel ad minimum scandalum insigne clericus debitor in obstagio constitutus praebet, qui tamen debebat esse irreprehensibilis: (3) cum in aliis immunitatem habeant, in primis consultum foret, ut in eo, quod auctoritatem ministerii minuit, a sorte reliquorum debitorum essent exempti: vnde et (4) satis prudenter obligationis cambialis rigor in Saxonia contra eos suspensus est. Aut ergo obstagia in totum clericis essent interdicens, aut ad minimum omnis vigor quoad clericos illis adimendus.

Consultum est clericis obstagia prohibere.

m) Accedit, quod *cambialis obligatio* clericis extra Saxoniam non sit remissa, quae reuera obligationem ad carceres continet, et nisi me omnia fallunt, vel *obligatio sub obstagio*, vel simile quid occurrit in *c. 9. de iureiur.* ubi species haec refertur: Abbas quidam creditori suo ex monachis obfides quosdam dederat, qui de obseruanda conuentione iuramentum praestiterant, *ut si ipsi deficerent, alii monachi loco eorum in obstagio reuenterentur*, ut verba sunt ALEXANDRI III. ex quibus apparet, iam circa finem saec. XII. moris fuisse, obfides dare pro debito. Aliud exemplum occurrit in *c. II. X. de arbitr.* vnde liquet, in compromissis etiam obfides datos, ut arbitrium seruaretur. Quod si itaque obfides dare monachos creditoribus, hisque eos detinere, olim licuit, pactum obstagii non videtur absolute pugnare cum statu clericali. Illu-

Fundamentum obstagiorum in iure canonico.

strationis

Amthori iudicium de obligatione clericorum ad obstagia,

strationis tantum gratia hoc argumentum adfero, cum etiam suo modo monachi sint et dicantur clerici, quamuis maior adhuc ratio dubitandi occurrat in clericis, curam animarum exercentibus. Interim ubi obstagia generaliter recepta, nec clericis interdicta sunt, a nexu hoc eos absolueri nequeo, id quod etiam testatur CHRISTOPH, HENRIC. AMTHOR in tract. iurid. de obstagio pag. 87. 88. cuius verba, quia quaestionem de obligatione clericorum ad obstagia solide enucleant, et ad praxin hodiernam in Holfatia faciunt, hic apponere lubet: *Facile, inquit, etiam de clericis nostris iudicium ferri potest, si quis ad obstagium eos cum effectu enocari posse fortasse dubitaret: id quod a nonnemine aliquando factum esse memini. Pro ratione assercbatur, quod animarum cura negotium sit longe grauisissimum, cuius filum hoc modo abrumpere, res foret in conscientia vix excusabilis. Sed nescio, an satis recte se habeat conceptus, quo omnis animarum cura ad vnicum aliquod indiuiduum adeo simpliciter restringitur: quin potius cauendum puto, ne religionis larua incaute hoc pacto persidiae accommodetur. Subditi sunt clerici atque sacerdotes, vni imperanti, iis dem legibus, quibus et laici, vt vulgo vacantur, saltem apud nos Protestantes, subiecti: ad quos proinde mores atque constitutiones generales haud minus quam ad coeteros spectant, quamdiu a communi regula excepti non inueniantur. Quid quod omnium turpissime in data fide deficeret, quem et doctrina, et exemplo sinceritatem aliis inculcare decebat. Hinc et ipsum ius pontificium, quod tamen clero suo tantum non omnia indulget, in cap. 9. X. de iurciur. monachis et abbati cuidam Tremonensi obstagii promissi seruationem iniungit, interdicto illis ecclesiae ingressu, usque dum creditoribus satisfecissent. Neque obici potest, quod caput illud de eo tantum casu accipiendum sit, ubi quis ad obstagium accedente sacramenti religione se obligauerat; cum si abstrahas a somniis iuris canonici, iustum naturale doceat, iuramentum reuera non operari ultra id, quod iam antea in obligatione extiterat. et quod inde sequatur, conventionem per se validam subsistere etiam sine iuramento. His adde, quod sacerdote ad obstagium euocato, alia supersint media ecclesiae, publicoque coetui prospiciendi. Quid enim si sacerdoti cum diuino morbo colluctandum esset? Quid si vacante ecclesia annus, quem gra-*

§. XVII. Quae cum ita sint, facile liquet, non posse alienationem rei fieri in clericum, sine praeiudicio creditoris aliquo; n) adeo, ut si dolo debitoris illa facta fuerit, iudicii mutandi

In clericum alienari aequit

tae vocant, viduis concedendus? Respondes, vicinorum templerum ministris iniungendum, ut statis diebus, ac necessitate exigente diuina officia administrent, conciones vero interea ministerii quidam candidato committendas esse etc. Ergo eadem remedia circa obstagii casum adhibenda erunt, sumptibus ex salario euocati, quem solum culpa hic arguere licet, collatis. Quamuis autem haec omnia in thesi clara sint, fateor tamen, quod casum in hunc diem obuium nullum habuerim, ubi sacerdotem in obstagio positum sciam; licet in Holsatia nostra clerici pariter ac laici obstagiales clausulas contractibus quotidie adiuciant, sine qua fidem vix semper essent inuenturi. Animaduerti potius magistratum de aliis remediis circumspicere, quibus sacerdotum creditoribus satisfaciat: quo et spectat honorum annotatio; salariique annuorum redituum retentio; relicta sacerdoti, non nisi tantilla eorum parte, ex qua vitam sustentare possit. Conf. BRUNNEM. I. E. lib. II. c. 15. §. 33. ibique STRYCK. Quod institutum, cum et sacerdoti, et ecclesiae, et creditoribus tolerabile sit, haud improbandum duco, modo posteriores in eo acquiescere velint. Add. RHEYER. dissert. de singulis quibusd. obstagii iuribus.

§. XVII. n) Non quidem ideo, quod clerici inter potentiores referantur ratione fori, uti putat BERLICH, decis. 296. num. 30. cum forum nullam inferat potentiam, quamuis dignitas ecclesiastica et praelaturae eam interre possint, ut rectius censent TVSCHIVS in concl. 463. num. 14. et PHILIPPI ad decis. elect. saxon. decis. 40. obs. 2. n. 32. sqq. sed potius, quod durior conditio aduersarii fieri possit propter forum, aliaque priuilegia, quibus clerici gaudent. Quamuis enim in rebus immobilibus forum non mutetur, cum clerici etiam in foro rei sitae conueniri possint, mutatur tamen alienantis forum domicilii, quo etiam reales institui possunt.

Re in clericum alienata creditoris praedictae iudicatur.

de curato ni
disponendi

Quid iuris si
debitor mo-
nachus factus?

Clerici bona
propria opi-
gnorare pos-
sunt.

Et fructus
beneficiorum
suorum.

Debitor mo-
nasterium
ingrediens
ab aere alieno
non liberatur.

Multo minus
iudaeus bap-
tizatus.

di gratia, eo nomine teneatur ad interesse actione *in factum*,
de qua in *tit. de alienat. iud. mutand. causa* agitur.

§. XVIII. Imo illud quoque in confesso est, debitoris in-
gressum in religionem non carere fraude et praepiudicio cre-
ditorum, cum monachi ita *per indirectum* semet ipsos eximant
ab executione iudicis secularis, et impediunt, ne contra eos se-
cundum rigorem iuris procedi queat. o)

§. XIX. Restat, vt videamus, quousque debitores cle-
rici bona sua obligare queant, et qua ratione executio contra
eos fiat. Prius quod concernit, in confesso sane est, eos patri-
monium proprium nexui hypothecae subiicere posse, imo
et illud quoque exploratum est, eosdem bona ecclesiastica, qua
ralia, nullo modo creditoribus obligare posse, vtpote quae non
sunt sub eorum arbitrio, sed potius iis tantum ad vsum conce-
sa, et omnis alienatio interdicta. Diuersa tamen quaestio est,
annon fructus beneficiorum suorum hypothecae subiicere
possint,

§. XVII. o) Cespitant et disputant magnopere canonistae, an debitor
per ingressum religionis liberetur aere alieno? Quidam aiunt, qui-
dam negant, quidam distinguunt, prout docet *CYRIACVS controu.
for. 86. num. 35.* Hoc sane expeditum est, si bona sufficientia de-
bitor habeat, vnde solui creditoribus possit, eos non liberari aere
alieno. His deficientibus, superest quaestio, an personaliter tene-
antur? quod aegre admittunt Doctores ecclesiae Romanae, cum
seculo mortuus sit, et in eo statu collocatus monachus, vt credi-
toribus non amplius respondere teneatur. Ita vero pessimi qui-
que debitores, asylum nequitiae suae in monasteriis inuenire
possent. A quibusdam etiam hoc in dubium vocatur, an iudaeus
baptizatus liberetur aere alieno? quod vel inde affirmatum esse
animaduerto, quod nouus homo fiat. Sed haec ratio admodum
ridicula est, cum spiritualis mutatio personae non producat no-
uum hominem moraliter et ciuiler consideratum, adeoque om-
nes obligationes merito subsistere debeant, quod plenius illu-
strat *CYRIACVS cit. controu. 86.*

possunt, vt ex eis creditoribus satisfieri queat? quod affirmandum esse arbitror. p) Et licet canonistae in diuersas hinc abeant sententias, ex iis tamen principiis id faciunt, q) quae nec hodie inter eos applausum inueniunt.

L

§. XX.

§. XIX. p) Equidem Panormitanus abbas NICOLAUS de TVDESCIIS Clerici redi-
in cap. peruenit 2. X. de fideiuss. num. 12. existimat, clericum non posse tus futuros ob-
obligare redditus futuros sui beneficii, nisi contraxerit pro utili- ligare quent.
tate ecclesiae: illud tamen alii restringunt ad eum casum, vbi
fructus sui beneficii ita obligauit, vt ipse postea egere debeat, quia,
aiunt, *fructus beneficiorum debent deservire ipsi clerico, vt habe-
at causam deservendi ecclesiae in diuinis*, vt ait ADDITIONATOR
in not. ad Panormitan. cit. c. Verum sicuti posterior sententia
praesupponit casum, quo clerici ita sunt obaerati, vt soluendo
non sint, et ita an habeant beneficium competentiae? in discep-
tationem veniat, quam hic intactam relinquo. cap. sq. §. 6. sqq. refer-
uans; ita in eo casu, quo adhuc soluendo est, quo egere non de-
bet, nullam video rationem, cur redditus suorum beneficiorum
non possit oppignorare, cum eosdem possit consumere, alienare, Aequè vt va-
eorumque dominus sit. Sicuti enim vasallo haud prohibitum fallus.
est, fructus feudi, qui allodiales sunt, nexui hypothecae subiicere, vt
vtut ipsum feudum oppignorare nequeat; ita eadem ratione
clericis non interdictum erit fructus suorum beneficiorum obligare,
vtut fundum ipsum ecclesiasticum oppignorare nequeant. Ac-
cedit, quod secundum c. 2. X. de fideiuss. clerici debitores iubeantur
de redditibus beneficiorum suorum exsoluere, et quod hec non
facto creditores in eos immitti queant. Atque ita recte existi-
mauit KLOCK. tom. 1. consil. 35. num. 232. vbi ait: *Also können
auch die sunst Herrn Canonici, und deren capitularen/ da keine mehr da-
zumalen in residentia gewesen/ nicht mehr als commoditatem, et
facultatem percipiendi fructus praebendarum, et ecclesiasticorum
beneficiorum, Zeit ihres Lebens/ instar usufructuariorum, quibus
assimilantur, wohl verkauffen/ versehen/ und darauf ein Stück Gel-
des zu ihrem Unterhalt erborgen.*

q) De eo enim canonistae magnopere disceptarunt, vtrum clerici An de reditibus licite
sint

Creditores in
fructus im-
mitti possunt.

§. XX. Effectus huius oppignoracionis est, vt creditores
immitteri) possint in reditus horum fundorum, vt ex illis satis-
factio-

disponant?

sint proprietarii fructuum et redituum, vt libere de iis disponere
possint? Argumenta et sententias disceptantium referunt
ZIEGLERVS *de dote eccles. c. XI. §. 32.* SARRIUS *dans son traite des
benefices art. 52.* NONIVS ACOSTA *de priuileg. cred. reg. 2. ampl. 4.
n. 44.* DVARENVS *de SS. eccles. minist. lib. II. c. 4.* FRANCISCVS
GALLVS *de fructibus disp. 37. art. 1. n. 5. segg.* ALEXANDER SPE-
RELLVS *decis. for. eccles. 82. n. 5. segg.* FRANCISCVS SARMIENTO
de redit. eccles. p. II. c. 1. segg. GRAN-ANIETTO *in catena iurium
ad c. 2. de testam. num. 2. segg.* Prolixum admodum foret argumen-
ta eorum examinare velle, quare sufficere credidi, si venas huius
controuersiae aperirem. Existimant patres ecclesiastica bona esse
patrimonium pauperum, et in horum subsidium primordialiter
constituta, quorum sententias colligere THOMASS. *de vet. et nou.
eccles. discipl. P. III. lib. 3. c. 26. segg.* et LAVNOIS *de cura ecclesiae pro
miseris et pauperibus.* Inde statuerunt, (1) illos tantum clericos
ex penu ecclesiae esse sustentandos, quibus omnia alia bona prop-
ria non suppetunt *c. 6. C. 1. qu. 2.* (2) clericos reditus eorum non
vlterius suos facere posse, quam ad vitae necessitatem, adeoque
liberam circa eos dispositionem non habere. Sed postquam bo-
norum ecclesiasticorum ratio immutata, et clericis titulo benefi-
cii vel praebendae assignata fuere, hae rationes dubitandi cessa-
runt, nec vllum praeceptum extat diuinum, quod proprietati ho-
rum fructuum resistat, et quod dispositionem de his fructibus ad-
imat clericis, vt nec distinetur NONIVS ACOSTA *cit. l. n. 55.* quod o-
prime quoque vrget et plenius demonstrat SARRIUS *cit. l. Conf.
Klock cit. l. n. 240. seg.* Hoc tamen restringendum esse arbitror
ad reditus praedictorum, seu praebendarum: Indecens enim et ho-
nestati clericorum haud conueniens foret oppignoratio redituum,
qui ex *nummo confessionario*, aliisque *iuribus laetae* prouenirent,
sicuti horum locatio merito reprobatur a BRUNNEM. *lib. II. iur.
eccles. cap. 15. n. 8.*

Cum bona ec-
clesiastica
patrimonium
pauperum
dicantur.

Hodie tamen
id licebit.

Exceptis iusi-
dus stolae.

§. XX. r) Id quod in feudis, quibus assimilantur quodammodo benefi-
cia

factionem suam impetrent, quae immisio tamen diutius non durat, quam quatenus vivit ille, cui bona ecclesiae per modum *beneficii* sunt assignata, vel quod consultius est, interim sequestrari possunt fructus, s) ut creditoribus ex sequestro et eis satisfiat.

Aut illi sequestrantur.

§. XXI. Quae cum ita se habeant, clerico debitori non videtur interdictum, quominus fundum ecclesiasticum creditori suo hoc pacto possidendum concedere possit, ut instar pignoris in compensationem debiti certo tempore possideret; t) quia hoc pacto

Fundus ecclesiasticus in compensationem debiti traditur potest.

L 2

pacto

ficia ecclesiastica, vluenire solet; quamvis autem nec substantia feudi oppignorari queat, fructus tamen, qui allodialium iure censentur, licite pignorantur, et in eos creditores immittuntur. KOHL. *de servit. feud. P. 1. n. 77. seqq.* B. STRYK. *de caus. contr. sect. II. c. 4. §. 13.*

fructus, feudi oppignorari queunt.

s) Hoc in similibus casibus admittit ius canonicum *c. 2. X. de dol. et contumac.* et praeterea eo magis suadendum, cum ita praecaveatur, ne quid a creditoribus avaris in praedudicium ecclesiae fiat, qui admodum suspecti sunt de dilapidatione bonorum, cum nihil magis intendant, quam reditus quomodocunque corradere, et in suos usus applicare.

Creditoribus immitti de dilapidatione suspecti sunt.

§. XXI. c) Tale pactum fundatum est in *l. 39. D. de pign. act.* Clerico debitori autem talem conventionem permissam esse, patet vel inde, tum quod fructus praediorum ecclesiasticorum oppignorare possit, id quod non alium effectum habere potest, quam ut etiam eos percipere queat, si debitum non solvatur; tum etiam, quod locatio horum praediorum ei non sit interdicta, quae in effectu sub tali pacto latitare videtur; *arg. l. 14. C. de usur.* tum denique, quod usufructuario hoc quoque permissum sit per *§. 1. in f. l. de usu et habit.* Accedit hoc, quod vasallus etiam in scio domino creditori feudum in antichresin hanc concedere, vel fructus in solutum dare possit, KOHL. *de servit. feud. P. 1. n. 70. et 77.* praesertim cum nullum inde praedudicium domino contingat. STRYK. *de Cautel. contr. sect. II. c. 4. §. 14.* Ceterum sicuti extincto vasallo absque liberis, credito-

Cum clericus praedia locare possit.

Et idem vasallo permissum sit.

rum

pacto non tam ipse fundus ecclesiasticus pignoris nexui obligatus est, quam fructus eius.

Executio contra clericum debitorem quomodo fiat?

§. XXII. Denique etiam illud inde liquet, si vel maxime nulla hypotheca creditori in redditus praebendae assignata est, condemnato tamen clerico debitore executionem fieri posse in fructus et redditus beneficiorum v) ecclesiasticorum, vel etiam

Quo effectu.

rum ius quoque statim expirat, cum resoluatur ius dantis; l. 31. D. de pignor. ita quoque mortuo clerico debitore statim huiusmodi fundi ecclesiastici in antichresin temporariam dari reuertuntur ad ecclesiam, et successori restituendi sunt.

Debita ex redditibus solvenda.

§. XXI l. v) Per c. 2. X. de fideiuss. ibi. si vero ad vestram iussione non egerint, vos auctoritate apostolica freti, de eorum redditibus praescripta debita faciatis appellatione remota R. solui, et damna, quae idem R. propter hoc pertulerit, rescirci, aut procuratori eius praedictos redditus assignetis, tamdiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna rescircita fuerint, et debita sine diminutione soluta. Quod in c. 3. X. eod. confirmatur, ubi Pontifex in f. iubet delegato, ut redditus clerici debitoris in debitorum solutione conuertat, quousque fuerit debitoribus satisfactum. Conf. COLER. de process. execut. P. II. c. 3. num. 276. PANORMITANVS in cap. 10. X. de testam. num. 27. addit, quod alioquin clerici non inuenirent, qui sibi crederent, et sic essent quasi iudaei inter Christianos, cum tamen probant omnes, quod saepe opus est, ab illis mutuari. Barbare quidem, est vere dictum. Equidem ipse cit. l. distinguit, utrum clericus debita contraxerit pro sua sustentatione, ut se aleret, an vero pro alia necessitate, ut pro reparandis aedibus propriis. Illo casu putat de fructibus beneficii satisfaciendum esse creditoribus, non vero hoc, cum debeant fructus dispensari ad eum solum, ad quem fuerunt instituti, adeo ut si contrarium fiat, talis dispensatio reuocetur. Sed haec distinctio admodum friuola est, et eo magis reprobanda, quod crediderit Abbas Panormitanus, clericos libere disponere non posse de redditibus beneficiorum suorum, cuius contrarium iam supra deductum est. Adhuc absurdior vero est respon-

Quod alii non nisi sub distinctione admittunt.

Quae tamen reprobat.

iam in eorum salaria. x)

s. XXIII, Superest, vt videamus de *clerico debitore defuncto*. Au successor
Habet vero hic vel successorem singularem, vel vniuersalem. Clerici defun-
Ille est *successor in officio*, qui regulariter non tenetur ad debita sol-
uere teneatur

L 3

ante-

ponsio eius ad cit. c. 2. X. de *fideiuss.* quo non disponi putat de *re-*
ditibus beneficii, sed *patrimonii*; cum tamen, si c. 3. X. *eod. in f.*
consultuisset, expresse Pontifex disponat, quod de *fructibus benefi-*
cii creditori satisfieri debeat. Nec obstat, quod in *cit. cap. 2.* si-
mul delegatis iniungatur, vt clericos debitores contumaces ab
officio et beneficio suspendere debeant; hoc enim, vt recte anim-
aduertit GONZALEZ ad *cit. cap. 2. n. 5.* intelligendum, postquam fi-
deiussori satisfactum fuerit. Accedit, quod in *cit. c. 3.* indistincte
disponatur de redbus beneficii in debitorum solutionem con-
uertendis, cum alioquin Pontifex in decisione sua prius inquire-
re debuisset, in quem finem debitum tale fuisset contractum, eu-
ius disquisitionem tamen plane omittit. Hoc tamen facilius admit-
ti potest, executionem non tam facile in redditus ecclesiasticos esse
faciendam, sed tunc potissimum, si alia bona deficient; cum re-
gulariter executio in stipendia demum fiat in subsidium, l. 4. C. de
execut. rei iud. l. 40. D. de re iud. CARPZ. p. 1. C. 29. def. 32. BERLICH.
P. 1. concl. 74. n. 33. beneficia autem clericis dentur in stipendium,
et mercedem seruitii et laboris c. f. de *rescript. in 6.* Nec denique
illi audiendi sunt, qui existimant dictos textus loqui de *speciali con-*
cessione Pontificis, extra quam executio in fructus canonicales fie-
ri nequeat; Pontifex enim reuera secundum principia iuris com-
munis philosophatur, et qui hanc sententiam fouent, in illa per-
uerfa haeresi haerent, clericos non esse dominos reddituum, quod
tamen falsum esse, agnoscunt GRANNANIETTO ad *cit. cap. 2. n. 6.* et
BARBOSA *eod. n. 19.*

Et ad obstan-
tem textum
respondetur.

Soluitur
ex redbus
in casu de-
ficientium
bonorum.

x) Vid. MARTINI ad *proceff. Saxon. tit. 29. §. 5. n. 34.* cum gene-
raliter executio etiam in salarium fieri possit, CARPZ. *cit. l. BER-*
LICH. *d. l.* vnde etiam in subsidium arrestum salario imponi po-
test, quippe quod est executionis species. CARPZ. *cit. l. in f.* Executio in
salaria fieri
potest.

§. XXIII.

anteceſſoris ſui ſoluenda, niſi ſint contracta pro neceſſitate eccleſiae. y)

§. XXIV.

Successor debita necessaria exſoluere tenetur.

Ratio iuris canon, reiicitur.

Et alia ſuppletur. Quae debita ſunt neceſſaria.

§. XXIII. y) Potiſſimum hoc vſitatum ſolet in clericis dignitate eccleſiaſtica inſtructis, quales ſunt Archiepiſcopi, Epifcopi, Abbates, Praepoſiti etc., quicum iure quodam eminentiori bona eccleſiaſtica adminiſtrent, ſaepe etiam pro eorum neceſſitate debita contrahere tenentur, a ſucceſſore in officio ſoluenda, quia pro neceſſitate eccleſiae facta ſunt, quam iure ſucceſſionis hic accipit. Huc reſpexit Pontifex ALEXANDER II. in c. 1. X. de ſolut. vbi ita: *Sicut filius debita patris ſoluere tenetur, ita praelatus ſui praedeceſſoris pro eccleſiae neceſſitate contracta.* Deciſio ipſa ſatis proba eſt, ſed argumentandi ratio improba, et non toleranda, quicquid canonicae pro eius ſalutatione corradant, et coaceruent, A ſucceſſore vniuerſali ad ſingularem non valet confequentia, nec filius debita patris ſoluere tenetur, niſi heres eius ſit: at ſucceſſor ſingularis in officio ſacro non ſit heres anteceſſoris, ergo ex hoc fonte ratio decidendi deſumi nequit, ſed potius ex eo, quod in eccleſiae vtilitatem et neceſſitatem debitum contractum ſit, et ſic ipſa eccleſia obligata eſſe cenſeatur. Huc pertinet, (1) ſi debitum contractum eſt pro neceſſaria praelaturae vel dioceſeos deſenſione, vt ſi in alimenta praefidiariorum militum expenſae factae; Klock. de contribut. cap. VIII. n. 64. (2) ſi praelatus mituam acceperit pecuniam, pro ſua, ſuorumque neceſſaria ſuſtentatione, quod eccleſia teneatur alere ſuum praelatum. REDOANYS de reb. eccl. alien. qu. 4. GOEDDEN. Conſil. 30. n. 1. BARBOSA ad tit. c. 1. n. 3. Verum hoc cum grano ſalis accipiendum arbitror, vt de eo tantum inte'ligi debeat caſu, ſi praelatus forſan tempore belli, aut alicuius neceſſitatis publicae fructus beneficii ſui non potuit percipere, ſed debita pro ſua ſuſtentatione contrahere coactus fuit: ſunt enim praelatis, clericisque assignati certi reditus, quibus contenti eſſe debent, alioquin enim quilibet ſucceſſor in officio teneretur ſoluere debita anteceſſoris, quae vt plurimum pro commodiore ſuſtentatione facta ſunt; imo daretur praelatis occaſio, ſucceſſorem admodum

§. XXIV. Successores vniuersales ad debita soluenda adstrin- Incumbit id
gi, extra dubium est, adeoq; cum *salarium deseruitum et fructus* successori
promeriti ad hereditatem spectent, debita clerici debitoris exin- vniuersali.
de quoque sunt soluenda, 2) et arrestum iis imponi potest.

§. XXIV. Grauior dubitatio est de *anni gratiae* rediti- An ex rediti-
bus, an et quatenus ex eis debita defuncti clerici solui debeant? bus anni gra-
Vbi animaduerto duplicem esse anni gratiae rationem; quan- tiae?
doque

dum grauidi, dum lautius viueret, ac pro ratione reddituum vi-
uere debeat. Ceterum quod SVRDVS *consl. 333. n. 33.* existimat
sufficere, debita esse contracta pro *utilitate ecclesiae*, etiamsi non
probetur in rem ecclesiae versa esse, admodum dubium est, cum
non possit dici debitum pro *necessitate ecclesiae* contractum, nisi
de versione in utilitatem Episcopatus aut praelaturae constet, nec
credi debeat chirographo, in quo forsan hic praetextus expres-
sus est, cum successori singulari tali confessione praedictum nul-
lum creari possit, quod facile fieri posset, vbi cuiuscunque con-
fessionis statim credi deberet; proinde ante omnia talis versio
probanda est *c. 1. X. de depos. GRATIANVS discept. for. tom. 1.
cap. 94. n. 46.* Sunt homines ad vitia et mendacia prouisi, simu-
lant, dissimulant et quaeuis audent, si egerit et mutuum pecu-
niam appetunt. Quam facile ergo praelatus induci posset, vt confi-
teretur, se pecuniam pro necessitate ecclesiae suscepisse, quam in
luxum et ingluuiem forsan insumpsit. Add. *infra cap. IV. §. ult. lit. 22.*

Versio in rem
ecclesiae pro-
bati debet.

§. XXIV. 2) Ratio *anni deseruiti* variat maxime in *ecclesiis* seu Ratio anni
capitulis cathedralibus, de quo plenius et solide Dn. BOEHMER in deseruiti.
dissert. de anno deseruito. Sic in quibusdam capitulis receptum,
vt si canonicus post festum Margarethae, vel vigiliam S. Iacobi
aut Mauricii mortuus est, fructus integri anni heredibus debe-
antur, vnde quoque aes alienum inde soluendum. STYPMANN,
de salar. cleric. c. XI. n. 34. sqq. RAUCHBAR, *P. 1. qu. 25. n. 22.* a-
deoque moto concursu super debitoris clerici bonis, ad maiorem
bonorum referri debeat. CARPZ, *lib. 1. iurispr. consistor. def. 180.*
Et cum defectus inuentarii ecclesiastici ad aes alienum spectet,
inde quoque supplendum erit. CARPZ, *cit. l. def. 181.*

doque enim in *compensationem annorum carentiae*, vt vocant, defuncti heredibus indulgetur; quandoque tantum liberis et viduae iure plane speciali. Illo casu eo magis ex his redditibus soluendum est aes alienum, quo magis hi anni gratiae, vt vocantur, deseruitis accedunt, a) Hoc casu vero si liberi et vidua

Annus gratiae
heredibus de-
betur.

Annus gratiae
heredibus de-
betur.

Quod in gra-
tiam defuncti
prouisum.

Hic mos anti-
quisimus est.

§. XXV. a) Tales consuetudines Capitulorum passim reperiri experi-
entia testatur. NICOLAVS GARZIAS P. XI. de benef. c. ii. n. 138. pro-
uocat ad decisionem rotae, ibique iudices censuisse ait: *fructus primi
anni post obitum beneficiati deberi eius heredibus, praesupposita
consuetudine, quod beneficiati primo anno non percipiant fructus
beneficiorum, sed eorum solutio differatur post eorum obitum.*
Consuetudinem hanc ideo introductam esse dicunt, vt prouidi-
deri possit de his, quae ad sepulturam sunt necessaria, quam ple-
rumque ob inopiam defuncti negligunt, cum magno ordinis eccle-
siastici dedecore. Quod si ergo canonicus per biennium, quo re-
sidentiam inceptit, carere fructibus tenetur, aequum sane est, vt
etiam redditus biennales heredibus eius assignentur, in compen-
sationem eorum annorum, quibus carere debuit. Vnde quo-
que in dubio omnes heredes ad horum annorum redditus admit-
tendi, nec aliter quoque, quam si heredes defuncti facti fuerint.
Haec enim prouisio potissimum in gratiam defuncti facta est, tum,
vt redditus, quibus in vita carere debuit, cum iis, qui post mortem sol-
uuntur, compensentur; tum etiam, vt debita eius inde soluantur. Imo,
ni me omnia fallunt, inde primario consuetudo haec in obseruanti-
am deducta videtur. Eo ipso enim, quo anni quidam in gratiam
defuncti heredibus assignati sunt, simul quoque inualuit, vt succes-
sor eius in beneficio interim per illud tempus carere debuerit, cui
hoc non adeo fraudi est, quippe qui post mortem suam eandem
gratiam sperare potest. Et hunc morem antiquissimum esse,
docet diploma apud SCHATEN. in annal. Paderborn. Lib. IX. ad
ann. 1102. vbi COELESTINVS' Papa canonicis hoc ius confert:
*videlicet, vt quilibet inter vos decedens frater a die decessionis
suae, usque ad annum, stipendium suum habeat ad expendendum*

dum aliquid causa pietatis, vel ad excipiendum se, si forte obligatus sit debitis. Porro IDEM lib. XI. annal. Paderborn. ad ann. 1292. refert OTTONEM Episcopum Paderbornensem constituisse, ut annus gratiae ad persoluenda debita canonicis indulgeretur. IDEM ad ann. 1295. narrat OTTONEM annum gratiae, fructuumque sacerdoti ad biennium ab obitu permisisse. Similiter ex Chronico Herbipolensi refert WEINER. in pract. observ. voce Gnaden-Jahr. Bischoff Henrich Episcopus Herbipolensis trigessimus hat mit seinem Dom-Capitul eine neue Satzung und Ordnung gemacht/ daß hinfort einem jedern Chor-Herrn/ es sey zum Domb auf dem Berge/ oder zum neuen Münster/ nach seinem Tode/ die gesäll und einkommen seiner Pfründ/ ein ganz Jahr nachfolgen solle/ damit ob einer in seinem Leben Schulden gemacht/ und die unbezahlt hinter ihm gelassen/ daß die Gläubiger desto statlicher bezahlet/ und seinem Ehehalten/ und Dienstgefinde der Lied-Vohn entrichtet werden möchte. Und ist dieselbe Ordnung angericht Anno 1163. und von derselben Zeit bis auf diese Stunde gehalten/ auch solch folgend Jahr/ das Gnaden-Jahr genannt werden. Ex his, quae de origine anni gratiae dicta sunt, perspicuum est, reditus eius potissimum ad solutionem aeris alieni impendendos esse, adeoque defuncti heredes eorum participes fieri non posse, si hereditatem defuncti repudiauerint. Non nego tamen esse quaedam capitula, vbi tantum viduae debetur annus gratiae, non iure hereditario, sed iure speciali, sed illa sine dubio a pristino more ex ignorantia eorum, quae a maioribus constituta sunt, descuerunt. Quod si speciali pacto viduae prospectum est, ut illa ad annum vel biennium reditus canonicales post mortem canonici percipiat, conclamatum est, alium huius anni gratiae tunc esse finem, nec amplius soluendis debitis defuncti interuire, qualem casum suppeditat Ill. Dn. LYNCKER. resp. 42. vbi num. 19. haec addit: Weniger/ daß die Schulden sie daran behindern mögen/ sondern die Erben dafür Sorge zu tragen; und die anni deseruiti denselben unterworfen sind/ welche wenn sie schon samt der ganzen Erbschaft durch die Schuld absorbiret werden/ und nicht einmahl hinreichen solten/ nichts destoweniger die Wittue ihren annum gratiae nicht allein/ wie die Erben die annos deseruitos/ erhält/ sondern

Et ad soluendum aes alienum potissimum spectat.

Aliud est, vbi vidua ex iure speciali annum gratiae percipit.

dua non sunt defuncti heredes, aeris alieni necessitas ex his re-
ditibus illis quoque non incumbit. b)

Ecclesia suc-
cedens soluere
quoque tene-
tur.

§. XXVI. Denique quamuis alias ecclesia ad aes alienum defuncti clerici soluendum non teneatur, aliud tamen sine dubio dicendum est, si ei succedit. c)

CAP.

Qui ex rediti-
bus capituli
debetur.

auch denselben unangefochten zu genießen hat/ und folglich auch ihren Erben/ daran weder Abbruch/ noch Hinderung verursachen kan/ wenn des defuncti Vermögen zur Tilgung dessen Schulden nicht hinreichend ist. Addit annum gratiae deberi ex re-
ditibus capituli, quod sicuti ad soluendum aes alienum defuncti canonici non obligatur, ita similiter quoque viduam, cui annus gratiae debetur, ad illud soluendum non teneri. Admitti hoc potest, si subsistamus in ea specie, quam vir Illustris praesupponit, vbi speciali pacto viduae erat prospectum: alioquin enim, licet annus gratiae debeatur ex re-
ditibus capituli, inde tamen non sequitur, quod aes alienum ex his solui non debeat, prout ex dictis liquet.

Quae ratio an-
ni gratiae a-
pud Protestan-
tes.

b) In ecclesiis parochialibus Protestantium eiusmodi annus gratiae receptus est in solatium viduae et liberorum, adeoque ab eo, de quo haec tenus dictum est, prorsus differt. Hic enim in plerisque locis viduae liberisque defuncti, non vero quibuscumque heredibus debetur ex iure speciali, seu privilegio, cuius consequens est, aes alienum de eo exsoluendum non esse, aut pro aere alieno defuncti clerici sequestrandum vel arretandum, CARPZ, lib. 1. iurispr. consistor. def. 223. sq. adeoque debetur viduae, etiam si vel maxime repudiet portionem statutariam, et illatum repetat, CARPZ, cit. l. def. 242. FINCKELTHAVS de iur. patron. c. VI. n. 94. Similiter liberis etiam competit, si vel maxime repudierint hereditatem paternam, CARPZ, cit. l. def. 225. quod vel inde conspicuum est, quia in multis locis viduae annus gratiae debetur, in quibus tamen ex statuto ipsi nulla successio competit.

Clerico de-
functo succe-
dit ecclesia.

§. XXVI. c) Hoc iure communi iam prouisum est, vt ecclesia defuncto clerico sine heredibus, succedat. l. 20. c. de Episc. et cler. CARPZ, lib. III. iurispr. consistor. def. 9. Equidem alias fiscus in

bona

CAPVT IV.

*De clerico debitore, non soluendo
existente.*

§. I.

Qvae *capite anteed.* congesta, ita comparata sunt, vt *Transficio.*
quidem etiam locum habere possint, si vel maxime
clericus debitor non sit soluendo; quia vero specia-
lia quaedam d) iis Dd. solent indulgere eo in casu, si

M 2

non

bona vacantia succedit; sed quia ecclesia speciem separatam
cuiusdam reipubl. prae se fert, quam nec penitus deposuit in-
ter Protestantes, fiscum suum quoque habet, et ita non fiseus
secularis, sed ecclesiasticus succedit. Quocumque vero nomi-
ne hanc acquisitionem vocemus, titulus tamen, quo ecclesia haec
bona acquirit, est *vniversalis*, et ita ad soluendum aes alienum
obligatur.

C.IV. §. I. d) Idque ex dignitate singulari, qua clerici gaudent, quae etiam
merito iis debetur. Plura alia in honorem ministerii sunt introducta, *Clerici digni-
tate peculiari
gaudent.*
quae singulis non competunt. Adeo hanc clericorum praeroga-
tiam extollit INNOCENTIUS III. in c. 6. de maior. et obed. vt asserat,
quod illis omnis terra caput inclinet, et assurgere debeat, adeo-
que merito prospiciendum, ne si ad incitas redigantur, in vi-
tuperium ministerii defectum in rebus temporalibus patiantur, vt
ait rursus Pontifex in c. 9. X. de renunc. De paupertate cleri in-
ferioris grauitur conuenitur HIERONYMVS in c. 23. §. 5. D. 93. offen-
ditque, quod haec in detpectum ministerii cedat. *Mendicat, in-
quit, infelix clericus in plateis et ciuili operi mancipatus publi-
cunclis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus in se puta-
tur ad hanc ignominiam deuenisse.* Inde omnino aequum est, vt
in casu inopiae extremae iis quomodocumque succurratur. Cum
enim iis noua priuilegia concedere non liceat, et quaestiones *con-
sili*

non sunt soluendo, aut ubi concursus mouetur, conueniens esse duxi, haec iura speciali capite nunc examinare.

Praelatorum
obaeratorum
recurso ad
Pontificem.

§. II. Quando itaque Episcopi aut Praelati grauissimo aeris alieni onere premuntur, hanc a Pontifice inpetrare solent gratiam, ut *fructus beneficiorum vacantium*, quae de iure aliis conferre possunt, ad annum vel ultra sibi *reseruare* queant, e) cuius praxeos monumenta antiqua passim extant. f)

§. III.

sili a iuris consideratione probe fecerni debeant, potissimum examinandum *hoc cap.* est, in quantum de iure iis concessum sit.

Quando fru-
ctus benefici-
orum debito-
ribus dari coe-
perint.

§. II. e) Huius beneficii fit mentio in c. 32. X. de V. S. quod HONORIVS III. seculo XIII. Tullensi Episcopo concesserat, quod quidam nimis restringere conabantur; inde Pontifex ita: *Tua nos fraternitas intimauit, quod cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, quae interim in dioecesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere, quidam Apostolicae gratiae priuilegium etc.* Similiter BONIFACIVS VIII. eius mentionem facit in c. 10. de rescript. in c. quo ostendit, quod specialiter fructus certo vsui destinati eo priuilegio non contineantur. Si propter tua debita soluenda, ait, *fructus beneficiorum primi anni, quae in tua vacabunt dioecesi, tibi usque ad quinquennium de speciali gratia concedimus etc.*

Exempla con-
cessorum re-
dituum.

f) Exemplum illustre habet BROWERVS lib. XVI. annal. Treuirens. ad ann. 1243. ubi INNOCENTIVS IV. ARNOLDO Archiepiscopo Treuirensi eam gratiam indulsit, his verbis: *Promerente tuae deuotionis promittitudine, qua et fidei puritate constantis te singularem nouimus inter deuotos Rom. hae ecclesiae reputari, dignum fore prouidimus, ut te speciali praerogativa fauoris et gratiae prosequentes petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter annuimus, simul ex parte tua fuit coram nobis propositum, eum mensae tuae redditus propter guerrarum discrimina sibi adeo dimi- nuti, ut sufficere nequeant ad sustinenda onera, quae incumbunt pro defensione tuae ecclesiae, ac etiam ecclesiasticae libertatis: nos deuotionis tuae precibus benignum impertientes assensum, auto- ritate*

§. III. Quod ius eo magis libere Pontifex olim exercuit, quod liberam beneficiorum collationem sibi vindicauisset, g) et consequenter, sicuti ipsemet de beneficiis pro lubitu disponebat, sibi que non raro ad aliquod tempus reservabat; h)

Qui illis reditus ex beneficiis vacantibus concedere potest, tantum non aliquo videri debet.

M 3

ita

ritate presentium tibi indulgemus, ut beneficia ecclesiastica, quae electionis tuae tempore obtinebas, illis duntaxat exceptis, quae mandato nostro aliis sunt collata, retinere libere valeas, usque ad nostrae beneplacitum voluntatis. Alias Pontifex ad certum tempus restringere solet hanc gratiam, ARNOLDO autem illimitatam concessit, quod singulare est. Anno 1246 teste MATTHAEO PARISIENSI in histor. Anglic. p. 606. Cantuariensi similis gratia, sed ad septennium restricta, concessa est, ut ipse, ita inquit MATTHAEVUS; per septennium, et non ultra omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quae deinceps in civitate, dioecesi et provincia Cantuariensi vacabunt, proventus, usque ad decem millia marcarum summam reservare possit. Causa illius in dicto diplomate traditur, quod ecclesia Cantuariensis adeo grandi fuerit debitorum onere praegravata, quod vix posset ab ipsis absque sedis Apostolicae providentia liberari. Praetextus, an vera fuerit causa? incertum est: Ipse PARISIENSIS fucum fecisse Pontificem credit, cum non constiterit ecclesiam Cantuariensem alieno aere nimis gravatam fuisse, Ipse HENRICVS III. aegre hoc tulit, et, O quam multisformis, exclamavit, sunt laquei venantium, ad subiectorum simplicitatem decipiendam!

Solent hi ad certum tantum tempus permitti.

§. III. g) De hac vid. CONRING. de conslit. Episcop. per German. §. 49. sqq. et §. 76.

h) CLEMENS V. anno 1305. sibi ipsi per biennium omnes proventus de primo vacantibus in Anglia appropriavit, referente THOMASINO P. III. de ver. et non. eccl. discipl. lib. II. c. 58. §. 4. non alia ex ratione, quam quod viderit Episcopos per Angliam sub praetextu aeris alieni, et necessitatum suarum talia appetere. Eundem morem imitatus est IOANNES XXII. simulque in e. II. extrau. comm. de praebend. declaravit, quomodo talis reservatio intelligi debeat, quam ad certum tempus fecit pro necessitatibus ecclesiae Romanae.

Papa reditus vacantes sibi ipsi reservat.

Hac

ita quoque hanc facultatem, *reditus primi anni* ex vacantibus beneficiis percipiendi, ad certum tempus Episcopis conferre poterat.

Etiam in Germania, non obstantibus concordatis.

§. IV. Equidem Pontifici per *Concordata nationis Germanicae* libera dispositio circa beneficia ecclesiastica per Germaniam adempta est, i) adeoque ei integrum non esse videtur, fructus primi anni pro necessitatibus ecclesiae Romanae sibi referuare k) Verum quin Episcopis aliisque per Germaniam constitutis praelatis tales referuationes in casu *inopiae grauisissimae* concedere possit, nullus dubito, quia tali concessione con-

Hae referuationes aliquid simile cum *Annatis* habuere, sed cum illis non sunt confundendae, quia alium fontem, modum, finemque habent, quod obiter noto.

§. IV. i) Vid. CONRING, d. l. §. 84.

Quid Pontifici post concordata liceat.

k) Equidem in *concordatis nationis Germanicae* quidam casus iuxta c. 13. *extrau. comm. de praebend.* Pontifici referuati sunt, in quibus Pontifex disponere, et beneficia referuata conferre potest. Similiter collatio beneficiorum *suomodo* Pontifici referuata est, quae in mensibus papalibus scilicet vacant; sed huiusmodi referuatio tantummodo *collationem* et *provisionem* respicit, minime vero illam *extraordinariam referuationem fructuum primi anni* pro necessitatibus ecclesiae Romanae. Constat enim concordata haec facta fuisse vnice in hunc finem, vt Pontifici libera prouisio, quam sibi contra praxin antiquam vindicauerat, restringeretur, et praeterea determinaretur, quantum lucri ex beneficiis nouiter collatis percipere debeat, quorsum vnice pertinent *Annatae*, praeter quas nihil sibi iuris in beneficia Germanica vindicare potest. Iam autem cum illis has *extraordinarias referuationes* nihil commune habere antea dixi. Quamuis vero Pontifex non raro contra haec concordata quaedam attentauerit, Germani tamen se firmissimum in iis habere Palladium semper existimauerunt, et Caesares in capitulationibus suis fidem dederunt, promiseruntque, se eo allaboraturos esse, vt illis firmissime staretur. Vid. *capitul. IOSEPHI art. XVIII, et CAROLI VI. art. XLV.*

concordatis nullum fit praeiudicium, sed libera collatio Episcopis relinquatur, et tantummodo fructus primi anni pro solvendis debitis Episcopis referantur, l) quamvis variis ex rationibus hae reservationes in effectum deduci non possint.

m) Ceterum etiam Principibus protestantibus has reservationes pro publicis necessitatibus grauisimam concedendas esse, crederem. n)

§. V. Ceterum clericis in genere in iure canonico o) An clericis bene-

l) Quippe Pontifici tantum ius libere conferendi beneficia ademptum, et quidem in fauorem ordinariorum collatorum, qui per Germaniam constituti sunt, in quorum praeiudicium haec detraheri non debent.

m) Constringuntur Episcopi per capitulationes in capitulis Germaniae, quibus vltimum huiusmodi reservationibus obuiam itur. Quod si tamen cum *consensu capituli* hanc gratiam a Pontifice in casu grauisimae inopiae impetrassent, ea facilius vti possent.

n) Quod ex *concordatis nationis Germanicae* contra Pontificem ad ductum est, Principibus protestantibus non obstat, quippe qui iis non ligantur. Non hic prouoco ad titulum iuris episcopalis aut papalis, quem Principibus nostris communis protestantium Dd. schola tribuit, quia meliori, quam hoc fucato titulo iura sacra exercent. vid. *supra cap. 11. §. 10.* Sufficit titulus *superioritatis territorialis*, cui *ius circa sacra* adhaeret, et sicuti vi huius illis integrum est, bona ecclesiastica secularizare, et redditus inde redactos in *necessitates publicas* in casu *summae reipubl. inopiae* conu-tere, in quantum instrumenti pacis dispositio huic non resistit; ita multo magis reservatio fructuum *primi*, vel *plurium annorum* ex praediis ecclesiasticis illis integra erit, cum etiam ecclesiae in casu *publicae calamitatis* reipublicae calamitatibus succurrere debeant. Conf. Klock. *de contribut. c. XII. n. 212. seqq.* Vid. *supra cap. 1. §. 4. p. 10.*

§. V. o) Beneficium hoc, de quo tantopere canonistae gloriantur, extare volunt in *c. 3. X. de solut.* De cuius mente vt eo euidenti-

con-

beneficium com-
petentiae
concessum?

Quidam illud
affirmant.

Alii textum
decessione in-
relligunt.

Qui in hoc cap.
commentati
fuerint.

Vnde affir-
mantes, sen-
tentiae suae
rationes pe-
tant.

beneficium generale concessum esse aiunt, vi cuius, si non ha-
bent, vnde creditoribus satisfaciant, nec capi, aut in carcerem
duci, aut excommunicari, aliterue molestari debeant; vt ta-
men cautionem idoneam praestent de soluendo debito, si ad
pinguiorem fortunam deuenerint.

§. VI. Hoc beneficium, de quo GREGORIUS IX. in cap.
3. X. de solut. disposuisse creditur, reuera est pomum Eridos in-
ter eruditos. Quidam enim, et quidem fere plerique existi-
mant, in eo clericis datum esse *beneficium competentiae*, p) vi
cuius si ad inopiam redacti sunt, necessaria iis relinquenda
sunt alimenta; et duntaxat in tantum, in quantum facere pos-
sunt, executio facienda est.

§. VII. Alii negant, beneficium competentiae in addu-
cto textu clericis esse concessum, sed illum tantummodo de
beneficio

constet, verba Pontificis referre lubet. *Odoardus clericus propo-
suit, quod cum P. clericus, D. laicus, et quidam alii ipsum coram
officiali Archidiaconi Remens. super quibusdam debitis conuenissent,
idem in eum recognoscentem huiusmodi debita, sed propter rerum
inopiam soluere non valentem, excommunicationis sententiam
promulgauit. Et infra. Mandamus, quatenus si consiterit, quod prae-
dictus O. in totum vel pro parte non possit soluere debita supra dicta,
sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius
ab eo idonea cautione, vt si ad pinguiorem fortunam deuenerit,
debita praedicta persoluat.* In hoc textu se scil. inuenisse existi-
mant, vnde clericis obaeratis ingens solatium adferri possit,
adeoque prolixis commentariis eum exornant GONZALEZ, BAR-
BOSA, GRAN-ANIETTO, FAGNANVS, alique, vt veteranos non
tangam. Plerique sine iudicio alios excubunt, et confiden-
ter plura supponunt, quae in hoc textu non reperiuntur.

§. VI. p) Hoc ex *cit. textu* colligunt GONZALEZ, BARBOSA, ceterique
interpretes, quos BARBOSA et GRAN-ANIETTO allegant. Spe-
ciatim vero se hoc priuilegium in *cit. textu* deprehendisse credunt
Nico.

beneficio cessionis bonorum q) intelligi debere, hoc effectu, vt clerici nulla, nec excommunicationis, nec carceris molestia affici debeant, id quod ex subiecta clausula de cautione praestanda concludunt.

§. VIII. Alii denique, nihil solidi ex hoc textu concludi posse, omnesque eorum conatus esse irritos iudicant, qui vel

Nouit illis in onibus bene-

Alii vero nihil inibi clericis concessum credunt.

NICOLAUS de GRASSIS de effectibus clericatus. effect. VII. COVAR-
RVIAS lib. II. variar. resolut. c. 1. alique plures, quos magno numero allegant canonistae, qui tamen probationem ex ipso textu non depromunt, sed aliunde eam arcessunt. Forfan in eam ideo fecerunt opinionem, quod Pontifex rescribat, clericum non soluendo existentem excommunicari non posse, sed tantum adstringendum esse, vt cautionem idoneam praestet de soluendis debitis, si ad pinguiorem fortunam peruenerit. Nullo modo itaque eum molestandum esse crediderunt; alioquin enim, si Pontifex ODOARDVM noluit *beneficio competentiae* frui, sine dubio mandasset, vt iuxta c. 2. X. de fideiuss. executio in reditus beneficii fieret.

§. VII. q) Hanc sententiam GLOSSA ad cit. text. amplexa est, creditique, clericum ODOARDVM paratum fuisse cedere bonis, sed ab Archidiacono ad illud beneficium non fuisse admissum, quam sententiam nouissime approbavit B. STRYK in not. ad ius eccl. Brunnem. lib. II. c. 15. §. 33. Equidem GONZALEZ. ad cit. text. num. 6. hanc improbat interpretationem, ex ea ratione, quod non tantum cessionis mentio in textu non fiat, sed etiam, quod si GREGORIUS intendisset, clericum bonis cedere debere, etiam decreuisset, ante relaxationem excommunicationis ipsum ODOARDVM etiam prius bonis cedere debere. Sed non inepte dici possit, textum cum omnibus circumstantiis non referri, plura esse truncata; adeoque rationem latere, quare ODOARDVM Archidiaconus ad beneficium hoc admittere noluerit, nec necesse fuisse, vt adderet, ante relaxationem ipsum cedere debere, quippe ad cessionem paratus fuit, nec de eo dubium aliquod superesse poterat.

Sententia Glosae.

Alibi dicitur ad...

beneficium *cessonis* vel *competentiae* ex eo elicere conantur, r) quod neutrius beneficii Pontifex mentionem iniiciat, sed aliunde satis mens Pontificis in *cit. textu* colligi queat.

Quod quoque
verius est.

Explicatur
textus.

§. IX. Et si dicendum, quod res est, facilius erit, oleum ex pumice extorquere, quam vllum clericis priuilegium ex hoc textu tribuere. Nihil iuris singularis in eo clericis assignatur, Quod pro debito in casu inopiae excommunicari nequeant, iuris communis est, et in laicis quoque obtinet, s) De cetero minime

Lauterbachii
interpretatio.

§. VIII. r) Ita opinatur LAUTERBACH, *diff. de benef. competent.* §. 33. aitque: *quae fuerit mens Pontificis ad certum casum rescribentis, ex ipsis d. cap. verbis perspicue satis cognoscitur. Nimirum clericum nec ob confessa debita excommunicari posse, et excommunicationis sententiam illo casu, de quo rescribit Pontifex, a iudice latam, praestita cautione de solutione, si ad pinguiorem peruenerit fortunam, facienda, statim esse rescindendam. Quod autem voluerit clericis certum priuilegium concedere ac determinare, in quantum clerici conueniri aut condemnari possint, de illo ne syllaba quidem ibidem inuenitur.*

Obdeficientes
facultates ne-
mo excom-
municatur.

§. IX. s) Hoc clarissime liquet ex *c. s. X. de usur.* vbi Pontifex generaliter ita censuit: *illi autem, qui non habent in facultatibus, unde usuram valeant restituere, non debent vlla poena mulctari, cum eos nota paupertatis euidenter excuset.* In eo ergo peccauerat Archidiaconus Remensis, quod ODOARVVM, soluendo non existentem, excommunicauerat, adeoque sententia non valebat. Necinde, quod Pontifex asserit, *si constiterit etc.* arguendum est, inopiam debitoris clerici nondum probatam fuisse: rescribit enim Pontifex ODOARDO supplicanti, et iuxta ipsius narrata conditionate responderet, quemadmodum omnia rescripta sub hac clausula: *si preces veritate nitantur*, intelligi debent. Illi vero prorsus a veritate aberrant, qui ideo nullam fuisse excommunicationem putant, quod ab Archidiacono esset decreta, vrpote cui regulariter *ius excommunicandi* denegatum est; nam ipse contextus ostendit, Pontificem hac de causa excommunicationem rela-

An Archidia-
cona excom-
municare li-
ceat.

minime in textu dicitur, quod clerici pro debito non possint capi, aut alia molestia adfici. t) Et si vel maxime id ipsum Pontifex supposuisset, nihil aliud, quam commune beneficium ODOARDO applicuisset, *cesssionis* scilicet *bonorum*, quod rursus laicis quoque debetur. Multo minus *beneficii competentiae* villo modo mentio fit, cuius certe Pontifex in praesenti casu haud oblitus fuisset, si clericis illud indulgere voluisset. Quin potius etiam tunc, si pro parte soluere haud posset, excommunicationem relaxandam esse censet, simulque innuit, eum ad soluendum adigendum esse, si pro parte soluere queat, v) Nec

N 2

quod

relaxandam esse, haud iudicasse, sed potius aliunde fundamentum decidendi petiisse. Et quin etiam Archidiaconi per immemoriam praescriptionem *ius excommunicandi* acquirere possint, inter plura alia, quae GONZALEZ. ad *cit. cap.* adducit, etiam liquet ex diplomate notabili apud SCHATEN. in *annal. Paderborn. lib. XI. ad annum 1263.*, quo Archidiaconis quoque haec facultas corroborata est. Praeterea quoque illis haud assentiendum, qui volunt, *excommunicationem* in dicto casu valorem habuisse, ideo quod Pontifex praeceperit, relaxandam esse, quod fieri haud potuisset, nisi *excommunicatio* vinculum habuisset. Notum enim est, saepius in iure canonico illa *relaxari* dici, quae vires non habent et nulla sunt, prout in materia de iureiurando huius praedicti abusus quoque occurrit.

t) Et tamen hoc ex textu eruit GRAN-ANNIETTO ad *cit. c. 3. n. 1.* ideo: *qui- Ab excom-
cunque ob debita non debet excommunicari, ille quoque nec incar- nicatione ad
cerari potest.* Verum consequentiae ratio laborat. Nec laici, qui incarcerationem non va-
soluendo non existunt, excommunicari possunt, et tamen nemo let consequen-
negabit, eosdem capi et incarcerari posse, si privilegio *cesssionis* tia.
bonorum uti nequeant. Deinde *excommunicatio* in eiusmodi de-
bitore omni caret effectu; non incarceration, qua merito coercentur, qui sua culpa bonis labuntur.

u) Nunquam a Pontifice omittitur occasio, qua clericis noua indulgere potest privilegia, sed nec hic, nec alibi *beneficii competentiae* intentio

tiae

clericis benef.
competentiae
tribuere.

tiae mentionem facit. Sane in *C. 2. et 3. X. de fideiuss.*, rursus occasione habuisset, illud eis tribuendi, si voluisset. Simpliciter vero disposuit, quod redditus beneficiorum in solutionem debitorum convertendi, non autem, quod tantum contra eos facienda sit executio, in quantum facere possint; quod addi debuisset, si ea fuisset mens Pontificis. Recta ratio et bonae interpretationis regulae suadent, ut *regulae* tamdiu sit standum, donec probetur *exceptio*, quam legislator expressè addere debet, cum non praesumatur. Et tamen GONZALEZ. *ad cap. 2. X. de fideiuss. num. 10.* ita Pontificem ex praconcepta opinione intelligendum esse contendit. *Nec obstat*, ait, *primum argumentum difficultatis, quia non negamus, cum capiantur fructus beneficii ex causa indicati, prius congruam portionem clerico esse assignandam, ita ut ultra quam facere possit, non condemnentur.* Sed hoc non est interpretari textus iuris, sed vim eis facere. Prouocat quidem *ad cap. 3. X. de solut.* verum id ipsum est, de quo litigatur, an in hoc textu singulare ius clericis datum sit? Cur enim Pontifex duos hic casus supposuisset: (1) quando in totum, (2) quando pro parte debitum solui non possit, si beneficium competentiae eis indulgere voluisset? si in totum debitum solui nequit, nihil habet, quod ei ad necessaria vitae alimentum relinqui possit: neque enim omnes clerici statim praebendati sunt, plures ordinantur ad titulum *patrimonii*, quod tamen variis casibus ita atteri, et extenuari potest, ut debita ipsum patrimonium superent; ita ut apud Pontificios facile casus existere possit, quoin totum debitum solui nequeat. Si pro parte solui nequit, necessario praesupponi debet, eorum patrimonium *pro parte* solutioni debitorum sufficere, adeoque Pontificem indigare, ut *pro parte* etiam solutio debiti fiat. Dicis forsitan, intentio Pontificis fuit, ut etiam eo casu ad soluenda debita clericus cogi nequeat, si tantum pro parte exsoluere non possit, ut bona potius retineat, vnde viuere queat. Verum si id intendisset Papa, clarius absque dubio locutus fuisset, imo nec illud cupere potuit, cum contingere valeat, ut qui *pro parte* soluere nequit, plus retineat, quam beneficium competentiae requirit. Fac clericum in bonis habere decem millia thalerorum, et debere ultra duodecim millia, sane pro parte soluere potest; Verum si hic ab omni solutione debiti esset immunis praestandus,

quod sub cautione idonea dimitendus sit, vllum beneficium habet, quin magis grauat debitorem clericum, cum alioquin nequidem hi, qui bonis cesserunt, ad cautionem adstringantur; sed tantum hi, qui vel rescriptum moratorium impetrauerunt, x) vel illi, qui beneficio competentiae vtabantur, quamuis ab his nulla cautio fideiussoria, sed nuda repromissio desiderabatur. y)

§. X. Ne vero hoc solo textu vti videantur, ad alias etiam iuris rationes sententiae huius propugnatores confugiunt;

Affirmantium
coeterae ra-
tiones.

N 3

us, plus retineret, quam beneficium competentiae desiderat, et locupletaretur cum insigni creditorum detrimento, qualis interpretatio, aequitati plane aduersa, admitti nequit.

x) *Perl. 4. de precib. Imper. offer. vbi Imp. ita: vniuersa rescripta, quae in debitorum causis super praestandis dilationibus promulgantur, non aliter valeant, nisi fideiussio idonea super debiti solutione praebatur.* Si quid diuinare valeo, puto, Pontificem ex hoc textu suam decisionem formasse, praesertim cum etiam idoneam cautionem desideret; ita vt non sufficiat nuda promissio, vt ipse GONZALEZ. num. 2. obseruat.

Vnde ius ca-
non. decisio-
nem suam
hauserit.

y) Demarito, qui non est solvendo, hoc traditur in *l. vn. §. 7. C. de R. V. A.* his verbis: *cautione videlicet ab eo exponenda, quod si ad meliorem fortunam peruenerit, etiam quod minus persoluit, hoc restituere procuret.* Sub cautione autem non intelligi satisfactionem, patet tum ex *l. 3. C. de verb. et rer. signif.* tum etiam speciatim in materia de beneficio competentiae ex *l. 63. §. 4. pro soc.* ex qua liquet, nudam promissionem sufficere. Quae cum ita sint, apertum est, Pontificem ad hanc cautionem, quae beneficium competentiae desiderat, respicere haud potuisse, quin potius quoad beneficium *cessonis*, quod ODOARDO denegare noluit, singulare quid constituisse, quod alias de iure civili non erat necessarium, sed ab illis tantum praestandum, qui rescriptum moratorium impetrauerunt.

Quae cautio
in c. 3. X. de
solut. exigatur.

unt. Aiunt 2) milites coelestis militiae aequiparari terrestribus; a) et quemadmodum militibus beneficium competentiae tribuitur, ne deserant militiam; ita multo magis hoc privilegium coelestibus militibus competere debere, ne a diuinis ministeriis se abstineant, et in ordinis opprobrium teneantur mendicare.

Quae resur-
tur.

§. XI. Sed hoc argumentum insigni laborat vitio. Quicumque in vno vel altero comparantur, non plane iidem sunt censendi, nec iisdem debent *vbique* gaudere iuribus. Praeterea beneficium competentiae est ius singulare, quod interpretationem extensiuam non admittit, nec ad alias extendi potest personas, quam quibus leges id indulgere. b) Suadent haec rationes

Clerici mili-
tes coelestis
militiae.

§. X. 2) GLOSSA ad *l. 6. pr. D. de re iudic.* hoc argumento vitur, quam vt idolum, plerique adorarunt. Ait: *Quid in militiae coelestis militibus? Respondetur, iacem multo magis, cum per eos summi Numinis veniam speremus.* Inde cateruatim quoque in hanc sententiam iuerunt canonistae, et hoc argumentum ad illustrandum *c. 3. X. de solut.* adhibuere, Vid. GRAN ANIETTO ad *c. cit. 3. §. 2.* FAGNANVS ad *cit. text. n. 19.* WESTNER, *instit. iur. canon. ad cit. tit. n. 21. sgg.* HENRIC, CANISIUS *in comm. ad cit. c. 3. n. 1.* GONZALEZ ad *cit. text. n. 14.*

a) Vid. *c. 19. C. 23. qu. 8. C. 1. X. de cleric. aegrot.*

Privilegia
militum ad
clericos male
extenduntur.

§. XI. b) Optime ENENCKEL, *de priuileg. lib. II. c. 4. n. 42.* hac de argumentandi ratione ratiocinatur, et, *illorum*, inquit, *audaciam nunquam ego excusauero, qui saepe non ita magna ratione moti, priuilegia omnia, etiam quae considerate et determinate maxime circumscripserunt Principes, ex vno genere in aliud diuersum transferunt; et quo loco ipsi Principes difficiliores se plerumque exhibere solent, hi adeo sunt faciles et benigni, vt paucis verbis et pagellis res maximi ponderis et momenti praestare posse praesumant. Tales sunt, v. c. qui militum priuilegia ad clericos, ad scholares, aduocatos etc. transferre solent. Equidem militi-*

nes, aequum esse, vt clerici hoc iure fruantur, minime vero probant, illis tale ius datum fuisse.

§. XII. Interim, quod ratio iuris efficere non potuit, id vltus constituit, propagauit, corroborauit, cuius magna in ambiguis quaestionibus decidendis est auctoritas. c) Postquam enim fere ad vnum omnes interpretes in *c. 3. X. de solut. clericis* beneficium competentiae indultum esse existimarunt, haec opinio tam altas in praxi egit radices, vt etiam in foris Protestantium recepta, et vsu frequentiore approbata sit; d) ita vt non possim non hanc quoque sententiam amplecti, non quidem *ratione iuris scripti* conuictus, sed *interpretatione vsuali* inductus, cui aequitas asistit. e)

Ex consuetudine clericorum beneficium competentiae habent.

§. XIII. Praesupposita ergo hac praxi, requisita, vt huic beneficio locus esse possit, specialius consideremus. Requiritur (1) clericos in ordinibus sacris constitutos: f) Nec enim

Quae ad hoc requirantur. Primum requisitum.

cle-

militibus multa Imperatores, et magna privilegia dederunt: sed et sua clericis, sua advocatis, sua scholaribus dederunt.

§. XII. c) l. 37. l. 38. D. de LL. FRANZKIUS in *comment. ad D. tit. de LL. n. 10.*

d) Hanc obseruantiam illustrat CARPZOV. P. 1 C. 32. def. 18. in f. LAYTERB. de *benef. compet.* §. 32. in f. MENIVS in *discuss. leuam. inop. debit. c. IV. sect. 7. n. 35.* GAIL. I. *obs.* 117. n. 9. B. STRYCK. in *not. ad ins. eccl. BRVNEM. lib. II. c. 15. in f. MVLLER in not. ad STRVV. Ex. 44. §. 20. lit. N. in f.*

e) Cederet alias inopia clericorum debitorum, et rigor creditorum in praedictum ecclesiae, cui nimirum propter inopiam amplius deferuire non possent: quin quod alia incommoda inde metuenda essent, vnde ex redditibus ecclesiasticis communiter egentibus clericis certum quid in sustentationem assignare solent, quod vocant, die *competenz segen und geben*/ quae vero superflua creditoribus in solutionem assignantur.

Aequitas beneficii competentiae clericorum.

§. XIII. f) Ita recte censet COVARRVIAS *lib. II. var. resol. c. 1.* Non pertinet *num.* hoc benefici-

clerici minorum ordinum, aut qui tantum primam tonsuram acceperunt, eodem favore digni sunt, multo minus in eos quadrat ratio aequitatis, antea adducta, g) ne dicam priuilegia stricte esse

um ad clericos minorum ordinum.

In quibus casu ratio aequitatis adducta.

num. 9. additque: *Non aliter decretalis haec (scil. c. 3. X. de solut.) in foro admittenda est, ob multitudinem eorum, qui temere sine aliquo delectu, ut viriis et criminibus liberius vacent, primis et minoribus ordinibus solent, maxima profecto praelatorum incuria, insigniri.* Certe indigni sunt hoc beneficio, qui clericorum titulo superbiunt, non tamen sacris inseruiunt.

g) Ecclesia sane nullum inde sentit incommodum, si hi *in solidum* condemnantur, nec ordini clericali vllum dedecus infligitur, si vel maxime hoc beneficio non gaudent. Gaudent quidem priuilegio *fori*, quod ad ampliandam iurisdictionem ecclesiasticam inualuit, sed inde non necesse est, vt omnium clericorum iuribus fruantur, maxime cum ostendi nequeat, hoc beneficium omnibus clericis sine delectu datum fuisse, quod sola interpretatio vsualis ex rationibus adductis firmavit, quare ad hos clericos, de quibus loquimur, applicari haud potest. Opponit quidem FAGNANVS generalitatem textus *in c. 3. cit.* sed sciendum est, (1) in eo contineri casum specialem, nec constare, qualis clericus fuerit: (2) adhuc nondum esse euictum, illum de beneficio *competentiae* intelligi debere: quin potius (3) ex solo vsu forensi eo gaudent, qui illis non aeque communis est, saltem haecenus probari non potuit: Accedit, (4) quod ex dispositione concilii Tridentini *sess. XXIII. de refor. c. 6.* nequidem omnes clericorum minorum ordinum beneficium *fori* habeant, sed illi demum, qui vel beneficium ecclesiasticum habent, alicui ecclesiae ex mandato Episcopi inseruiunt, aut in aliqua schola vel Vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versantur: reliqui manent sub foro seculari, et nullatenus gaudent priuilegiis clericalibus. CANISIUS *ad c. 3. cit. n. 5.* Forlan ergo clerici minorum ordinum, iuxta concilium Tridentinum qualificari, hoc beneficio gaudebunt? Ego vero nec hoc dixerim: ideo enim vsus clericis illud dedit, quia militiam coelestem agere videntur

esse interpretanda, maxime quae sola vsuali interpretatione constant. Vnde ne hodie inter Protestantes ad *acdituos, curatos, aut organicos* illud extendi potest. Quod vero capitulares et canonici apud Pontificios eodem gaudeant, nullam haberi dubitandi rationem, maiorem vero apud Protestantes, apud quos, si officia spectas, fere non sunt clerici. At cum adhuc per Instrumentum pacis dignitate ecclesiastica cum Episcopis praefulgeant, prouilegia quoque alias canonicis competentia eis denegari nequeunt; h) cum etiam adhuc hodie aliis immunitatibus fruuntur.

§. XIV. *Probandum* (II) est *inopia, ob quam soluere nequeant.* Quamuis vero varios eam demonstrandi modos adferri soleant, 1) simplicissimus tamen modus est, si clericus debitor a Consistorio iubeatur patrimonii sui edere specificationem iurata; k) vt quantitate eius perpensa iudex determinare queat,

Secundum.

dentur; At vero illam haud exercent *otiosi clerici*, vel ipso Canonico obseruante, si uel maxime beneficium teneant, vel in aliqua schola versentur, nam et hi adhuc *otiosi* sunt respectu ministerii sacri. Ceteri, qui ex mandato Episcopi ecclesiae alicui inserviunt, non quidem otiosi sunt, sed tamen *ministeria* eorundem *vulgaria* non sine graui abusu *militia coelestis* dici queunt.

h) Forfan etiam his opponi posse censet, quod nullam militiam coelestem agant. Verum haec omnino iis demandata est, vnde etiam residentia ab illis exigitur; quod uero haec vt plurimum otiositas sit, et omnia per vicarios expediantur, ad *abusus*, non vsum iuris legitimi spectat.

Canonici milites coelestes sunt.

§. XVI. i) In eo conueniunt, quod summarie docenda sit paupertas, quam ex eo colligunt, si visus sit clericus debitor mendicare. Aloys. Riccius *in prax. resol. 245. n. 2.* vel ex pluribus aliis coniecturis, de quibus plenissime agit MASCARDVS *de probat. concl. 1154.*

Vnde inopia colligatur.

k) Nam etiam hanc edere iubetur, qui bonis cedere vult. MEYVS *de Requiritur specificatione iurata.*

queat, quid clerico debitori pro eius dignitate relinquere debeat.

Tertium,

§. XV. Inquirendum (III) in *causam inopiae*. Indigni enim hoc beneficio reputandi, qui luxuriose viuendo substantiam suam dissiparunt, et fraude sua inopes facti sunt, cum delinquentibus iura non succurrant. Leuiori tamen culpae condonandum erit.

Quartum,

§. XVI. Ratio quoque (IV) *ipsorum debitorum* habenda. Quippe ratio iuris non patitur, ut (1) clericis, si in negotiis aliis illicitis deliquerint, m) succurratur, qui potius carceri mancipandi sunt: (2) Imo etiam illis, qui negotiantur, n)

§. XVII.

de specif. iurat. C. IV. §. 28. nec dispar ratio quoad hoc beneficium allegari potest.

Dolus et luxuria beneficium comp. excludunt.

§. XV. 1) Plerique *dolum* desiderant, ut FAGNANVS *cit. l. n. 44.* sed ab hoc parum abstant, qui luxuriose viuunt *l. §. D. pro emtore* maxime clerici, quorum vita alios mores omnino postulat, ut merito clericorum priuilegiis priuentur, qui vita sua pessimos quosque superant. Ita optime censent BARBOSA *ad cit. c. n. 22.* et NICOLAUS *de GRASSIS de effectib. clericatus, effect. VII. §. 32. §. 99.*

Vt et delictum.

§. XVI. m) Obiter hoc tantum addidi, cum alias de huiusmodi debitoribus me in hac disputatione non agere, supra modo monuerim. Vid. *cap. I. §. vlt. et cap. III. §. 2.* Illustrari hoc poterit ex *c. 1. X. de pos.* vbi quaestio est de clerico depositario, qui depositum inique occultauerat, animo furandi et intercipiendi, quo intuitu etiam *fur* ibidem dicitur. Hinc beneficium nullum indulgendum erat; quia potius iubet Pontifex eum, si necesse sit, *vinculis alligari*. Vterius clerici calumniatores, et qui frivole lites protrahunt, in expensas condemnantur, quas si soluere nequeunt, aliter puniuntur, quia haec condemnatio in expensas generis poenae est. *C. 5. X. de dol. et contum.* Nec porro parcendum est illis, qui in fraudem creditorum bona sua alienarunt, sed recte incarcerantur. GRASSIS *cit. l. n. 36.*

dem in clerico

n) Nam nec hi fori priuilegio gaudent, sed tales clerici mercatores

§. XVII. Tandem quoque (V) videndum, an etiam ^{Quintum:} huic beneficio, quod ex *c. 3. X. de solut.* sibi competere putant, renunciauerint? o) Equidem plures p) dubitarunt, vtrum etiam huic beneficio renunciari possit ad effectum, vt ob debita incarcerari queat clericus, quoniam condemnatio in solidum sit contra reuerentiam his personis debitam, et tali renunciatione toti ordini, cui priuilegium hoc datum, praeiudicetur: (q) Quidam tamen r) hoc restringunt ad renunciandi-

O 2

nem

tores iure communi ceterorum mercatorum vtuntur, si ex con-
tractu mercaturam concernente conueniantur, vt nec difficitur ^{bus.}

De GRASSIS *cit. eff. v. 11, num. 63. fgg.* Conf. supra *cap. 11. §. 21. lit. v. in not.*

§. XVII. o) In antiquis chirographis frequentissime haec clausula ^{Renunciatio} occurrit: Ich renunciere auch hiebey allen Rechts, Wohlthaten ^{beneficii cap.} insbesondere dem *c. odoardus*; adeo vt chirographis nomine ^{Odoardus.} ecclesiae et monasteriorum conscriptis inseri soleat, quia ipsi clerici sub ecclesia et monasteriis intelliguntur.

p) Imo plerique negatiuam tuentur; qui vero in castra affirmantium eunt, pauci sunt, quia boni. Vulgus negantium sequuntur.

DE GRASSIS *cit. l. v. 28.* GONZALEZ *ad c. ODOARDVS 3. X. de solut.*

v. 17. WIESTNER *ad tit. X. de solut. num. 29.* BARBOSA *ibid. n. 24.*

FAGNANVS *ibid. v. 74.* Inter hos WIESTNER. FAGNANVS, alique

nequidem iuratum renunciationem admittunt, quia priuilegium

hoc non *singulis*, sed *toti ordini* datum, cui nec per iuramen-

tum renunciari potest. Eodem argumentandi genere ipse uti-

tur Pontifex in *c. 12. X. de for. compet.* supponitque tale iura-

mentum esse contra leges. Alias ineptias addit FAGNANVS *cit. l.*

quibus probare conatur, eiusmodi iuramentum contra bonos

mores esse, quia, ait, *carceris squalor contra aequitatem natu-*

ralem est, et ex hoc sequitur inhumanitas et crudelitas: liberi

hominis caro et corium non possunt esse in obligatione.

q) Conf. supra *cap. 3. §. X. lit. 1.*

r) Ita sentit CAROLVS de GRASSIS *cit. l.* sed meo iudicio ludit. Ait An relaxatio enim, renunciationem validam esse, posse tamen eundem petere renunciationem, nec hanc esse denegandam. Certe non satis sibi nis petiposita

con-

nem simplicem, *iurata* excipientes, ne alias in periurium inciderent, adeoque ante obrentam absolutionem permanere in carceribus debeant.

An beneficio
competentiae
et cessionis
possit renun-
ciari?

§. XVIII. Verum interpretes in hac quaestione omnia turbant et miscent. Omnes ad vnum defendunt, in eo textu, de quo haec actum, agi non de *cessionis*, sed pinguiori beneficio, *competentiae* scilicet. Atamen si omnium rationes conferantur, potissimum illuc redeunt: an clericus possit renunciare beneficio cessionis? Quod tamen nolunt esse in quaestione, dum generatim quaerunt, an renunciari possit beneficio *cap. ODOARDVS*? Distincte potius procedendum et inquirendum: (1) an possint renunciare beneficio competentiae? quod affirmandum s) censeo. (2) An beneficio cessionis? quod

constat: si enim obligatur ex tali renunciatione iurata, obligatur quoque, ne se met invito creditore ab ea liberet, quod tamen facit petendo relaxationem. Reuera non obligatur, cuius in potestate est, ut non sit obligatus, quia absolutio talis ei non debet denegari, ut expresse addit. O barbaram philosophiam!

Effectus re-
nunciationis.

§. XVIII. s) Neque dum hoc affirmo, statim assero, clericos carceri esse mancipandos, quem effectum renunciatio huius privilegii minime habet: sed eum tantummodo, ne alimenta necessaria excipere, verum omnibus potius bonis spoliari, vel, ut lenius dicam, priuari queant. Interim autem hoc ipso non statim amittit beneficium cessionis, quin, cum omnis renunciatio sit stricti iuris, extendi nequit, et consequenter per renunciationem, amissio beneficium competentiae, non simul amissum censetur beneficium commune, quod etiam laicis indultum est, *cessionis* nimirum. Equidem vrgent, tendere talem renunciationem in praedictum *status clericalis*, quod ita in istius opprobrium mendicare, aut alias fordide vivere clericis teneantur, ut philosophatur *WESTNER. cit. l. num. 29.* Nescio tamen, an vnius, alteriusve inopia toti ordini opprobrium adferat: senatorius ordo et consiliariorum est satis honestus, imo amplissimus: Ponamus com-
petere

quod itidem arbitror, cum nulla obftet ratio, quo minus se ad carceres obligare queant, prout obligatio obftagii et cambialis liquide docet. t)

§. XIX. Hoc facile concefferim, renunciationem talem debere esse expreffam: neque enim illa inducitur ex solo *iuramento*, quod debito a clericis adiectum est, cum etiam hoc intelligatur sub claufula, rebus sic ftantibus, v) et proinde falsa et

O 3

erro-

petere fenatoribus et confiliariis hoc beneficium, quod non nulli docent: an ergo ei renunciare possunt? Facilius hoc indubebunt, et quidem recte, cum vnus, alteriusue fenatoris, confiliarii, aut Doctoris inopia tali ordini nullum praecudicium inferat. Militibus sane renunciatio haec cum effectu iuris non denegatur, *arg. l. penult. C. de pact.* et cum alias iura militum clericis adoptent, cur hanc potestatem illis denegabunt? Forfanideo, quod tantum in *favorabilibus* milites sunt, non in odiosis. Sed hanc responfionem solidior non fert iurisprudencia. Enimvero non probo duritiem creditorum, si renunciatiori huic rigide infistant; qui potius omnibus modis inducendi sunt, ne iure suo vtantur: Interim si ad misericordiam, cui leges non sunt scriptae, flecti nequeant, sententia secundum pacta conuenta omnino ferenda erit.

t) Non defuere, qui existimarunt, cessionis beneficio nullo modo renunciari posse, quos satis modo refellit B. STRICK. *in cautel. contr. sect. II. c. 7. §. 39.* Interim, quod speciatim ministros ecclesiae concernit, distingo inter *iudicis* et *Principis* officium. Ille secundum pacta et conuenta iudicat, et quia nemo cogitur vti beneficio cessionis, ideo eum, qui declarauit, se nolle vti hoc beneficio, condemnet ad carceres. Princeps autem, qui pacta subditorum etiam temperare potest, si inde ecclesiae adferri incommodum videt, huius renunciatioris effectum suspendere non impeditur, cum omnia iura subditorum subordinata sint saluti publicae, ad quam primario Princeps respicere debet.

XIX. v) Hoc satis innuit Pontifex in *cap. 25. X. de iur. et fec.* adstruit CAROLVS DE GRASSIS *cit. l. n. 20.*

Renunciatio
non colligitur
ex iuramento.

Beneficio ces-
sionis quous-
que renunciari
queat.

erronea sit doctrina, iuramentum habere effectum *renunciati-*
onis omnium beneficiorum, x)

§. XX. Referuntur praeterea adhuc plures casus, y) in
qui-

Quando be-
nef. compe-
tentiae cesset.

Iurans non
renunciat.

x) Plenissimus hac in doctrina est SERAPHINUS DE SERAPHINO *de pri-
uil. iuram.* et additionator eius BENCKENDORFF. sed quod negari ne-
quit, vterque plenissime et saepissime errat. Speciatim *priuil. 56.*
putant, iuramento, quod debito annexum est, tolli benefici-
um competentiae, quod habeat vim *specialis consensus et renun-
ciationis*, quae ratio tamen id petit, quod est in principio. Qui
iurat, non renunciat, et qui priuilegiis cessionis et competen-
tiae vititur, minime intendit, solutionem prorsus declinare, sed
eam tantum tamdiu suspendere, donec ad meliorem fortunam
peruenerit.

Novem refe-
runtur casus.

§. XX. y) Refert BARBOSA ad *cap. 3. X. de solut.* nouendecim casus, in
quibus partim beneficium *cessionis*, partim *competentiae* cessat,
quae duo vbique confundit. Nonnullos iam in antecedentibus
modo adduxi, reliquos ergo hic examinabo. Excludit itaque hoc
beneficium (1) in debitore *pensionis*, quam ex *beneficio* alii debet.
Equidem GRATIANUS *cap. 222. num. 53.* in diuersam abit sententi-
am, sed sine ratione, quia pensiones afficiunt ipsum beneficium,
et praecise ex eo solui debent, fauoremque alimentorum pro se
habent. (2) si creditor clerico debitore pauperior existit, quod
itidem admitto, quia in genere in tali casu beneficium competen-
tiae cessat. (3) Si clericus coniugatus est: hunc enim indignum
priuilegiis clericalibus censent, quod ad nostra fora applicari non
posse, quilibet videt (4) Quando clericus est de fuga suspectus,
quod etiam admittit HARTMANNUS HARTMANNI *lib. II. obs. pract.
c. 2. obs. 4.* Hoc vero tantum eo pertinet, vt possit incarcerari
ad impediendam eius fugam, non vero, vt eo ipso amittat bene-
ficium *cessionis* vel *competentiae*. Sed tam late extendunt dispo-
sitionem *dict. cap.*, vt omnem incarcerationem eo ipso prohibi-
tam esse credant, quod tamen vix inde euinci potest. (5) Si
clericus negauit debitum, in poenam scil. mendacii, quia indignus
est beneficio, qui negat beneficii fundamentum. (6) Si post con-
demnationem suscepit terminum, h. e. certo tempore soluere
pro-

quibus hoc beneficium clericis debitoribus interpretes denegant, dum simul docent, quã strictis hoc cancellis inclusum sit.

§. XXI. Quia vero in honorem ministerii hic honos clericis debetur, ne ob *debitum* facile incarcerari queant, et præterea beneficium competentiae personalissimum sit, hinc per se inde fluit (1) uxorem, viduam, aut liberos Pastorum beneficio competentiae non gaudere: (2) incarcerari quoque illos posse, nisi iure communi beneficio cessionis gaudeant, z)

§. XXII. Denique multum quoque refert, vtrum clerici

promisit, quia hoc modo *competentiae* beneficio renunciasse censetur. Sed cum plerique interpretes renunciationem non admittant, vix est, vt hanc quoque limitationem approbare possint: Accedit, quod renunciatio, quia non praesumitur, sed expresse fieri debeat, inde vix colligi queat. (7) Si clericus heres sit debitoris, nec confecti inuentarium, quod praesumptio contra cum militet, verum hodie sine difficultate ad iuratum specificationem admittendus erit. (8) Si actione reali conuenitur. (9) Si bona aliena, tanquam tutor vel gestor administravit, etc.

§. XXI. z) Priuilegio *fori* enumeratae personae quidem gaudent. Quod inter alios statuit *Braunsch. Kirch. Ordnung*, de a. 1709. art. 14. §. 2. In den übrigen sollen die Prediger / deren Frauen und Kinder / von denen weltlichen Gerichtbarkeiten / gänglich eximiret seyn / dieselben auch insonderheit vor ihre Personen / wie auch die Küster und Schul-Diener / auf keine Land- und Forst-Gerichte citiret / sondern wenn dieselbe womit erweislich beschulbiget würden / solche Beschulbigung von denen Beamten und Superintendenten coniunctim untersuchet / die Strafe nach der Land- Ordnung dictiret / selbige aber der Kirchen zugewendet werden soll. Add. supra cap. II §. 17. lit. k. in not. Itaeiam priuilegia fori, aliaque, quae non sunt personalissima a Dd. familiae clericorum indulta fuere. vid. SCHILTER *Instit. iur. canon. lib. I. tit. 18. §. 8. ibique in not.* sed recte asserit Dn. LYDOVICI in *proc. Consistor. cap. v. §. 4.* illud in genere admittendum non esse. Idem quoque de heredibus clericorum suo modo asseritur, vti IDEM *d. l. §. 6.* ostendit. Ast pudendum certe est, quod IAC. ANTON. MARTA. in *tr. de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 44.* asserit, priuilegium fori nimirum ad clericorum concubinas quoque exten-

Est hoc beneficium personalissimum.

Quid iuris, si

Quae personae foro clericorum priuilegiato gaudent.

clerici se no-
mine ecclesiae
obligauerint?

ci nomine proprio, an verò intuitu functionis ecclesiasticae contraxerint? Priori casu eis gaudent privilegiis, de quibus haecenus actum est. Posteriori autem non se sed ecclesiam obligare voluerunt, quo casu non primario ad beneficia, quibus clerici qua tales gaudent, respiciendum, sed recurrendum ad iura singularia ecclesiis debitoribus indulta, quae varia sunt, ZZ) sed a meo seopo aliena.

Eisdem tamen
non compe-
rit benef.
competentiae.

Debitum in
rem ecclesiae
versum esse
debet.

tendendum esse. Sed haec omnia ex ea ratione facta et prorogata sunt, quia fori privilegium mixtum est. Sic etiã alia privilegia communicantur vxoribus et liberis, obseruante HERTIO *de transit. priu. personal. ad alios* §. 15, et 19. aut non *personalissima*, quibus annumeratur beneficium competentiae. HERTIVS *cit. l. § vlt. LAVIERBACH. de benef. compet. §. 7.*

§. XXII. ZZ) Huc pertinet, quod ob aes alienum bona ecclesiastica; imo vasa sacra vendi possint. *auth. hoc ius porrectum C. de SS. eccles.*, quod vsurae leuissimae quadrantes tantum creditoribus indulgeantur, eisque contenti esse iubeantur; per *cit. auth.*; quod creditor ante omnia ostendere debeat, debitum in ecclesiae vtilitatem versum fuisse, per *cit. aut. in f.* maxime si ad eius solutionem deueniri debeat ad alienationem rerum ecclesiasticarum. B. STRYK. *in v. mod. tit. de reb. cred. §. 37.* Speciatim tamen in *ordin. Magdeburg. polit. c. 49. §. 22.* hac de re ita cautum est: Es sollen weder die p.ia loca, wie sie Nahmen haben/ noch die Städte hinführo/ ohne unsere oder unserer Magdeburgischen Regierung ausdrückliche Bewilligung/ Geld auf Zinse zu entlehnen befugt seyn/ da aber solches/ vor publication dieser Ordnung/ geschehen wäre/ soll so wohl denen piis locis, als Städten/ das beneficium l. ciuitas. ff. de reb. cred. dergestalt zu statten kommen/ daß die Zahlung ehe nicht wider sie erkannt/ noch vollirecht werde/ biß die Gläubiger zur Gnüge beybracht/ daß das Anlehn in derer piorum locorum, oder der Städten scheinbahren Nutzen verwendet worden/ ob auch gleich bey Stiftern das ganze Capitul/ bey Klöstern die Aebte oder Präbste und conuentualen/ und bey den Städten die Viertels- und Gemeinheits- Meister in das Anlehn ihr Wort gegeben/ zu dessen Beybringung denen Gläubigern die Rathsh. u. andern Rechnungen zu ediren seyn/ 2c. Reliqua iura ecclesiis, aere alieno obratis, competentia lubens praeter eo, qui clericis tantum, non ecclesiis ius dicere volui, aliis hanc spartam commendans.

S. D. G.

CLARISSIMO atque DOCTISSIMO
DN. CANDIDATO.

S. P. D.

IVST. HENNING. BOEHMER, D.

*A occupauerat olim omni-
um animos sententia, cle-
ricos immunitatem in o-
mnibus, quae oneri illis esse
queunt, sibi vindicare pos-
se: tum quod legum ciuilium
vinculis prorsus essent soluti; tum etiam
quod fors Dei, et res spiritualis nominari
deberent, quae iure ipso diuino immunita-
tem quandam habere credebatur. Acce-
debat noua ratio, quod Episcopi, Abba-
tes, aliique Theologi primarii iuris cano-*

P₁

nici

oid

nici interpretes essent, qui in dilatandis
privilegiis clericorum propriam agebant
causam, et quorum tradita Legistae, quo
olim nomine iuris Romani interpretes in-
signire solebant, sine iudicio et examine
suscipiebant, et defendebant. Rariores
erant, qui ad exemplum PETRI de FERRA-
RIIS iis se opponebant, tum quia sciebant,
se crabrones irritaturos esse; tum etiam
quia adeo logico destituti erant iudicio,
ut de argumentorum ponderibus iudicare
non possent. Monstra opinionum sunt,
quas de privilegiis clericorum adferunt
NICOLAUS de GRASSIS, FELICIANUS de
OLIVA, ALEXANDER SPERELLUS aliiq; quos
enarrare admodum prolixum foret. Quan-
vis vero ab eiusmodi quisquiliis in mul-
tis capitibus hodie repurgata sit iurispru-
dentia, non desunt tamen, qui quando-
que antiquata regustare, et sub praetex-
tu opinionum communium erronea reco-
quere intendunt. In doctrina de clerico de-
bito

bitore manifestum deprehenditur huius re-
vestigium, prout in hac dissertatione Tua,
CLARISSIME CANDIDATE, egregie osten-
disti. Postquam enim per aliquot annos et
in hac et in aliis academiis illis disciplinis,
quae in melius mentem formare possunt,
praesertim vero iuri egregiam dedisti ope-
ram, talemque et vita, et moribus, et a-
lacritate animi TE praebuisti, ut alii
praesertim TE intuerentur, et ex formu-
la TV A vivere cuperent, iter illud, quod
aliis immensum videtur, felici conatu, cui
nihil inuium, absoluisti, ut portum securus
subire posses. Quod ut ostenderes, subiecisti
TE consuetis examinibus, in quibus erudi-
tionem TV AM Facultati nostrae sufficien-
ter probasti, simulq; desiderasti, ut publico
quoque TE examini sistere posses. Tale ita-
que thema elegisti, in quo rationes veras
iuris a falsis, solidas ab erroneis, et su-
perficiariis secernere, et quam caute in-
ter tot fluctus in praxi procedi debeat,
de-

demonstrare posses. Conatus ex voto
cessit, nec vino vendibili suspensa hedera
opus est. Sicuti vero hoc ipsum praeser-
tim mihi, cuius conuictu & aedibus ha-
tenus usus es, non potuit non pergratum
accidere, ita binis verbis etiam de egre-
giis Tuis conatibus TIBI gratulor, & quae-
uis fausta, salutis TVAE in seruiencia, omni
animi impetu, TIBI apprecor. Vale. Dab.
in Academia Fridericiana d. XXVII.
Nov. MDCCXV.

Halle, Diss., 1715 A-B

ULB Halle

004 526 937

3

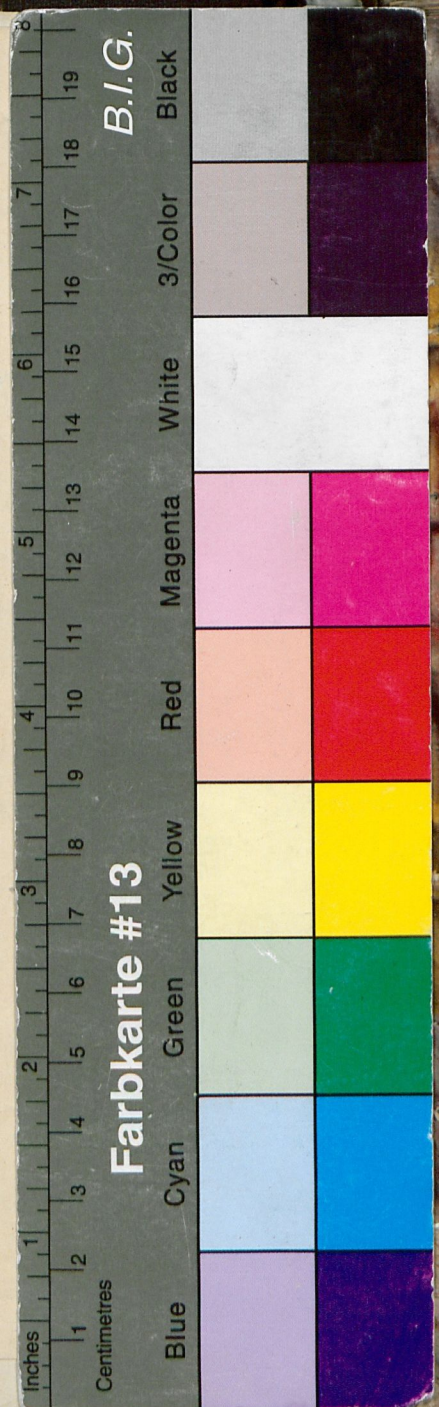
f

Sb.

B.I.G.

Farbkarte #13

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
E. G. num. 15.
1715

CLERICO DEBITORE,

P. 357.

QVAM

DEO T. O. M. ANNVENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE
BRANDENBVRG. reliqua,

IN REGIA FRIDERICIANA,

EX DECRETO ET AVCTORITATE ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS,
PRO GRADU DOCTORALI,

SVMMSIQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
RITE CAPESSENDIS,

AD DIEM XXX. NOVEMBR. MDCCXV.
IN AVDITORIO MAIORI,
HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS,

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMISIT

AVCTOR

IACOBVS SERI,

COLON. AD RHEN.

HALAE MAGDEBURGICAE. Typis JOHANN. GRUNERI, Acad. Typogr.

